

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΘ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1992

ΑΡΙΘ. 16

ΑΔΙΚΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ*

Στὸ παρὸν ἄρθρο θὰ προσθέσωμε μερικὲς ἀκόμη ἐπισημάνσεις καὶ κριτικὲς παρατηρήσεις μας γιὰ τὴν ἐπίσημη ἢ ἀνεπίσημη στάσι τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἀπέναντι στὸ ζήτημα τῆς ἐπιδεινώσεως τῆς κρίσεως στὶς σχέσεις μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ:

4) Γιὰ νὰ δικαιωθοῦν οἱ σημερινὲς ἀξιώσεις καὶ βίαιες ἐνέργειες τῶν Οὐνιτῶν στὶς πρώην κομμουνιστικὲς χῶρες, συχνὰ προβάλλεται τὸ γεγονός, ὅτι στὰ πλαίσια τῆς κομμουνιστικῆς ἀντιθησκευτικῆς πολιτικῆς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὑπέστησαν ἀναμφιβόλως θυσίες, διώξεις, βασανισμούς, ἀκόμη καὶ μαρτυρικὸν θάνατο καὶ ὅτι ἡ Οὐνιτικὴ Ἐκκλησία στὴν περίοδο τῆς ἐξάρσεως τοῦ Σταλινισμοῦ ἦταν τελείως ἀπαγορευμένη καὶ εἶχε μεταβληθῆ σὲ «ἐκκλησία κατακομβῶν», ἐνῶ οἱ Ὁρθόδοξοι εἶχαν δῆθεν ἀντιθέτως τὴν εὐνοια τοῦ σταλινικοῦ καθεστώτος καὶ μὲ τὴ συγκατάθεσι αὐτοῦ σφετερίζονταν τοὺς ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα, ποὺ δημεύονταν ἀφαιρούμενα ἀπ' τοὺς Οὐνίτες.

Ἄλλ' οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ, ποὺ συχνὰ προβάλλουν τέτοιους ἰσχυρισμούς, τὶς περισσότερες φορὲς παρασιωποῦν, ὅτι, ὅταν στὰ σταλινικὰ καθεστῶτα σ' ἓνα μικρὸ χρονικὸ διάστημα χορήγησαν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μερικὰ ψιχία ἐκ τῶν δημευομένων ἐκκλησιαστικῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῶν Οὐνιτῶν, τοῦτο ἔγινεν ὄχι ἀπὸ εὐνοια, ἀλλὰ γιὰ νὰ φανῆ ὡς ἐλατήριο τῆς κατὰ τῶν Οὐνιτῶν διωκτικῆς καὶ δι-

μευτικῆς ἐνεργείας ὄχι ἀντιθησκευτικὴ διωκτικὴ διάθεσις, ἀλλὰ τὸ δῆθεν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἐνοποιήσεως καὶ ὁμαλοποιήσεως τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, ἢ ὅποια στὸ παρελθὸν εἶχε διαταραχθῆ μὲ τὴν βιαία ἐπιβουλὴ τῆς Οὐνίας. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ «προβοκάτσια», στὴν ὁποία προσέβη τὸ ἀθεϊστικὸ κράτος πρὸς κλιμάκωσι τῆς φθορᾶς τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ μεθοδικὴ χρῆσι τῆς ἀρχῆς «διαίρει καὶ βασίλευε».

Πολλὰ ρωμαιοκαθολικὰ ἔντυπα συχνὰ προβάλλουν τὸν ἰσχυρισμό, ὅτι στὶς Ἀνατολικὲς χῶρες τῆς Εὐρώπης οἱ Ὁρθόδοξοι δῆθεν συνέπραξαν ἐπισήμως μὲ τὰ σταλινικὰ καθεστῶτα καὶ συνετέλεσαν στὸ νὰ ἐγερθοῦν οἱ διωγμοὶ ἐναντίον τῶν Οὐκρανῶν Οὐνιτῶν. Ἄλλὰ τὸ ὅτι κατὰ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στὶς κομμουνιστικὲς χῶρες μερικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς ἀνέχθησαν ἐξαναγκασμούς ἢ μὲ ἰδική τους ἄστοχη πρωτοβουλία — μὲ καλοπροαίρετα ἢ ἔστω ἰδιοτελεῖ ἐλατήρια — παρασύρθησαν σὲ συμβιβασμούς πρὸς τὴν κομμουνιστικὴ ἐξουσία, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ὀδηγῆ σὲ γενικεύσεις ἀνάλογες πρὸς ἐκείνες, ποὺ παρουσιάσθησαν σὲ ἐνημερωτικὸ δῆθεν «σημειώμα», ποὺ φωτοτυπημένο ἔχει διανεμηθῆ ἀπὸ ρωμαιοκαθολικοὺς ἱερεῖς τῆς Τήνου. Ὁ συντάκτης τοῦ «σημειώματος» αὐτοῦ ἰσχυρίζεται τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἐπίσημη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἰδίως ἡ Ἱεραρχία τῆς, π α ν τ ο ὕ συνέπραξε μὲ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς... Γι' αὐτὸ στὴ Ρουμανία πρὶν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 548 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

ἀπὸ δύο χρόνια ὁ Πατριάρχης Θεόκτιστος ζήτησε ἐπίσημως συγγνώμη ἀπὸ τὸν Ρουμανικὸ λαὸ γιὰ τὴ σύμπραξη τῆς Ἐκκλησίας του μὲ τοὺς κομμουνιστὲς. Τελευταῖα τρεῖς ἀπὸ τοὺς πρὸ "ἐπιφανεῖς" Μητροπολίτες τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τὸ ἀνοίγμα τῶν φακέλων τῆς Κ.Γ.Β., ἀποκαλύφθηκαν πράκτορες τῶν Μυστικῶν Ἱπηρεσιῶν τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. "Ὅλα αὐτὰ φέρνουν σὲ δύσκολη θέση τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὶς Ἀνατολικὲς χώρες, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἀναδεικνύουν τὴν (Ρωμαιο)Καθολικὴ Ἐκκλησία, πού ἐπὶ δεκαετίες ἀντιστάθηκε καὶ τώρα δικαιώνεται"¹⁰¹. Πρόκειται τῷ ὄντι γιὰ κάθε ἄλλο παρὰ φιλειργητικὸ «σημείωμα», πού θέτει δυναμίτιδα στὰ θεμέλια τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων. Τὸ «σημείωμα» αὐτὸ παρασιωπᾷ ὅτι τὰ περὶ συμπράξεως τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς καὶ τὰ περὶ συνεργασίας Ρώσων Ἱεραρχῶν μὲ τὴν Κ.Γ.Β. εἶναι ἀναπόδεικτοι ἰσχυρισμοί, πού ἀποκρούσθηκαν ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Βεβαίως εἶναι γεγονός, ὅτι οἱ Ἠγεσίαι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν πρώην κομμουνιστικῶν χωρῶν ζήτησαν συγγνώμη γιὰ μερικὲς ἐξαιρέσεις συμβιβασμοῦ μὲ τὴν κομμουνιστικὴ ἐξουσία. Ἀλλὰ μήπως καὶ μερικοὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἢ καὶ Οὐνίτες τῶν ἰδίων χωρῶν δὲν εἶχαν συμβιβασθῆ καὶ συνεργασθῆ στὸ παρελθὸν εἴτε μὲ τοὺς γερμανοὺς κατακτητὲς, εἴτε καὶ μὲ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς; Μήπως ἢ Ἠγεσία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας δὲν ἔχει ζητήσει ἐπίσημως συγγνώμη γιὰ τὶς περιπτώσεις τῶν κρουσμάτων τῆς συνεργασίας αὐτῆς; Οἱ ἐξαιρέσεις, πού δὲν αἴρουν τὸν κανόνα τῆς ἠρωϊκῆς ἀντιστάσεως ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν στὸν ἄθεο κομμουνισμό, δὲν πρέπει νὰ ὀ-

δηγοῦν στὴ χρῆσι τοῦ σοφίσματος τῆς προβολῆς τοῦ μέρους ἀντὶ τοῦ ὅλου (pars pro toto).

5) Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν «νέφος μαρτύρων» (Ἐβρ. ιβ' 1), διότι διώκονταν ἀπ' τοὺς κομμουνιστὲς ἀπηνῶς καὶ μάλιστα μὲ περισσότερον ὑπουλή μεθοδικότητα. Ὁ Πάπας Παῦλος - Ἰωάννης Β' στὴν μνημονευθεῖσα ἤδη Ἐπιστολή του πρὸς τοὺς (Ρωμαιο) Καθολικοὺς Ἐπισκόπους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου ἐπισημαίνει, ὅτι καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι στὶς κομμουνιστικὲς χώρες διώχθηκαν, ὅπως οἱ Οὐνίτες, καὶ υπέστησαν «τὶς ἴδιες ὀδύνες (πόνους) καὶ τὶς ἴδιες δοκιμασίες» (les mêmes souffrances et les mêmes épreuves)¹⁰². Ἄν τὰ περισσότερα ρωμαιοκαθολικὰ ἔντυπα στὶς ἀντιπαραθέσεις τοὺς πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους ἀποφεύγουν νὰ ἐπαναλάβουν τὴν παπικὴ αὐτὴ ἐπίσημανσι ἢ νὰ ἀποκρούσουν τὶς ἄδικες κρίσεις ἐναντίον τους, εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ οἱ φωτεινὲς ἐξαιρέσεις διακεκριμένων Ρωμαιοκαθολικῶν, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν ἄδικον τὸν ἰσχυρισμόν, ὅτι, ἐνῶ οἱ Οὐνίτες καταδιώκονταν ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς, οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιθέτως ἀπολάμβαναν δῆθεν τὴν εὐνοιά τους. Ἔστω ὡς παράδειγμα ὁ ἐπιφανὴς γερμανὸς ρωμαιοκαθολικὸς ἱερεὺς Dr. Nikolaus Wyrwoll, Συνδιευθυντὴς τοῦ Ἀνατολικοεκκλησιαστικῶν Ἰνστιτούτου (Ostkirchliches Institut τοῦ Regensburg (Γερμανίας) καὶ Ἐπιτετραμμένος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐπισκοπῆς Hildesheim γιὰ τὶς ἐπαφὲς μὲ τὶς Ἀνατολικὲς Ἐκκλησίες. Ὅπως ἔχομε ἤδη ἀναφέρει σὲ σχόλιό μας στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία». ὁ πατὴρ Νικόλαος Wyrwoll σὲ ἄρθρο του, πού δημοσιεύθηκε στὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἐφημερί-

101. Τὸ «σημείωμα» αὐτὸ, πού φαίνεται ὅτι κυκλοφόρησε σὲ ρωμαιοκαθολικὲς ἐνορίες, περιῆλθε στὰ χέρια μας μὲ προσθήκες τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ π. Ν. Π.

102. «Des frères qui ont partagé pendant un temps les mêmes souffrances et les mêmes épreuves ne doivent pas aujourd'hui s'opposer entre eux, mais envisager ensemble l'avenir qui s'ouvre avec des signes prometteurs d'espérance»: Lettre du Saint-Père Jean-Paul II aux évêques du continent européen sur les relations entre catholiques et orthodoxes dans la nouvelle situation de l'Europe centrale et Orientale, en Service d'Information, N. 77, 1991 (II), σ. 39.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΤΟΜΗΝ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ*

καὶ ἀναγγελία ἀνακηρύξεως τοῦ νέου Ἁγίου ἱερέως ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΛΑΝΑ τοῦ ἐκ Νάξου

«Ὁδὸν ἐγγήγεσθαι ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν» (Ματθ. ια' 11).

Εἶχε φυλακισθῆ ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, διότι ἤλεγχε καὶ ἐκαυτηρίαζε τὸν παράνομον δεσμόν του μετὰ τὴν Ἡρωδιάδα, ποῦ ἦτο νόμφη του - γυναικῆ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐνῶ δὲ εὐρίσκετο εἰς τὴν φυλακὴν, ἐπληροφορεῖτο τὰ θαύματα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του ποῦ τὸν ἐπεσκέπτοντο. Τοὺς εἶδε ἐν τούτοις φοβισμένους καὶ κλονισμένους εἰς τὴν πίστιν, ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς του συλλήψεως καὶ φυλακίσεως.

Διὰ τὴν ἐνισχύση τὴν πίστιν των, ἀπέστειλε δύο ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν Χριστόν, γὰρ τὸν ἐρωτήσων· Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποῦ περιμένομεν, ἢ θὰ πρέπει γὰρ περιμένωμεν κάποιον ἄλλον; («Σὺ ἔρχομαι ἐξ ἑτέρου προσδοκώμεν;» [Ματθ. ια' 2]). Καὶ εἰς μὲν τὸ ἐρώτημά των ὁ Χριστὸς ἀπήντησεν· Νὰ εἴπετε εἰς τὸν διδάσκαλόν σας τὸν Ἰωάννην αὐτὰ ποῦ βλέπετε· τὰ θαύματα ποῦ διεπιστώσατε· «τὸ

φλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, γεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται». Καὶ μακάριος ὁποῖος δὲν παρασύρεται ἀπὸ τὴν ἀπλότητα τῆς ταπεινῆς ἀνθρωπίνης μου ἐμφανίσεως, ὥστε γὰρ μὴ πιστεύῃ εἰς τὴν θείαν ἀποστολήν μου ὡς Μεσσοῦ παρ' ὅλα τὰ ἐμφανῆ σημεῖα τῆς θεϊκῆς μου δυνάμεως. Ἐπιλαμβάνεται δὲ τῆς εὐκαιρίας γὰρ ἠμιλήσῃ πρὸς τὸν λαὸν περὶ τῆς σπουδαίας προσωπικότητος τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Δὲν εἶναι τυχαῖον πρόσωπον ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, εἶπε· εἶναι γενναῖος καὶ ἥρωϊκὸς καὶ ἀτρόμητος εἰς τοὺς κινδύνους· ποτὲ δὲν κλονίζεται ἀπὸ ἀπειλὰς καὶ κινδύνους, ἀλλὰ μένει σταθερὸς εἰς τὴν γραμμὴν του καὶ ἀγωνιστικὸς ἀπέναντι τῶν ἰσχυρῶν πολεμίων του. Καὶ, μάθετέ το· «ὁ ὁ κ ἐγγήγεσθαι ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ». Δὲν ἔχει γεννηθῆ ἄνθρωπος ἀξιώτερος καὶ ἀνώτερος του.

Καὶ ἐπεσε πράγματι ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τοῦ ἀγῶνος ὁ Πρόδρομος. Θῦμα τοῦ Ἡρώδου καὶ τῆς Ἡρωδιάδος. Δὲν τοῦ συγχωροῦσαν τὸ ὅτι ἐφώναζε κατὰ πρόσωπον εἰς τὸν Ἡρώδη· «ὁ ὁ κ ἔξεστὶ σοὶ ἐ-

* Ρηθεὶς ἐν τῷ ἡμιονύμῳ ἱερῷ Ναφῷ Ἀθηνῶν, ὁδοῦ Βουλιαγμένης (29.8.1992).

δα» (Kirchenzeitung) τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτῆς, ἀξιεπαίνως διέψευσε τὸν ἐπαναλαμβανόμενο ἀπὸ δυτικὸς δημοσιογράφους ἰσχυρισμό, ὅτι δῆθεν οἱ Ὀρθόδοξοι συνετέλεσαν σιὸ γὰρ στραφῆ τὸ 1940 ὁ Στάλιν ἐναντίον τῆς Οὐκρανικῆς Οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐναντίον τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, ποῦ προφανῶς προβάλλεται ὡς ἀντιπερισπασμὸς σιὰ καταγγελλόμενα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας γιὰ βιαιοπραγίαις Οὐνιτῶν σιὴν Οὐκρανία, ὁ θαρραλέος π. Wyrwoll τονίζει, ὅτι «ἡ ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Ὀρθοδόξων» (die Kampagne gegen die Orthodoxen) γίνεται «ὡς ἐὰν οἱ Ὀρθόδοξοι εὐγνωμότως εἶχαν παραλάβει ἀπὸ τὸν Στάλιν τὰ (ἀπὸ αὐτὸν δημευθέντα οὐνιτικὰ) ἐκκλησιαστικὰ οἰκοδομή-

ματα». Σιὴν πραγματικότητα, προσθέτει, εἶχαν διωχθῆ καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι, ἐφ' ὅσον «τὸ 1946 ἐκ τῶν 102 Ὀρθοδόξων ἐπισκόπων μόνον τέσσαρες εὐρίσκοντο ἀκόμη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἦσαν σιὴ φυλακῆ ἢ εἶχαν δολοφονηθῆ». Ἡ προσπάθεια τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας πρὸς ἀνασυγκρότησι ἔχει, κατὰ τὸν ἴδιο ἀρθρογράφου, ἀνάγκην «ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης» καὶ ὄχι «ἀδίκου κριτικῆς»¹⁰³.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότη. Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

103. Περιοδικὸν «Ἐκκλησία», 15 Μαρτίου 1992, σσ. 169-170.

χειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου». Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται ἡ μοιχεία. Εἶναι κάκιστον τὸ παράδειγμα ἐνὸς ἄρχοντος ποῦ σκανδαλίζει τὸν λαὸν μὲ τὸν ἠθικὸν ἐκτροχιασμόν του. Αὐτὸν τὸν καυστικὸν ἔλεγχον τὸν ἐπλήρωσε μὲ τὸ αἷμά του. Τὸν ἀπεκεφάλισαν ἡ ἐμπάθεια καὶ ἡ κακουργία τῆς Ἡρωδιάδος, ἡ σκανδαλώδης καὶ προκλητικὴ, χορευτικὴ καὶ αἰσθησιακὴ παρουσία τῆς κόρης της, ποῦ ἐσαγήνευσε τὸν Ἡρώδη καὶ τοὺς συνδαιτημόνας του, καὶ ἡ ἀβουλία καὶ ὑποχωρητικότης του εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μαινομένης Ἡρωδιάδος.

Ἡ ἀποτομὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶναι τὸ βαρὺ τίμημα ποῦ ἐπληρώθηκε διὰ τὴν ἐκ τῶν ἄνω ἀνοχὴν —ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ τῆς κοινωνίας— ἀθεμίτων καὶ ἠθικῶς ἀπαραδέκτων καταστάσεων, ποῦ χαλαρώνουν τὰ ἦθη καὶ ἀμνηστεύουν τὴν φαυλότητα καὶ τὴν διαφθοράν.

Ὁ Πρόδρομος πάντοτε θὰ φωνάζει «οὐκ ἔξεστι σοι», διὰ νὰ ἀνακαιτίζη τοὺς τὰ φαῦλα πράσσοντας. Καὶ δὲν πρέπει ἡ φωνὴ του νὰ συνανατᾶ ὦτα μὴ ἀκούοντων. Διότι ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Στῶμεν καλῶς. Στῶμεν μετὰ φόβου. Πρόσχωμεν. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ κρατήσωμεν τὰ ἄγνά ἦθη μεθ' ὅλης τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδόξου παραδόσεώς μας.

*

Ὅταν ὁ Κύριος ἐτόνισε τὸν δυναμισμὸν καὶ τὴν μαχητικότητα τοῦ Προδρόμου διὰ τὴν προσπάσιον τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, καὶ εἶπεν ὅτι «οὐκ ἐγγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μελίων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ», προσέθεσε καὶ τοῦτο τὸ ἐκπληκτικόν «ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μελίων αὐτοῦ ἐστιν»!

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, μετὰ τὸν Πρόδρομον, ποῦ εἶναι ὁ τελευταῖος προφήτης τῆς Π.Δ., εἰς τὴν νέαν περίοδον τῆς Κ.Δ., ποῦ ἤρχισε μὲ τὸν Χριστόν, θὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλοι ἀνθρωπίνως ἴσως μικροὶ καὶ ἄσημοι, ἀλλὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ δυνατοὶ καὶ φωτισμένοι, καὶ ἀξιοθαύμαστοι διὰ τὰ μεγάλα ἠθικά κατορθώματα ποῦ ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ δι' αὐτῶν, ὁ «θαυμαστός ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» καὶ ὑπέρτερος θεβαίως τοῦ Προδρόμου καὶ τῶν Προφητῶν.

Ἐνας ἐξ αὐτῶν, τῶν μικρῶν καὶ θαυμαστῶν συνάμα, περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ὅτι «τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσεν ὁ Κύριος», συνδέεται μὲ τὸν ναὸν τοῦτον τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Καὶ εἶναι ὁ μακαριστὸς ἱερεὺς πατὴρ Νικόλαος Πλανᾶς, ἐφημέριος αὐτοῦ τοῦ ναοῦ ἐπὶ 50ετία (1884-

1932), ὁ ὁποῖος τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀνεκέρυχθη ἅγιος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ Πράξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐχω τὴν ἐντολήν, ὡς ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, νὰ ἐξαγγείλω τὸ χαρμόσυνον αὐτὸ γεγονός σήμερον, 60 ἔτη ἀπὸ τῆς κοιμήσεώς του, κατὰ τὴν πανήγυριν τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς ἐφημερίας του, ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς, ἱστάμενος ὀλίγα θήματα ἀπὸ τοῦ, εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Ναοῦ, τάφου του, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου περικλείονται τὰ σεπτὰ Λείψανά του.

Εἶναι —εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα— μετὰ τὸν ἅγιον Νεκτάριον, ὁ δεύτερος ἅγιος τῆς συγχρόνου ἐποχῆς μας. Ἡ μνήμη του καθωρίσθη εἰς τὰς 2 Μαρτίου. Καὶ ἡ ἱερὰ Ἀκολουθία του, ἐγκεκριμένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, εἶναι ποίημα τοῦ ἱερουργοῦντος ἐδῶ σήμερον Μητροπολίτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπεφύλαξεν ὁ Κύριος τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐλογία νὰ εἶναι ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ νέου ἀγίου μας καὶ ὁ συντάκτης τῶν ἱερῶν ὕμνων ποῦ θὰ φάλλωνται κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἁγίας μνήμης του.

Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν.

Καὶ εὐχαριστοῦμαι θερμὰ πρὸς τὰς δύο ἱεράς Συνόδους, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ, καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὑπὸ τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον, διὰ τὴν κίνησιν καὶ ὀλοκληρώσιν τῆς διαδικασίας τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν, ἱερέως Νικολάου Πλανᾶ, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Νάξου.

Εὐλογία πολλὴ σήμερον καὶ εἰς ὑμᾶς, ἀδελφοί, τοὺς πρώτους ἀκούσαντας τὸ παρὸν μήνυμα τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ νέου Ἀγίου.

Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν θὰ ἐξέλθωμεν λιταυτικῶς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ναοῦ, πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγίου, διὰ τὴν τέλεσιν μικρᾶς δεήσεως. Αἱ ἐπίσημοι τελεταὶ διὰ τὴν ἀνακηρύξιν τοῦ Ἀγίου θὰ γίνουσι ἐν καιρῷ, κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης του, ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀπὸ σήμερον δὲ ὁ τάφος τοῦ ἀγίου θὰ δέχεται τὸ εὐλαβὲς προσκύνημα τῶν πανταχόθεν συρρέοντων χριστιανῶν.

Ἡ χάρις τοῦ Κ.ἡ.Ι.Χ. καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἀγίου εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. ΑΜΗΝ.

Εὐχὴ ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει ὡς Ἀγίου τοῦ π. Νικολάου Πλανᾶ

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ θαυμαστός ἐν τοῖς ἁγίοις σου· ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν οὐκ ἀμάρτυρον σεαυτὸν ἀφήκας, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φο-

Η ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

A) Η ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῆς Δίκης τοῦ Κυρίου, ὡς καὶ τῆς νομιμότητος ταύτης, ἀπαραίτητος προβάλλει ἡ ἐξέτασις τῆς φύσεως τῆς κατ' Αὐτοῦ χαλκευθείσης κατηγορίας, δι' ἧς Οὗτος κατεδικάσθη εἰς θάνατον.

Ὁ Κύριος διὰ τῆς εἰς βάρος Αὐτοῦ Δίκης ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου Διοικητοῦ Πιλάτου (26-36 μ.Χ.) καὶ τῆς ἐπιβληθείσης Αὐτῷ ποινῆς τοῦ Σταυρικοῦ θανάτου ἀνεδείχθη ὁ «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς»¹ καταδικασθεὶς οὐσιωδῶς διὰ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου ὡς καὶ πάντες οἱ Χριστομάρτυρες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἡ περίπτωσις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τινι λεπτομερείᾳ ἦτο μοναδική.

Ἐν τῇ καθ' ὅλου ὑποθέσει τοῦ Ἰησοῦ τὰ δύο συστήματα δικαίου τοῦ ἀρχαίου κόσμου τὰ ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν ἀσχοῦντα, ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσέως ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ νομολογία τῆς κοσμοκρατείας Ρώμης ἀφ' ἑτέρου, ὡφείλον ἀμφοτέρω, ἀπὸ κοινοῦ, νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὸ πρόβλημα: «τί θὰ πράξωμεν διὰ τὸν Ἰησοῦν, τὸν καλούμενον Χριστόν;».

Τὰ δύο ταῦτα συστήματα δικαίου διὰ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ, ἱκανοποιοῦν τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τῶν ἀσπόνδων Αὐτοῦ ἐχθρῶν, διεσκέδαζον δὲ τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀνησυχίας τῶν ἀσκούντων τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, διότι οὕτως ἀπεσοβεῖτο ὁ ἐκ μέρους τοῦ Ἰησοῦ ἐπ' ἀπειλούμενος κίνδυνος ἀνατροπῆς τῆς καθεστηκυίας τάξεως: «...ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες· τοῦτον εὗρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος καὶ καλύοντα Καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι»².

1) Ρωμαίους, 8,29.

2) Λουκᾶ, 23,2.

Ἐν ὅσῳ χρόνῳ ὁ Κύριος διέτριβεν ἐν Γαλιλαίᾳ, τὸ Ἰουδαϊκὸν Μέγα Συνέδριον οὐδεμίαν ἐπ' Αὐτοῦ νόμιμον ἐξουσίαν ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ³. Ἀλλ' ὅτε Οὗτος ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, αὐτομάτως εὐρέθη ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἀρμοδιότητα αὐτοῦ. Οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν αὐτῶν διέφυκον δι' ἐπαναστατικὸν συστήματος ἢ διὰ συστήματος καταλλήλως προσαρμοσθέντος πρὸς τὸ ἐπιχώριον διοικητικὸν σύστημα, ἔθθα ἡ Ρώμη διὰ τοῦ διοικητικοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἡσκει τὴν ἀνωτάτην κυριότητα⁴. Ἐν Ἰουδαίᾳ ἰδιαιτέρως κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια, λόγῳ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος καὶ τῆς νοοτροπίας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, συνδιαλλαγῆς καὶ συγκερασμοῦ τοῦ Ρωμαϊκοῦ διοικητικοῦ συστήματος καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τοιοῦτου. Εἰς τὰ μέλη τοῦ Ἀνωτάτου Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐπετράπη ἢ πλήρης ἀσκησις τῶν δικανικῶν αὐτῶν καθηκόντων πρὸς δὲ μετεβιβάσθη αὐτοῖς καὶ διοικητικὴ ἐξουσία ἐρυτερά⁵. Τὸ Συνέδριον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς

3) E. Schürer, The Jewish People in the Time of Christ (Ἀγγλικὴ μετάφρασις Edin., 1890, 5 vols) i (2) σελ. 185. Ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου ἠδύνατο, ἀδεία τῆς Ρώμης, νὰ ἐπεκτείνηται καὶ ἐφ' ὅλην τὴν Παλαιστίνην. Διὰ πλείονα, Βλ. Λεωνίδου Φιλιππίδου, Ἱστορία τῆς Ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐξ ἀπόψεως Παγκοσμίου καὶ Πανθρησκειακῆς, Ἀθῆναι, 1958, σελ. 447 κ. ἐξ.

4) Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ἀρχελάου (6 μ.Χ.) ἐκπτώτου ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου Καίσαρος (4 π.Χ. - 6 μ.Χ.), ἡ Ἰουδαία κατέστη ρωμαϊκὴ ἐπαρχία (Ἰωσήπου Ἰουδ. πολ. II, 8. 1.) τὸ 6 μ.Χ. καὶ ἠνώθη μετὰ τῆς Συρίας, διοικουμένη ὅμως ὑπὸ ἰδίου Ἐπιτρόπου τοῦ Καίσαρος (procurator Caesaris) (περὶ τοῦ τίτλου «Ἐπίτροπος» γίνεται μνεία καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου (Α' καὶ Β' μ.Χ. αἰών), γράφοντος: «καθ' ὃν χρόνον τῆς Ἰουδαίας ἐπετρόπευε Φῆλιξ». (Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ. XX. 7. 2.), ὅστις ὑπῆγετο ὑπὸ τὸν διοικητὴν τῆς Συρίας (legatus), ἀνώτερον, οὕτως εἶπεν, διοικητῆν. Ὡς τοιοῦτος διοικητῆς τῆς Συρίας, εἶχε διορισθῆ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁ Πούπλιος Σουλπίκιος Κυρήνιος μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἰουδαίας εἰς Ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ. XVIII. 1. 1.).

5) Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ. XX. 10. 1.

δοῦμενός Σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτός σοί ἐστιν.

Σὺ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς ἔθνος οὐκ ἐπαύσω εὐεργετῶν, ἐξ αὐτοῦ πολλοὺς ἀγίους ἀναδείξας, ἐν οἷς καὶ ἀπάρτι τὸν ἡγιασμένον πατέρα ἡμῶν Νικολαογιερέα, τὸν ἐπικαλούμενον Πλαγῶν, τὸν ἐκ Ναξίας προσελθόντα, ὃν εἰς ἱερατικὴν διακονίαν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ ἐκάλεσας, ἄξιον τῆς κλήσεως ἀποφύγας, καὶ ἄσπιλον αὐτὸν τηρήσας ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ προσδόκιμον ἐργάτην τῆς βασιλείας σου, καὶ οἰκονόμον τῶν μυστηρίων σου. Εὐχαριστοῦμέν σοι δ' ὅτι καλὴν μαρτυρίαν ἐξῶθεν κτησάμενον, ἀπό γε τῆς ἀγίας αὐτοῦ βιοτῆς καὶ τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ

ὠφελίμων τοῖς ἀνθρώποις, ἐκήρυξας ταυῶν, διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἁγίον καὶ πολλὴν παρηγορίαν παρά Σοι ἔχοντα τοῦ πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐφ' ὃ καὶ ἱκετεύομέν Σε· πρόσδεξαι τὰς εὐχαριστηρίους δεήσεις ἡμῶν ἐπὶ τῇ εὐλογητῇ παρουσίᾳ τῶν τιμίων αὐτοῦ Λειψάνων ἐν μέσῳ ἡμῶν. Καὶ ἐλέησον πάντας τοὺς τὴν μνήμην αὐτοῦ εὐλαβῶς τιμῶντας καὶ ἐκδεχομένους, πρεσβεύεις αὐτοῦ, τὴν θείαν χάριν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπην Σοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα ἦ μετὰ πάντων ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† Ὁ Πατρὼν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ἀριστοκρατίας τοῦ Σαδδουκαίου ἱερατείου καὶ ἐκ Φαρισαίων ἐγκρατῶν τῆς Γραφῆς⁶.

Οὐδὲν δικαίωμα τὸ Συνέδριον τοῦτο εἶχε νὰ ἐπιληφθῆ ὑποθέσεων Ἰουδαίων, οἵτινες εἶχον ἀποκτήσει τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου, ὡς τοῦτο πιστοῦται ἐκ τῆς περιπτώσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰς ὃν οὐ μόνον τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ, ἀλλ' ἀπηγορεύετο ρητῶς καὶ ἀπλοῦν ἐλεγχον νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὡς καὶ ἐπὶ πάντων, οἵτινες ἀπέκτησαν τὸν τίτλον τοῦ Ρωμαίου πολίτου⁷.

Ὁσάκις ὅμως ἐνεφανίζετο εἰδική τις περίπτωση, ἢ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου θανατικῆ ποινῆ ἐξετελεῖτο, διότι ὁ Ρωμαῖος ἔπαρχος (procurator), ἀγρυπνος καὶ ἀνήσυχος πάντοτε νὰ προλαμβάνῃ παραχρᾶς καὶ ἀνωμάλους ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐξελλίξεις, συνήθως ἐπεκύρου τὴν θανατικὴν καταδίκην τοῦ Συνεδρίου⁸.

Ἡ σύλληψις τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων⁹,

6) E. Schürer, Geschichte des Jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi, Band II³ (Leipzig 1920), σελ. 197. Τοῦ Αὐτοῦ, The Jewish People in the Time of Christ, Ἀγγλικὴ μετάφρασις Edin., 1980, 5 vols) ii (2) σελ. 262-263. Διὰ τὰς ἐξουσίας τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου βλ. Αὐτόθι ii (1) σελ. 163-195 καὶ E. Mommsen, Provinces of the Roman Empire (London, 1886, 2 vols) ii σελ. 187-188. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κυρίου τὸ Μέγα Συνέδριον μνημονεύεται ὡς τὸ ὑπατον Ἰουδαϊκὸν Δικαστήριον (Ματθαίου, 5,22. 26,59. Μάρκου, 14,55. 15,1. Λουκᾶ, 22,66. Ἰωάννου, 11,47. Πράξεων, 4,15. 5,21 ἐξ. 6,12 ἐξ. 22,30. 23,1 ἐξ. 24,20), καλούμενον ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ Πρεσβυτέριον (Λουκᾶ, 22,6. Πράξεων, 22,5) καὶ Γερουσία (Πράξεων, 5,21) καὶ παρ' Ἰωσήφω Συνέδριον (Ἰωσήφου Ἰουδ. Ἀρχ. XIV, 9,3-5. XV, 6,2. XX, 9,1. Βίος 12) καὶ Βουλῆ (Ἰωσήφου, Ἰουδ. Πόλ. II, 15,6. 16,2. 17,1. Πρβλ. Ἰουδ. Ἀρχ. XX, 1,2. Ἰουδ. Πόλ. 13,1).

7) Ἰωάννου, 18,31. E. Schürer, ἔνθ' ἄν. i (2) σελ. 188. B. F. Westcott, The Church and the World, an essay in his Ep. John (London 1883). Λεωνίδου Φιλιππίδου, ἔνθ' ἄν. σελ. 452 κ. ἐξ. Ἰωάννου Ἀγαπίδου, Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ Ρωμαϊκῆς Δικαιοσύνης, σελ. 64-74, Θεσσαλονίκη, 1968. Παναγ. Ἡλιάδη, Ἡ Δίκη τοῦ Χριστοῦ, σελ. 117-127, Ἀθήναι, 1971.

8) Ἐπὶ ρωμαϊκῆς κατοχῆς, Ἑβραῖος ἔνοχος πολιτικοῦ ἀδικήματος ἐφυλακίζετο, ἀπελύετο ἢ ἐθανατοῦτο μόνον δι' ἀποφάσεως τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς (Ἰωάννου, 18,31β. 19,10), ἐκτελουμένης ὑπὸ ἑβραϊκῶν ὀργάνων τῆ συνεργία ρωμαϊκῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως (Ματθαίου, 27,27,54. Μάρκου, 15, 16,39. Λουκᾶ, 23,47. Ἰωάννου, 19,23,24,32 ἐξ.). Ἑβραῖους μὴ ἐνόχους πολιτικοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ θρησκευτικοῦ ἢ ἄλλου ἀδικήματος ἐνδοεβραϊκοῦ χαρακτῆρος, ἐδικαιοῦντο οἱ Ἑβραῖοι νὰ συλλαμβάνωσιν, ἀνακρίνωσι καὶ φυλακίζωσι κατὰ τὰ ἀπάτρια ἔθνη. (Ἰωσήφου) Ἰουδ. Ἀρχ. XIV, 10,2. XVI, 2,4 ἐξ. XVI, 6,2. XIX, 5,2. Πρβλ. Πράξεων κεφάλαια Δ', Ε', Ζ', Θ' καὶ ΚΣΤ' καὶ Walter, Geschichte des Römischen Rechtes, I, σελ. 236. Geib, Geschichte des Römischen Kriminalprozesses, σελ. 239 καὶ 249.

9) Ἰωάννου, 18,31,2. Ἡ «σπεῖρα» ἀπετελεῖτο ἐξ ἑξακοσίων (600) ἀνδρῶν, εἴ καὶ ἡ σύνθεσις αὐτῆ δὲν ἦτο πάντοτε παγία. Ἡ «σπεῖρα» εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζεται καὶ «παρεμβολή» (21,21-37. 22,24-29. 23,10 κ.λ.π.). Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ ἱππικὸν ἀκόμη ἦτο προσκεκολλημένον εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις σπεῖραν (Πράξεων, 23,23. Βλ. καὶ Ἰωσήφου, Ἰουδ. Ἀρχ. III, 5. 5. 8). Βλ. καὶ B. F. Westcott, ἔνθ' ἄν. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἰωὴλ Γιαννακόπουλος ἐν τῇ μελέτῃ του «Ἡ Δίκη τοῦ Χριστοῦ νομικῶς», Ἀθήναι, 1962,

ἐνεργεῖαις προφανῶς τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τοῦ «κακοποιῦ»¹⁰ καὶ τῆς παρακινήσεως τοῦ ἔθνους εἰς ἐπαναστασίαν¹¹ ἦτο νόμιμος.

Οὕτως οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κινηθέντες ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ ἐβεβαιώθησαν πλήρως περὶ τῶν δικαιωμάτων των, ὅτε ἐπέτυχον παρὰ τοῦ Πιλάτου (26-36 μ.Χ.) τὴν ἐκχώρησιν τῆς ἐκ στρατιωτῶν σπείρας, ἣτις καὶ ἑαυτοὺς θὰ ἐπροστάτευε κατὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ βοήθειαν θὰ παρεῖχεν εἰς τὴν ἀστυνομίαν τοῦ Ναοῦ¹².

Ἡ ἐκχώρησις παρὰ τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως φαίνεται μᾶλλον ὑπερβολικῆ· προφανῶς ἡ Ἰουδαϊκὴ ἡγεσία ἀνέμενεν ἐκδήλωσιν ἀντιστάσεως ἐκ μέρους τῶν Γαλιλαίων, οἵτινες οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν οὐδὲ καὶ ἐξωκειώθησαν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου.

Γεγονὸς ἰδιαζούσης σημασίας, ὅπερ ἀπέβη χαρακτηριστικὸν κατὰ τὴν μεταγενεστέραν περίοδον, εἶναι ἡ ἔνωσις Ἰουδαίου καὶ Ρωμαίου¹³ διὰ τὴν σύλληψιν καὶ ἐξόντωσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου.

Ἐν Ἰουδαίᾳ ἀρχικῶς, μετὰ ταῦτα δὲ πανταχοῦ τοῦ τότε κόσμου, αἱ πολιτικαὶ Ρωμαϊκαὶ Ἐξουσίαι καὶ αἱ Ἰουδαϊκαὶ θρησκευτικαὶ τοιαῦται ἠνώθησαν ἐν τῇ προσπαθείᾳ των νὰ καταστρέψωσιν ὀλοσχερῶς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ σύλληψις τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ φαίνεται ὅτι ἦτο ἔργον ἀποκλειστικῶς τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, τῆς ἀστυνομίας τοῦ Ναοῦ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ὑποχωρησάσης ἐν πανικῶ: «ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί»¹⁴. Οἱ ἄνδρες τῆς ἀστυνομίας τοῦ Ναοῦ πολλὰκις ἤκουσαν τὸν Σωτῆρα διδάσκοντα καὶ κυριολεκτικῶς συναρπάζοντα τὸ πάντοτε πολυπληθὲς ἀκροατήριον Του, διὰ τῆς θείας καὶ μελισταγοῦς διδασκαλίας Του. Κατ' ἐπανάληψιν εἶδον τὸν Κύριον ἐνεργούντα θαύματα ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου φυσικὸν καὶ ἐπόμεινον ἦτο νὰ φοβηθῶσι καὶ πανικόβλητοι τραπῶσιν εἰς φυγὴν.

σελ. 7, ὑπόσημ. 1, δέχεται ὅτι ὁ «χιλίαρχος» καὶ ἡ «σπεῖρα» μνημονευομένων μόνον ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου οὐχὶ ὅμως καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελιστῶν, ἦτο Ἑβραῖος καὶ οὐχὶ Ρωμαῖος, πιθανῶς ὁ «στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ» χώρου κατὰ τὸν Λουκᾶν 22,52, καὶ Πράξεων 4,1, ἢ δὲ «σπεῖρα» μὴ οὕσα τὸ ρωμαϊκὸν στρατιωτικὸν τμήμα τῶν ἑξακοσίων (600) ἀνδρῶν ἦτο τμήμα ἑβραϊκὸν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ναοῦ. Ὁ Ἑβραῖος ἱστορικὸς Ἰωσήφος χρησιμοποιεῖ ἀμφοτέρους τοὺς ὄρους τούτους «σπεῖρα» «χιλίαρχος» πρὸς δῆλωσιν Ἰουδαϊκῆς ἀστυνομικῆς ὀργανώσεως (Josef Blinzler, Der Prozess Jesu, 1960, σελ. 71). Κατὰ δὲ τὸν Νικόλαον Πετρόπουλον, «Ἡ Δίκη τοῦ Χριστοῦ», ἔκδοσις Β', Ἀθήναι, 1965, σελ. 137, ὑπόσημ. 1, τὸ τοῦ Ἰωάννου 18,3,12 «λαβὼν τὴν σπεῖραν» δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἐξαπεστάλη ὀλόκληρον τὸ τάγμα, ἀλλὰ ἀπόσπασμα μόνον αὐτοῦ.

10) Ἰωάννου, 18,30.

11) Λουκᾶ, 23,2. Βλ. καὶ Edersheim, Jesus the Messiah, i 371-372. J. Drummond, Character and Authorship of the Fourth Gospel, London, 1903, σελ. 61-62.

12) Βλ. H. B. Workmann, Persecution in the Early Church, London, 1906, σελ. 2, ὑπόσημ. 5.

13) Βλ. H. B. Workmann, ἔνθ' ἄν., σελ. 119.

14) Ἰωάννου 18,6,12. Βλ. καὶ H. B. Workman, ἔνθ' ἄν., σελ. 13.

Ἀπληραγμένοι τοιούτων φόβων, λόγω τοῦ ὅτι ἐτέλουν ἐν παχυλῇ ἀγνοίᾳ, ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται, οἵτινες παραδώσαντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τοὺς ἀρμόδιους τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν: «Ἦ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος... συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον αὐτόν πρὸς πρὸς Ἀνανν»¹⁵.

B) Η ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ANNA ΚΑΙ Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ.

Ὁ Ἰησοῦς προανεκρίθη ἀνεπισήμως ὑπὸ τοῦ τιτουλαρίου ἀρχιερέως¹⁶ Ἀννα (6-15 μ.Χ.)¹⁷, ἡ δὲ ἰδιωτικὴ ἐκείνη ἐξέτασις ἦτο ὀλοσχερῶς παράνομος, διότι ὁ εἰρημένος ἀρχιερεὺς δὲν ἦτο ἀρμόδιος νὰ ἀνακρίνη τὸν Χριστόν, ὡς ἐκπρωτος τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ συνεπῶς ἡ ἀνάμειξις του εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀπετέλει πρᾶξιν καταφώρως παράνομον. Ἀρμόδιος νὰ ἐπιληφθῆ τῆς ὑποθέσεως καὶ νὰ ἀπαγγείλῃ κατηγορίαν κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἦτο ὁ Καϊάφας (18-36 μ.Χ.), ὅστις εἶχε τὴν ἐπίσημον ιδιότητα τοῦ ἀρχιερέως, ὡς ἀρχιερεὺς τοῦ «ἐνιαυτοῦ ἐκείνου»¹⁸.

Τὸ ἀνεπίσημον ἀλλὰ καὶ παράνομον τῆς προανακρίσεως τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ Ἀννα συνάγεται καὶ ἐξ ἄλλων, ἀλλὰ κυρίως ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι

15) Ἰωάννου, 18,12.

16) Μάρκου, 14,53. «Ἀρχιερεὺς» λέγεται λόγω τοῦ ἀξιωματοῦ του, οὐχὶ λόγω διοικητικῆς ἢ δικαστικῆς ἀρμοδιότητος, διότι δὲν ἦτο ὁ ὑπηρεσιακὸς ἀρχιερεὺς τοῦ ἔτους ἐκείνου. Πρβλ. Johannes Evang. Belsler, Die Geschichte des Leidens und Sterbens, der Auferstehung und Himmelfahrt des Herrn, nach den vier Evangelien ausgelegt (Freiburg im Breisgau 1913), σελ. 293. Ἰωάννου Ἀγαπίδης, ἐνθ' ἄν., σελ. 61-63.

17) Ἰωάννου, 18,13. Ὁ Ἀννας, Ἀλεξανδρινὸς Ἰουδαῖος τῆς διασποράς, εἶχε λάβει τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα παρὰ τοῦ τοποτηρητοῦ Ποπλίου Σουλπικίου Κυρηναίου κατὰ τὸ ἔτος 6 μ.Χ. καὶ τὸ διετήρησε μέχρι τὸ 15 μ.Χ. (Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχ. 18,2,1. 22), παυθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνου Βαλερίου Γράτου δι' ὑπερβολῆς δικαιοδοσίας. Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν σύλληψιν ἀντὶ νὰ ὀδηγηθῆ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ἀρμόδιον Δικαστήριον φέρεται εἰς τὸν Ἀνανν, ὅστις ἦτο πενθερὸς τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέως Καϊάφα (Ἰωάννου, 18,12-13). Τοῦτο ἦτο παράνομον, διότι οὐδεμίαν δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχεν ὁ Ἀννας. Ὁδηγήθη δὲ ἐκεῖ ἐπὶ τῷ μόνῳ λόγῳ, ὡς σημειοῖ ὁ Ἰωάννης, ὅτι ἦτο πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ἵνα πιθανῶς διὰ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ Ἀννα καὶ ἀπαντήσεων τοῦ Ἰησοῦ προλειάνῃ ὁ πονηρὸς Ἀννας τὴν μετ' ὀλίγον ἐπίσημον διαδικασίαν ἐνώπιον τοῦ Καϊάφα, διότι ὁ τιτουλάριος οὗτος ἀρχιερεὺς διέθετεν ἱκανὴν διπλωματικότητα καὶ εὐστροφίαν πνεύματος, ὥστε νὰ προκαλῆ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ πλήθους διὰ τὰς δῆθεν ἱκανότητάς του. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κατὰ τῆς Ῥώμης στασιασάντος Ἰούδα τοῦ Γαυλωνίτου ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰουδαίας ἀπὸ τοῦς Ῥωμαίους, ὁ ἀρχιερεὺς Ἀννας διεδραμάτισεν ἐπονεϊδιστὸν ρόλον ἐξυπρητήσας τὸν κατακτητὴν παρὰ τὴν πατρίδα του. (Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχ. 18,2,1.). Βλ. καὶ Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 7. Νικολάου Πετροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 151. Ἰωάννου Ἀγαπίδης, ἐνθ' ἄν., σελ. 61. Ὁ ἀρχιερεὺς Ἀννας πενθερὸς ὄν τοῦ Καϊάφα συνάγει μετ' αὐτόν. Πρβλ. καὶ Ἀσπέρ Μωϋσῆ, Ὁ Ἀννας καὶ ὁ Καϊάφας, ἐν ἑφημερίδι «Καθημερινή» (Ἀθηναῖον), 22-4-1949. E. Salfet, La comparation de Jésus devant Anne (Montauban 1892).

18) Ἰωάννου 18,13.

κακούργημα δὲν ἐπετρέπετο νὰ δικασθῆ ἐν νυκτερινῇ συνεδρίᾳ κατὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Δίκαιον ἀπόφασις καταδικαστικὴ κακούργηματος ἦτο ἄκυρος καὶ ἀνύπαρκτος ἐὰν ἐλαμβάνετο κατὰ τὴν νύκτα¹⁹.

Ὁσαύτως ἐν Ἰουδαίᾳ ρητῶς ἀπηγορεύοντο αἱ προκαταρκτικαὶ ἀνακρίσεις²⁰. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου θὰ καθίστατο νόμιμος, ἐὰν τὸ ἀνώτατον τοῦτο δικαστήριον συνήρχετο εἰς τυπικὴν συνέλευσιν, τῆς νομιμότητος τούτου μὴ ἐξαφωμένης ἐκ τῆς ἀπαρτίας τῶν μελῶν. Παρὰ πάντας τοὺς κανόνας καὶ τὰς ρητὰς διατάξεις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου, τὸ δικαστήριον ἐσυνέχισε συνεδριάζον καὶ κατὰ τὴν νύκτα²¹, τεκμήριον καὶ τοῦτο, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, ὅτι ἡ τυχὸν ληφθησομένη ἀπόφασις θὰ ἦτο ἄκυρος καὶ ἀνύπαρκτος.

Κατὰ τὸν ἱερὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ἡ τυπικὴ ἀπόφασις, διότι δὲν ἐκλήθησαν μάρτυρες, δὲν ἐξεδόθη μέχρι τῆς αὐγῆς: «Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον ἐαυτῶν λέγοντες»²². Συμφώνως δὲ πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, διὰ τὴν ἀπόδειξιν παντὸς ποινικοῦ ἀδικήματος ἀπαιτεῖτο ἡ μαρτυρία δύο τοῦλάχιστον προσώπων, βεβαιούντων ὁμοφώνως τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως, ἄλλως ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύσσεται ἀθῶος. Ὁ Δευτερονομιακὸς νόμος θέτει τὸν ἐξῆς γενικὸν κανόνα: «Οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἰς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπου κατὰ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ κατὰ πᾶν ἁμάρτημα καὶ κατὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἣν ἐὰν ἁμάρτη ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων στήσεται πᾶν ῥῆμα»²³. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον, προφανῶς σοβαρὸν, ἡ ἀπόφασις κατὰ τοῦ Κυρίου ἦτο παράνομος. Ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος προέβλεπε τὴν ἀνάγκην ἀναβολῆς, τοῦλάχιστον ἐπὶ δώδεκα ὥρας, πρὸ τῆς ἀπαγγελίας τῆς ἀποφάσεως τῆς καταδικαστικῆς²⁴.

Ἡ δικανικὴ χρῆσις τῆς ὁμολογίας τοῦ κατηγο-

19) Synhedrin IV, fol. 32a, ἐν Lazarus Goldschmidt, Der Babylonische Talmud, Bd. VIII (Berlin 1933), σελ. 585. — Πρβλ. καὶ Αὐτόθι fol. 34b-35a, αὐτόθι, σελ. 596 ἐξ. Ἰωάννου Ἀγαπίδης, ἐνθ' ἄν., σελ. 62. Παν. Ἡλιάδης, ἐνθ' ἄν., σελ. 117.

20) Βλ. A. Taylor Innes, The Trial of Jesus Christ, (1899), σελ. 24-26.

21) Synhedrin IV, fol. 32a, ἐν: Lazarus Goldschmidt ἐνθ' ἄν., σελ. 585 καὶ 596 ἐξ.

22) Λουκᾶ, 22,66. Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου πάντως ἀπουσίαζον οἱ Νικόδημος καὶ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτῆς — ὁ μὲν Ἰωσήφ, διότι ἀνήρ ἀγαθὸς καὶ δικαῖος, οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν» (Λουκᾶ, 23,51), ἦτοι εἶχεν ἐξ ἀρχῆς διαφανῆσαι πρὸς τὸ σχέδιον τῶν Ἰουδαίων ἀρχόντων νὰ συλλάβουν καὶ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦν ὁ δὲ Νικόδημος, διότι εἶχεν ἤδη ἐκφρασθῆ ὀξύντατα κατὰ τῆς παρανομίου βιαιοπραγίας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἰπὼν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, «μηδὲ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον καὶ γινῶ τί ποιεῖ;» (Ἰωάννου, 7,51).

23) Δευτερονομίου, 19,15,21. Αὐτόθι. 17,6. Μισαῖ, Μακκόθ. I, 7. Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ. IV, 8,15. «εἰς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς ἢ τὸ τελευταῖον δύο, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει τὰ προβεβαιωμένα».

24) Ὁ Ἰουδαϊκὸς καταγωγῆς ὀνομαστὸς συγγραφεὺς K. Σαβατῶρ ἀγνοεῖ τὴν δωδεκάωρον πρὸ τῆς ἀποφάσεως

ρουμένου, μάλιστα δὲ μετὰ πανηγυρικὸν ἐξορκισμόν: «καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῶν· ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ»²⁵, σαφῶς ἀπηγορεύετο. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀς σημειωθῆ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὡς καὶ σύνολος ἐκείνη ἡ ἀπειρος χορεία τῶν Χριστιανομαρτύρων κατεδικάζοντο, διότι ἀτρόμως καὶ ἐν παρρησίᾳ ὠμολόγουν τὴν εἰς Χριστὸν ἀκράδαντον πίστιν των²⁶.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου προεδρευομένου²⁷ ὑπὸ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέως Ἰωσήφ Καϊάφα²⁸, κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀπόφασις ληφθεῖσα ὡς γνωστὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀρχιερέως²⁹ μετὰ μακρὰν ὀλονύκτιον συνεδρίαν περὶ τὰ ἐξήμερώματα, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ρητῆς διαστολῆς, ἣν ποιοῦνται οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ μεταξύ συγκροτήσεως τοῦ Συνεδρίου εἰς συνεδρίαν³⁰ καὶ τῆς διασκέψεως αὐτοῦ πρὸς ἕκδοσιν τῆς ἀποφάσεως³¹, ἦτο διὰ πολλοὺς οὐσιώδεις λόγους παράνομος³².

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ἀναβολὴν, ἐκθέτων τὴν μαρτυρίαν: «It is certain that the Council would assemble again the next day». Ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς ὑπεστήριξεν, ἐν τῷ συγγράμματι του «Ἱστορία τῆς Θεσμοθεσίας τοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ», ὅτι ὁ Ἰησοῦς δικαίως κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ δικαστηρίου, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου τοῦ Δευτερονομίου (13,5, 18,20), διότι ἀπλούς πολίτης ἦν, ἐβεβήλωσε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σφετεριζόμενος τοῦτο, ὅτι ἡ δίκη διεξήχθη τῶσον νομοτύπως, ὅσον ἦτο δικαία κατ' οὐσίαν καὶ ὅτι τὸ Συνεδριον εἶχε τὴν ἐξουσίαν ὅπως ἐπιβάλλῃ θανατικὴν ποινὴν εἰς κατηγορούμενον διὰ παράβασιν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Ὁ Salvador ὑπεραμύνεται τῆς νομιμότητος τῆς τε συνεδριάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Χριστοῦ (Jugement de Jesus, 1862, i 391, ἡ Institution de Moïse, 1829, I. IV κεφ. 3 ii 89V). Τὰ σαθρὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἐξ Ἰσπανίας Ἑβραίου Salvador ἀνασχευάζει ὁ διαπρεπὴς Γάλλος Δικαστὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς André Dupin (1783-1865) ἐν τῇ μνημειώδει περὶ τῆς Δίκης τοῦ Χριστοῦ μελέτῃ του «Jesus devant Caïphe et Pilate» (Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Καϊάφα καὶ Πιλάτου) ἐκδοθεῖσα τὸ τρίτον ἐν ἔτει 1863 καὶ μεταφρασθεῖσα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐν ἔτει 1875 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Κ. Νεστορίδου. Βλ. Ἰωάννου Ἀγαπίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 101 κ. ἐξ.

25) Ματθαίου, 26,63.

26) Βλ. Η. Β. Workman, ἐνθ' ἄν., σελ. 105.

27) Ἰωάννου, 18,13. Πρβλ. Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἰαρχ. 18,2,2.

28) Ματθαίου, 26,57. Μάρκου, 14,53. Τὸ πραγματικὸν κύριον ὄνομα τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὀποίου ἔλαβον χώραν τὰ γεγονότα τῆς δίκης καὶ Σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ ἦτο Ἰωσήφ, ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ ἱστορικὸς Ἰωσήπος (Ἰουδ. Ἰαρχ. 18, II,2. IV,3). Τὸ παραωνύμιον Καϊάφας προέρχεται ἐτυμολογικῶς εἴτε ἐκ τοῦ Kefa (βράχος), εἴτε ἐκ τοῦ Kayefa (ὁ καταθλίβων, ὁ ὑποτάσων), ὅπερ καὶ ὀρθότερον. Κατεστάθη ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου ἐπάρχου τῆς Συρίας Βαλερίου Γράτου τὸ 18 μ.Χ. καὶ ἀρχιεράτευσεν ἐπὶ 18 ἔτη καυθεὶς ὑπὸ τοῦ Βιτελλίου τὸ 36 μ.Χ., μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Πιλάτου εἰς τὴν Ρώμην (Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἰαρχ. 18,2,2. 4,3). Ὁ Καϊάφας κατάρθρωσε νὰ διατηρήσῃ τὸ ἀξίωμα του ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη, μάλιστα δὲ εἰς μίαν ἐποχὴν ἀσταθείας, καθ' ἣν οἱ ἀρχιερεῖς διεδέχοντο ἀλλήλους, ἔνεκα τῆς δουλοπρεπείας του εἰς τὴν Ρώμην. Οὐδέποτε ἐπροστάτευσε τὰ θρησκευτικὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ του ἐκ τῶν ἀυθαιρεσιῶν τῶν Ρωμαίων διοικητῶν, ὡς ὑπεχρεοῦτο νὰ πράξῃ ὡς θρησκευτι-

κὸς ἡγέτης. Περὶ τοῦ τέλους του οὐδεμίαν ἱστορικὴν πληροφορίαν ἔχομεν. Βλ. καὶ Λεωνίδου Φιλιππίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 436, 449. Ἰωάννου Ἀγαπίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 63.

29) Βλ. Ἰωάννου Ἀγαπίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 63.

30) Ματθαίου, 26,57,59. Μάρκου, 14,53. Λουκᾶ, 22,26.

31) Ματθαίου, 27,1. Μάρκου, 15,1.

32) Αἱ παρανομίαι τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Χριστοῦ ἀνέρονται εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν, ὀρισμένας δὲ μόνον ἡμεῖς παραθέτομεν, τὰς καὶ κεφαλαιωδестέρας: α) Ἡ συνεδρία τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀρχιερέως ἀντὶ τοῦ νενομισμένου τόπου. β) Ἡ συνεδρία τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου ἐν νυκτὶ ἦτο λόγος σοβάρως ἀκυρώσεως τῆς ἀποφάσεως καὶ παρανομίας, διότι κατὰ τὸ ἐθιμικὸν δίκαιον τῶν Ἑβραίων, αἱ δίκαι διὰ νὰ εἶναι νόμιμοι ἔδει νὰ ἀρχίζωσιν ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἡμέρας καὶ νὰ τερματίζωνται πρὸ τῆς ἑσπέρας. γ) Διὰ τὴν σύγκλησιν τοῦ Συνεδρίου ἀπητηῖτο ἄδεια ἐκ μέρους τοῦ Ρωμαίου Ἐπιτρόπου (Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἰαρχ. 20,9,1 [202]). δ) Κατὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Δίκαιον, δὲν συνεκαλεῖτο τὸ Μέγα Συνεδριον πρὸς ἔσκησιν τῆς δικαστικῆς αὐτοῦ ἀρμοδιότητος, πρὶν ἢ κατὰ πάντας τοὺς νομίμους τύπους ἐξαγγελθῆ κατηγορία κατὰ τινας. Ἐν τῇ λεγομένῃ δίκῃ τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲ πόρρωθεν ἐτηρήθη ἡ ἀνωτέρω διατύπωσις, τοῦ προέδρου τοῦ Δικαστηρίου ἀπαγγεῖλαντος κατηγορίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεδρίας, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς ψευδῶς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ (Ματθαίου, 26,63. Μάρκου, 14,61). ε) Κατὰ τὴν κρατοῦσαν δικονομικὴν τάξιν, πρὶν ἢ εἰσαχθῆ κατηγορούμενός τις εἰς δίκην ἔδει νὰ ὑπάρχωσι μαρτυρικαὶ καταθέσεις συγκλινούσαι εἰς παραπεμπτικὸν βούλευμα. Ἄλλ' ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Κυρίου, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς διαδικασίας ἀνεζητοῦντο ὑπὸ τῶν συνέδρων μάρτυρες καὶ μάλιστα ψευδομάρτυρες (Ματθαίου, 26,60. Μάρκου, 14,56), ὧν αἱ μαρτυρίαι των δεινῶς ἀντέφρασκον (Μάρκου, 14,56). στ) Ἡ δικονομικὴ τάξις ἀπῆται τὴν πρόσκλησιν πρὸς ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως. Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἐτηρήθη καὶ ἡ τάξις αὕτη, διότι οὐδεὶς ἐκ τοῦ λαοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὀποίου παρρησία ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς, ἐκλήθη, διὰ νὰ μάθῃ τὸ Συνεδριον τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας Του (Ἰωάννου, 18,20-21). Διὰ τὴν ἄνευ προηγουμένου σωρείαν παρανομῶν εἰς βάρος τοῦ Κυρίου, αἵτινες ἐσυνεχίσθησαν καὶ ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ὁ διάσημος νομομαθὴς τῆς Φλωρεντίας Giovanni Rosadi, εἰς τὸ περὶ Δίκης τοῦ Ἰησοῦ βιβλίον του, καταλλάγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι: «Gesù di Nazareth non fu condannato, fu ucciso; il suo sacrificio non fu un ingiustizia, fu nu omicidio»: «Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρετ δὲν κατεδικάσθη, ἐφρονεῖσθαι ἢ θυσία του δὲν ὑπῆρξε παραβίασις τῆς δικαιοσύνης, ὑπῆρξεν ἀθροιστικὸν ἐκτελέσθαι» (Giovanni Rosadi, Il processo di Gesù, Firenze 1904, σελ. 408). Διὰ πλείονα Βλ. ἐν Λεωνίδου Φιλιππίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 529 κ. ἐξ.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγῇ τῆς διευθυνσεως τους νὰ τῇ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γεωργαδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπωρατικὴν καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικά ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ (†)

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑΝ, ΠΕΡΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

13) ἠλθομεν εἰς ἐπαφήν μετὰ τὰς κυριωτέρας ὀργανώσεις κοινωφελούς δράσεως ἐν τῇ Χώρα, ὡς π.χ. ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τῆς Νεότητος, ὅστις ἀντιπροσωπεύει περὶ τὰς 250.000 μελῶν, μαθητῶν, καθ' ὅλην τὴν Χώραν, τὸ Σῶμα Ἑλλήνων Προσκόπων, κλπ. καὶ ἐζητήσαμεν τὴν συνεργασίαν αὐτῶν μετὰ τῆς ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας ὀργανώσεώς μας, διαπιστώσαντες τὴν προθυμίαν αὐτῶν πρὸς τοῦτο, ἐκ τῶν ληφθέντων ἐνθουσιωδῶν ἐγγράφων.

14) Ἐνηργήθησαν περὶ τὰ 300 διάφορα ἔγγραφα, πρὸς τὰς δημοσίας ἀρχάς, τὰς ὀργανώσεις, τὰς Μητροπόλεις, κλπ.

15) Ἐξεύρομεν τὰ ἀναγκαιούντα κεφάλαια, ἥτοι δραχμὰς 1.500.000 διὰ τὴν ἵδρυσιν Ἐκκλησιαστικοῦ τυπογραφείου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἔκδοσιν ἰδίου δημοσιογραφικοῦ ὄργανου, τὴν ἔκδοσιν τῶν κατηχητικῶν βιβλίων, καὶ τὴν ἀνατύπωσιν βαθμηδὸν καὶ κατὰ σειρὰν, ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ ὧν αὕτη θὰ πορισθῇ μεγάλη ὀφέλη, καὶ θὰ ἐκπληρωθῇ εἰς διακαῆς πόθος συμπάσης τῆς Ἱεραρχίας. Διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπεγράφη ἤδη προσύμφωνον μετὰ τοῦ χρηματοδότη, τὸ ὁποῖον θέτομεν ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν, πρὸς λῆψιν ὀριστικῆς ἀποφάσεως καὶ πραγμάτωσιν τοῦ ἔργου.

Ἐφείλω ἐνταῦθα νὰ προσθέσω ὅτι καθ' ὅς ἔχω ἐγκύρους πληροφορίας ὁ χρηματοδότης εἶναι εὐσεβὲς τῆς Ἐκκλησίας τέκνον μετ' ἐντιμὸν παρελθόν, οἱ δὲ ὄροι ὑφ' οὓς προτείνεται ἡ συνεργασία εἶναι ἐξόχως ἱκανοποιητικοὶ διὰ τὴν ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ καὶ δι' αὐτὸ θέλω νὰ πιστεύω ὅτι ἡ Σ. Ἱεραρχία δὲν θὰ διαστάσῃ νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς παρουσιαζομένης εὐκαιρίας.

16) Προέβημεν εἰς τὴν σύνταξιν καταστατικοῦ πρὸς ἵδρυσιν ἰδιαίτερου οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ, ὅστις, λόγῳ τῆς μορφῆς του, θὰ δύναται οὕτω νὰ διαθέτῃ ὅλας τὰς ἐκ τοῦ τυπογραφείου προσόδους πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ καὶ ἐν γένει τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τὸ καταστατικὸν τοῦτο θέτομεν ὡσαύτως ὑπὸ τὴν ὑμετέραν κρίσιν, πρὸς

λῆψιν τῆς δεούσης ἀποφάσεως. (Ἀναγιγνώσκεται τὸ Καταστατικόν).

17) Ἐλήφθησαν, κατόπιν σχετικῆς μελέτης, διάφοροι ἄλλαι ἀποφάσεις, ἀφορῶσαι εἰς τὴν κίνησιν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, ἕνεκα πολλῶν καὶ ποικίλων διαταγῶν, ἐκδηλωθέντων ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῶν. Τοιαῦται εἶναι π.χ. ἡ ἐπίσημος ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, διὰ τῆς καθιερώσεως ἐβδομάδος ἑορτῶν ὑπὲρ αὐτῆς, καθ' ὅς θὰ ἐξετελεῖτο ὁλόκληρον πρόγραμμα θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐργασίας, λειτουργίαι πανηγυρικαί, εἰδικὰ κηρύγματα ἐπ' Ἐκκλησίας, διαλέξεις, ἑορτὴ ἐν τῷ Σταδίῳ, ὁμαδικαὶ ἐπισκέψεις τῶν φυλακῶν, τοῦ Ναυστάθμου, τῶν στρατώνων, κλπ. καθὼς καὶ ἡ σύγκλησις ἐν Ἀθήναις συνεδρίου Ἱεροκηρύκων, κλπ. κλπ.

18) Κατηρτίσθη κατάλογος τῶν Δήμων καὶ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς ἐπαφήν μετ' αὐτῶν.

19) Ἐπεκονωνήσαμεν μετ' ὅλων σχεδὸν τῶν ἀνὰ τὴν Χώραν ὑπαρχόντων σωματείων ἢ ὀργανώσεων συλλογικῆς μορφῆς, ὡς συλλόγων, συνδέσμων, ἐνώσεων, ἀδελφοτήτων κλπ. καὶ κατηρτίσαμεν καταλόγους αὐτῶν.

20) Κατωρθώσαμεν μετὰ πολλὰς ἐνεργείας, νὰ λαμβάνωμεν δωρεὰν τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ παρακολουθῶμεν τὰ ἐν τῷ Κράτει συντελούμενα.

21) Τέλος ἐμελετήθη τὸ ζήτημα τῆς ἐξευρέσεως τῶν προχειροτέρων καὶ εὐκολωτέρων πόρων, αἵτινες ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἱεραποστολῆς, τὴν πρόσληψιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου προσωπικοῦ, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἡ λειτουργία τῆς ὀργανώσεως καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, καὶ διατυποῦμεν κατωτέρω ὑπὸ μορφὴν προτάσεων πρὸς λῆψιν ἀποφάσεων ὅ,τι εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ δι' ἀποφάσεως τῆς Σεβαστῆς Ἱεραρχίας.

Δι' ὅλην τὴν συντελεσθεῖσαν αὐτὴν ἐργασίαν, ἀψησολήσαμεν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ἐπ' ἀμοιβῇ μόνον ἓνα εἰδικὸν περὶ τὰ οἰκονομικὰ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 554 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

και τὰ οργανωτικά ἐν γενεὶ ζητήματα ἀνώτερον ὑπάλληλον, προσληφθέντα ὡς τεχνικὸν σύμβουλον, καὶ δεχθέντα, κατόπιν παρακλήσεως ἡμῶν, νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του ἀντὶ ἐλαχίστης ἀμοιβῆς, χάριν τοῦ Ἱεροῦ Σκοποῦ τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι, εὐθύς ὡς ἐξευρεθοῦν πόροι τῆς ὀργανώσεως θὰ καθορισθῇ αὐτῷ ἀνάλογος ἀμοιβή, ἓνα διάκονον καὶ ἓνα γραφέα, ὅστις ἐξεπλήρου καὶ χρέη κλητῆρος.

Αἱ εἰσπράξεις δὲ καὶ αἱ δαπάναι τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, κατὰ τὸ τρίμηνον χρονικὸν διάστημα τῆς λειτουργίας της, εἶναι αἱ ἐξῆς: (Ἀναγιγνώσκεται ὁ πίναξ).

Γ'. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΔΕΙΚΝΥΟΜΕΝΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

Καὶ αὐτὸ μὲν εἶναι τὸ λιτὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον, χάριτι Θεῖα, ἐπετελέσθη, κατὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον διάστημα τῆς λειτουργίας τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, ἔργον κυρίως προπαρασκευαστικὸν καὶ ὀργανωτικόν, τὸ ὁποῖον συνεχιζόμενον ἐντατικώτερον καὶ ὑπὸ προσωπικοῦ καλῶς ἀμειβομένου καὶ ἐξ ὀλοκλήρου πλέον ἀφοσιωμένου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὀργανώσεως, ἐπὶ βάσεων ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένων καὶ ὑπὸ τῆς Σεβ. Ἱεραρχίας ἐγκρινομένων, θ' ἀποδώσῃ πλουσίους τοὺς πρώτους αὐτοῦ καρπούς, κατὰ τὸ ἤδη ἀρξάμενον νέον Ἐκκλησιαστικὸν ἔτος.

Ἄλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ θέσω ὑπ' ὅψει ὑμῶν τὰς κατὰ τὴν γνώμην μου ἐνδεικνυόμενας ἐνεργείας, δι' ὧν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐκπληρώσῃ ἡ ὀργάνωσις τὸν προορισμὸν αὐτῆς, ἐν γενικαῖς ὅμως μόνον γραμμαῖς, καθόσον δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μακρογορήσω καὶ ἐν τούτῳ, καὶ ἄλλως καὶ διότι τὸν καθορισμὸν τῶν λεπτομερειῶν θ' ἀναλάβῃ ἡ νέα Διοίκησις καὶ Γενικὴ Διεύθυνσις τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.

Μετὰ τὴν ἐγκρίσιν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ Γενικοῦ Κανονισμοῦ τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, ἐν τακτικῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν μελῶν, ἥτις δέον νὰ λάβῃ χώραν ἐντὸς τοῦ τρέχοντος μηνός, καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ, καθὼς καὶ τοῦ νέου Γενικοῦ Διευθυντοῦ, ὅστις θὰ ἀναλάβῃ νὰ διευθύνῃ τακτικῶς πλέον τὴν ἐργασίαν τῆς ὀργανώσεως, δέον νὰ γίνουν τὰ ἐξῆς:

1) Νὰ ληθῇ ἀπόφασις πρὸς ἐκλογὴν τοῦ μονίμου Γενικοῦ Διευθυντοῦ, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου ἀντίληψιν, πρέπει ν' ἀναζητηθῇ μεταξὺ τῶν πλέον εὐπαιδευτῶν καὶ δεδοκιμασμένης πίστεως

καὶ ἱκανότητος νεωτέρων κληρικῶν μας καὶ, χειροτονούμενος εἰς Ἐπίσκοπον, ν' ἀναλάβῃ μονίμως τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ διὰ νὰ δυνηθῇ ν' ἀφοσιωθῇ, ψυχῇ τε καὶ σώματι, εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς, ἄνευ ἄλλου τινὸς περισπασμοῦ. Τοιοῦτοι κληρικοί, μὲ ἐνθουσιασμόν, μὲ Ἐκκλησιαστικὴν πείραν, μὲ ἐνθερμον πίστιν, καὶ μὲ ὄλας τὰς ἀπαιτούμενας διὰ τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον ἱκανότητας, ὑπάρχουν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ. Ἡ Σεβαστὴ Ἱεραρχία δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ τὸν κατὰ τὴν γνώμην της καταλληλότερον, ἄνευ ἀναβολῆς.

2) Ν' ἀναθέσῃ ἡ Σεβ. Ἱεραρχία εἰς τὸ Νέον Κ. Διοικ. Συμβούλιον τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, α) τὴν ἐκλογὴν καὶ τὸν διορισμὸν τεσσάρων τοῦλάχιστον κληρικῶν θεολόγων (οἱ ὁποῖοι, ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς λογικῆς ἀμοιβῆς, νὰ κληθοῦν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ, ὡς προϊστάμενοι τῶν ἐν τῷ Γενικῷ Κανονισμῷ ἀναφερομένων σχετικῶν ὑπηρεσιῶν) ἀπηλλαγμένων ὅμως καὶ τούτων πάσης ἄλλης ἀσχολίας, καθόσον ἡ πείρα κατέδειξεν, ὅτι ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐργασία. Καὶ ἐφόσον οὗτοι εἶναι ἤδη τυχόν διωρισμένοι ὡς ἐφημέριοι ἢ καθηγηταί, ἢ Ἱερά Σύνοδος, δέον ν' ἀποσπάσῃ αὐτοὺς τῶν ἐν αἷς ὑπηρετοῦσι θέσεων, προσωρινῶς καὶ μέχρις ὅτου πεισθῇ ἡ ὑπηρεσία ὅτι δύναται νὰ μονιμοποιηθῶν εἰς τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας θὰ καταλάβουν εἰς τὴν ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ. Καὶ β) νὰ προσλάβῃ τὸ λοιπὸν ἀναγκαιοῦν ἀνώτερον καὶ κατώτερον προσωπικόν.

3) Νὰ ἐγκριθῇ ἡ ἴδρυσις τοῦ τυπογραφείου, ὑπὸ τοὺς ὄρους τοῦ προσυμφώνου, καὶ νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ τὸ νέον Κ. Δ. Συμβούλιον τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, πρὸς ὑπογραφὴν τῆς ὀριστικῆς συμφωνίας μετὰ τοῦ χρηματοδότου καὶ, ἐφόσον ἤθελεν ἐγκριθῇ ἡ πρότασις ἡμῶν περὶ ἱδρύσεως ἰδιαίτερου ὀικονομικοῦ ὀργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ τυπογραφείου, νὰ ὑπογραφή τὸ ἔτοιμον ἤδη καὶ ὑπ' ὅψει ὑμῶν τεθὲν καταστατικὸν αὐτοῦ, διὰ νὰ ὑποβληθῇ πρὸς ἐγκρίσιν ὅπου δεῖ. Σημειωτέον, ὅτι τούτου γενομένου, δὲν θ' ἀπαιτηθῶν ἰδιαίτερα γραφεῖα διὰ τὸν ὀργανισμὸν αὐτόν, ἀλλὰ θὰ στεγασθῇ οὗτος ὅπου καὶ ἡ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ, θ' ἀποτελῇ δὲ τρόπον τινὰ ἐν μετ' αὐτῆς, κατ' οὐσίαν, κατὰ τύπους δὲ μόνον θὰ ὑπάρχῃ διαφορά.

4) Ν' ἀποφασισθῇ ἡ βαθμηδὸν καὶ κατὰ σειρὰν ἐκδοσις ὄλων τῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ τυπογραφείου τούτου μετὰ προηγουμένην μελέτην τοῦ ζητήματος ὑπὸ ἐπιτροπῆς, ἀπαρτιζομένης

ἔξ εἰδημόνων, ὥστε, ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐφεξῆς, ὅλα τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐκδίδωνται ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν καὶ ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς ἐντολοδόχου τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἐπ' ὠφελεία τῆς Ἐκκλησίας.

5) Νὰ ἐκδώσῃ ἡ Σ. Ἱεραρχία ἐγκύκλιον, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν ἱερόν κληρὸν, τὰς ἐνοριακάς ἐπιτροπείας ὅλων τῶν Ναῶν, καὶ ἐν γένει πρὸς ἅπαν τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, δι' ἧς νὰ συνιστᾶ τὸ ἔργον τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ καὶ νὰ καλῆ πάντας, ὅπως ἐνισχύσουν διὰ παντὸς τρόπον αὐτό, καὶ εἰδικῶς διὰ τῆς ἐγγραφῆς τῶν Ἱερῶν Ναῶν ὡς ἀρωγῶν μελῶν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, κατὰ τὰ ἐν τῷ Γενικῷ Κανονισμῷ αὐτῆς ὀριζόμενα, τῆς ἐτησίας συνδρομῆς ἐκάστου Ναοῦ καθοριζομένης ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπους Ἱεράρχου, ἀναλόγως τῶν προσόδων αὐτοῦ, καὶ ἀναγραφομένης ἐν τῷ προϋπολογισμῷ. Ἐπίσης νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ ἡ Δ. Ἱερά Σύνοδος, νὰ ὑπογράψῃ καὶ ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Λαόν, διὰ τοῦ τύπου, εἰδικὴν ἐκκλησίαν οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἔργου τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, μετὰ τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ συνοπτικῶς.

6) Νὰ ἐγκριθῇ ἡ καθιέρωσις τῆς περιφορᾶς εἰς ὅλους τοὺς Ναοὺς τῆς χώρας, δύο κατ' ἔτος δίσκων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, ἐξ ὧν τὸν ἕνα κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸν ἕτερον κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, περιστελλομένης τῆς περιφορᾶς ἄλλων, ἡσσοнос σημασίας σκοπῶν, δίσκων.

7) Ν' ἀποφασισθῇ καὶ νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ ἡ Ἱερά Σύνοδος, ὅπως γένηται, ὅπου καὶ ὅπως δεῖ, ἡ δέουσα ἐνέργεια, ἵνα τὸ 6%, ὅπερ παρακρατεῖται ἐκ τῆς ἀντιμισθίας τῶν ἀρχιερέων ὑπὸ τοῦ ΟΔΕΠ, παραχωρηθῇ εἰς τὴν ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς.

8) Νὰ ἐγκριθῇ ἡ ὑπὸ τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ἔκδοσις κατ' ἔτος εἰδικοῦ ἡμερολογίου, τὸ ὁποῖον, μέσῳ τῶν οἰκείων Ἱεραρχῶν καὶ τῶν Ναῶν, νὰ διανέμηται εἰς τὸ κοινόν, ἀντὶ ἐλαχίστης τιμῆς.

9) Τέλος νὰ ἐγκριθῇ ἡ ἔκδοσις τοῦ Δελτίου τῆς «Ἐκκλησίας», ὑπὸ τῆς Ἱεραποστολῆς, διὰ τοῦ ἰδρυθσομένου Ἐκκλησιαστικοῦ τυπογραφείου, διαρρυθμιζομένου καταλλήλως καὶ αὐξανομένων ἀναλόγως τῶν σελίδων αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποβῇ χρήσιμον καὶ διὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.

* * *

Ἄγιοι ἀδελφοί, ταῦτα εἶχον νὰ εἶπω πρὸς τὴν

Ἱεράν καὶ πεπνυμένην Ὑμῶν Σύναξιν ἐν σχέσει πρὸς τὸν θεσμόν τῆς Ἐσωτερικῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ. Ἀνέλυσά ὅση μοι δύναμις τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἀνέπτυξα τοὺς ἱεροὺς καὶ ὑψηλοὺς σκοποὺς, οὓς δι' αὐτῆς ἐπιδιώκει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἔταξεν ἑαυτῇ — μέσα ὑπαγορευόμενα ὑπὸ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τελεσφόρησιν τοῦ θεοῦ τῆς ἔργου, ἐξέθεσα τὰ πεπραγμένα τοῦ θεσμοῦ τούτου κατὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον διάστημα τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, πεπραγμένα — ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ εἶπω — δικαιολογῶντα πᾶσαν ἀγαθὴν καὶ εὐόκωνον πρόβλεψιν διὰ τὸ μέλλον, καὶ ἔθεσα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ὑμετέρων Σεβασμιότητων ὅλας ἐκείνας τὰς ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ὑπ' αὐτῆς τῆς πείρας καὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἐνεδεικνύοντο διὰ τὸ παρελθόν καὶ ἐνδείκνυνται διὰ τὸ μέλλον νὰ τεθοῦν, τῇ κυρώσει τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας, εἰς ἐφαρμογὴν ὅπως τὸ ἔργον τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ προάχθῃ, γιγαντωθῇ καὶ ἀποδόσῃ τοὺς ἀγλαοὺς ἐκείνους καρπούς, τοὺς ὁποίους δικαίως ἀναμένει παρ' αὐτῆς ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία.

Πέποιθα ὅτι ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐκτιμῶσα πλήρως καὶ σταθμίζουσα ἀκριβῶς τοὺς κρισίμους καιροὺς, οὓς ἡ Ἐκκλησία διέρχεται, συναισθανομένη βαθέως τὰς βαρεῖας αὐτῆς εὐθύνας ἀπέναντι τοῦ τε θεοῦ Δομήτορος αὐτῆς καὶ τῶν πιστῶν τῆς, συναλγοῦσα καὶ συμπονοῦσα πρὸς τὴν πολλαχῶς πάσχουσαν κοινωνίαν, ἥτις «ὡς ὀφθαλμὸς παιδίσκης εἰς χειρὰς τοῦ Κυρίου αὐτῆς», οὕτως ἀτενίζει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, θὰ θελήσῃ ἡ Ἱεραρχία ἡμῶν, τῶν Ἐπισκόπων τοῦ Χριστοῦ, νὰ παράσχῃ εἰς τὴν ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ πάντα τὰ μέσα καὶ κάθε ἐνίσχυσιν, ὅπως πραγματώσῃ τοὺς ὑψηλοὺς σκοποὺς τῆς, παρασκευάζουσα οὕτω νέας ἡμέρας δράσεως καὶ εὐκλείας καὶ δόξης εἰς τὴν πότνιαν Ἀγίαν ἡμῶν Μητέρα, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

(Τέλος)

† Ὁ Θῆρας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Νέες ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας
(στὴ σειρὰ «θεωρία καὶ πράξις»):

- ★ ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (ἀρχιμ. Ἱερ. Βλάχου).
- ★ Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ (ἀρχιμ. Γερβ. Ραπτοπούλου).
- ★ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ (Εἰσαγωγή στὴν Π. Διαθήκη, Γ. Π. Σωτηρίου).

70 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

(Ξερριζωμός και ὀρθόδοξη πίστη)*

«Ἐσεῖς, θουνά τῆς Ἀγκυρας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ποτέ σας μὴ ἀνθίσαιτε, ποτέ μὴ λουλουδίσιτε, γιὰ τὸ κακὸ πὸν πάθαμε σὺς δεκατρεῖς τῷ Ἀυγούστου¹. Γιόμισαν τὰ θουνά κορμιά κι οἱ κάμποι παλληκάρια. Κι ἄλλα παιδιὰ ν' αἰχμάλωτα, κι ἄλλα ν' αἰ λαβωμένα, κι ἓνα παιδί ἀπ' τὸν τόπον μας ἄλλων παιδιῶνε λέει: «Βλέπω, παιδιά, τοιμάζεστε σὸν τόπο μας νὰ πᾶτε. Ντιουφέκι νὰ μὴ ρίξετε, τραγοῦδι μὴν εἰπῆτε. Κι' ἂν σᾶς ρωτήση ἡ μάνα μου κι' ὁ δόλιος μου πατέρας, πέστε τους πὸς παντρεύτηκα ἐδῶ μέσ' στὴν Τουρκία. Πῆρα τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆ γυναίκα, δυὸ κυπαρίσια ἀγκαλιὰ σὸ μνήμα μου ἀπάνου»².

Μακάρι, ἀγαπητοί μου,
ἀγαπητοὶ πατέρες,
κ. Διευθυντὰ τῆς Νομαρχίας - ἐκπρόσωπε τοῦ κ.
Νομάρχου Κιλκίς,
κ. Βουλευτὰ,
κ.κ. Δήμαρχοι Κιλκίς, Πολυκάστρου καὶ Ἀξιού-
πόλεως,
κ.κ. Κοινοτάρχες,
κ.κ. Πρόεδροι τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων Κιλκίς
καὶ Πολυκάστρου,
κ. Ἐπιτελάρχα,
κ. Ἀστυνομικὴ Διευθυντὰ Κιλκίς,
κ. Διοικητὰ τῆς Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας Κιλκίς,
κ.κ. Πρόεδροι τῶν τοπικῶν Προσφυγικῶν Συλλό-
γων,
ἀγαπητοί μου Πολυκαστρινοὶ καὶ οἱ περίοικοι,
μακάρι ἡ ἱστορία νὰ ἦταν ὄνειρο· νὰ ἔπαιρνε ἀντί-
στροφή πορεία ἢ νὰ σταματοῦσε στὴν ἡμερομηνία ὀ-
ρόσημο: 2 Μαΐου 1919, ἡμέρα τῆς πολυπόθητης, ἀλλὰ
καὶ πολυκλαυστρῆς ἀπελευθερώσεως!

Ἄλλὰ ἡ τρισχιλιετής ἱστορία τοῦ Μικρασιατικοῦ

Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἴωνικῆς δωδε-
κάπολης, τῶν πρώτων φιλοσόφων καὶ τοῦ ἀποικισμοῦ,
ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων πρωτο-χριστιανῶν Μαρτύρων
καὶ τῶν μεγάλων Ἑλλήνων Πατέρων τῆς πίστες μας,
ἡ ἱστορία τῆς δημιουργικῆς ἀπαντοχῆς καὶ τῶν πολ-
λῶν ἐλπίδων, ναί, ἀχνογέλασε γιὰ λίγο σὸ πολυπάθο
γένος μας, γιὰ τρία μόλις χρόνια· καὶ ἔπειτα, αὐτὴ ἡ
μακραίωνη ἱστορία σκυλεύθηκε μὲ τὸν πιὸ θάρραρο
τρόπο, πὸ εἶχε γιὰ σύμμαχό του τοὺς ἐμπόρους τῶν
ἐθνῶν καὶ τὰ συμφέροντά τους στὴν Ἀνατολία (Μ.
Ἀσία).

Γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ πὸ ἐπέζησε τῆς 29ης Μαΐου
1453, ἡ 27η Αὐγούστου 1922 ἐμελλε νὰ εἶναι ἡ πιὸ
τραγικὴ ἐμπειρία. Οἱ ρίζες του, πὸ εἶχαν ἀπλωθεῖ
ἐδῶ καὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια καὶ εἶχαν ἀποδώσει
στὸν πανανθρώπινο πολιτισμὸ πρωτόγνωρους κι ἀμί-
μητους καρπούς, ἐπρόκειτο νὰ ἀνασπασθοῦν ἀπὸ τὰ
πατρογονικὰ ἐδάφη.

Ἄντι γιὰ τὴ μεγάλη ἰδέα «τῆς Ἑλλάδας τῶν πέντε
θαλασσῶν (Ἴονίου, Αἰγαίου, Κρητικῆς πελάγους καὶ
Μαύρης θάλασσας, καὶ θάλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ) καὶ
τῶν δύο ἡπείρων (Εὐρώπης, Ἀσίας)», ἡ Μικρασία
ἔσθθησαν ὡς ὄνειρο.

Χρέος ἱερὸ καὶ ἐθνικὸ ἐπιβάλλει νὰ ἐστιᾶσουμε τὴν
προσοχὴ μας σὸ ὀρόσημο τῆς Μικρασιατικῆς κατα-
στροφῆς, 27 Αὐγούστου 1922. Τότε ἦταν Σάββατο,
ἡμέρα τῶν κεκοιμημένων (σύμφωνα μὲ τὸ ἑβδομαδιαῖο
ἐκκλησιαστικὸ ἡμερολόγιο). Ἡμέρα τῶν κεκοιμημένων,
ἀλλὰ καὶ τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐθνομαρτύρων τοῦ
Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Α'

Ἄς πάρουμε, ὅμως, τὰ γεγονότα μὲ τὴ σειρά.

Τὴν 1η Μαΐου 1919, πρῶτος ὁ Μητροπολίτης Σμύρ-
νης Χρυσόστομος Καλαφάτης πληροφορεῖται καὶ γνω-
στοποιεῖ στοὺς Σμυρναίους τὴν εἶδηση τοῦ κατάπλου
τῶν ἐλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων, γιὰ τὴν ἀπελευθέ-
ρωση τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Σμύρνης. Τὴν ἐπο-
μένη, γονυπετῆς καὶ κλαίγοντας, ὑποδέχεται καὶ εὐ-
λογεῖ τὶς ἐλληνικὲς πολεμικὲς σημαίες.

«Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἦλθεν, γράφει σὸ Διάγ-
γελμά του πρὸς τὸ λαὸ τῆς Σμύρνης ὁ Ἐλευθέριος Βε-
νιζέλος. Ἡ Ἑλλὰς ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου τῆς ε'

* Ὁμιλία κατὰ τὴν ἐκδήλωση Μνήμης ἀλησμόνητων πα-
τρίδων, τὴν Κυριακὴν 13 Σεπτεμβρίου 1992, στὴν Αἴθουσα Τε-
λετῶν Γυμνασίου Πολυκάστρου, μὲ διοργανωτὲς τὸ Δημοτικὸ
Κέντρο Πολιτισμοῦ καὶ Πληροφόρησης Πολυκάστρου, τὸν Σύλ-
λογο Ποντίων Πολυκάστρου καὶ περιχώρων «Οἱ Ἀκρίτες» καὶ
τὴν Ἑνορία Ἁγίας Τριάδος Πολυκάστρου.

1. 2 Μαΐου 1919, ἀπόδοση ἐλληνικοῦ στρατοῦ στὴ Σμύρνη
13 Αὐγούστου 1922, ἀντεπίθεση Κεμάλ Ἀτατούρκ, μετὰ τὴν
ἀποτυχία προέλασης πρὸς Ἀγκυρα.

2. Δημοτικὸ τραγοῦδι, περ. «Λαογραφία», τ. 17, σ. 74
(ἀπὸ τὸ σχολικὸ βιβλίον Γ' Λυκείου, τεύχ. Γ', «ἱστορία νεό-
τερη - σύγχρονη», σ. 105).

ρήνης νὰ καταλάβῃ τὴν Σμύρνην, ἵνα ἀσφάλισῃ τὴν τάξιν. Οἱ ὁμογενεῖς ἐννοοῦσιν ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλήφθη, διότι ἐν τῇ συνειδήσει τῶν διευθυνόντων τὸ Συνέδριον εἶναι ἀποφασισμένη ἡ ἔνωσις τῆς Σμύρνης μετὰ τῆς Ἑλλάδος»³.

Βέβαια, ὅπως ἀποδείχθηκε ἐκ τῶν ὑστέρων, οἱ Μεγάλες Δυτικὲς Δυνάμεις χρησιμοποίησαν τὴν Ἑλλάδα ἐμφανῶς μὲν, γιὰ νὰ τηρήσῃ τὴν τάξιν καὶ νὰ προστατεύσῃ τοὺς μειονοτικὸς πληθυσμοὺς (μέχρι τὴν ὑπογραφή τῆς τελικῆς συνθήκης εἰρήνης μετὰ τὴν Τουρκία, μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμον)· ἀφανῶς δέ, χάριν τῶν δικῶν τοὺς ἀντιμαχομένων συμφερόντων (οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν), ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ ἀφήσουν αὐτὴν τὴν περιοχὴ στὰ χέρια τῆς τότε συμμάχου Ἰταλίας.

Παράλληλα, ἡ ἀνάθεσις στὴν Ἑλλάδα τῆς προσωρινῆς κατοχῆς τῆς ζώνης τῆς Σμύρνης ἦταν μιὰ ἐπιτυχία τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Βενιζέλου.

Ὡστόσο, ἀφενὸς ἡ πολιτειακὴ μεταβολὴ καὶ ἀναταραχὴ, ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως, ἡ ὀλέθρια διχόνοια καὶ ὁ διχασμὸς τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ (δικαιῶνα ἐθνικὴ κατάρρα καὶ αὐτοκαταδίκη), ὁ ἀσυλόγιστος καὶ ἀκριτος μεγαλοϊδεατισμὸς, οἱ ἀλλεπάλληλες ἀλλαγές στὴ στρατιωτικὴ διοίκησιν καὶ ἀφετέρου ἡ ἀνοδος τῶν τούρκων ἐθνικιστῶν, ἡ ἔξαψη τοῦ λαϊκοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ, καὶ ἡ —ἐπὶ οἰκονομικοῖς ἀνταλλάγμασι— τελικὴ ὑποστήριξις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων πρὸς τοὺς Τούρκους: ὀδήγησαν στὰ ἀποτρόπαια γεγονότα τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1922. Δηλαδή, στὴν ἀντεπίθεσις τοῦ Κεμάλ Ἀτατούρκ, στὴν (ἀτακτὴ —ἄνευ σχεδίου— ἄνευ ὑποστηρίξεως) ὑποχώρησις τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, στίς ἀπερίγραπτες φρικτὲς διαιδιότητες κατὰ τοῦ ἄμαχου ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ στὸν ξερριζωμὸ τοῦ ἀπὸ τίς πατρογονικὲς ἐστίες.

Συγχωρήστέ μου αὐτὴν τὴν ἐκτενὴ ἀναφορὰ (ἔχι στὸν ξερριζωμὸ ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ περιοριστῶ), ἀλλὰ στὴν τραγωδίαν ποὺ τὸν γένησε, στὴ μεγαλύτερη ἐθνικὴ συμφορὰ! Ὁ χρόνος θεράπευσε τίς πληγές, ἀλλὰ οἱ οὐλὲς παραμένουν, καὶ ὁ πόνος ἀνανεώνεται μὲ νεότερα τραύματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Χρειαζέται νὰ ψηλαφῶμε τίς οὐλὲς τῶν τραυμάτων, γιὰ νὰ θυμόμαστε τίς θυσίες τῶν ἡρώων μας, τῶν ἐκουσίων καὶ τῶν ἀκουσίων θυμάτων· γιὰτὶ «ὅποιος ξεχνᾷ τὸ παρελθόν, εἶναι καταδικασμένος νὰ τὸ ξαναζήσει»⁴.

Μορφὴ - ὁρόσημο σ' αὐτὰ τὰ γεγονότα ἀναδείχθη-

καὶ ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος. Στὴν ἱερὴ ἐθνομαρτυρικὴ μορφὴ τοῦ ἀνακεφαλαίωνει ὄλο τὸ δράμα τοῦ Μικρασιατικοῦ (καὶ τοῦ Ποντιακοῦ καὶ τοῦ Θρακικοῦ, ἀνθέλετε) Ἑλληνισμοῦ. Ἱεράρχης ἐξαιρετικῆς παιδείας, ἐνθέρμου ἐκκλησιαστικοῦ ζήλου καὶ ὑψηλοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος. Προκάλεσε πάμπολλες φορές τὴ μανία τῶν Τούρκων, ἀνακλήθηκε ἐπανειλημμένα ἀπὸ τίς ἑδρες ὅπου ἀρχιεράτευε (ἀπὸ τὴ Δράμα ἀρχικῶς, καὶ ἀπὸ τὴ Σμύρνη ὕστερα, πρὶν ἐπανέλθει γιὰ τὸ ὕστατο μυστήριον). Ἀγωνίσθηκε γιὰ τὰ δίκαια τοῦ γένους καὶ τοῦ ἔθνους, μέχρις ἐσχάτων.

Ἀξίζει νὰ προσεγγίσουμε τὸ ἦθος καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἱεροῦ Ἀνδρός, ἀπὸ τὰ ἴδια τοῦ τὰ λόγια. Ἀναχωρώντας ἀπὸ τὴν Πόλιν γιὰ τὴ Δράμα, νεοχειροτονημένος Μητροπολίτης σὲ ἡλικία 35 ἐτῶν, διαβεβαίωσε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Γ':

«Ἐν ὄλῃ τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν ὄλῃ τῇ διανοίᾳ θὰ ὑπηρετήσω τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος· καὶ ἡ μίτρα, τὴν ὁποῖαν αἱ ἅγιαι χεῖρες σου ἐναπέθεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, ἐὰν πέπωται νὰ ἀπολέσῃ ποτὲ τὴν λαμπηδόνα τῶν λίθων τῆς, θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀκάνθινον στέφανον μάρτυρος ἱεράρχου»⁵.

Ὅταν πληροφορήθηκε τὴν ἀνάκλησίν του ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Δράμας, λόγῳ λυσσαλέας ἀντιδράσεως τῶν Βουλγάρων ἐθνικιστῶν, γράφει στὸν ἑλληνα Πρόξενο τῆς Κωνσταντινουπόλεως:

«Ζητῶ σταυρόν, μεγάλον σταυρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ δοκιμάσω τὴν εὐχαρίστησιν καθηλούμενος (καὶ μὴ ἔχων ἕτερόν τι νὰ δώσω πρὸς σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας λατρευτῆς πατρίδος) νὰ δώσω τὸ αἷμα μου. Ὡτως ἐννοῶ —τὰ ἐπ' ἐμοὶ— τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην»⁶.

Καὶ ἔρχεται ἡ κρίσιμη ὥρα. Στενοὶ συνεργάτες τοῦ προτείνουν νὰ ἀναχωρήσῃ. Ὁ Λατίνος ἀρχιεπίσκοπος ἐπιμένει νὰ τὸν διασώσει.

Ὅμως, ὁ Χρυσόστομος παραμένει, καὶ ἐπεξηγεῖ τὴν στάση του:

«Ἐἶμαι πενηντατεσσάρων ἐτῶν. Δις ἐξωρίσθη καὶ πλειστάκις ὑπέμεινα τὰ πάνδεινα, ὄνειρευόμενος ἐλληνικὴν καὶ ἐλευθέραν τὴν δούλην πατρίδα. Ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὄνειρου μὲ εὔρε παρήλικα μὲν, οὐχὶ λευ-

5. Βλ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, Μητροπολίτου Κορίνθου, «Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος ὁ Ἄγγελος τῆς ἐν Σμύρνη Ἐκκλησίας Ἱερομάρτυς καὶ οἱ σύγχρονοὶ αὐτοῦ Ἱερομάρτυρες... ἐπὶ πλέον δὲ αἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων Νεομαρτύρων μαρτυρησάντων, ὡς ἀγρίως βασανισθέντων καὶ σφαγιασθέντων ὑπὸ τῶν ἀλλοπίστων βαρβάρων ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ», ἐκδόσεις «ΠΙΝΟΗ» 15, Κόρινθος 1992, σ. 43.

6. Ἀφιέρωμα στὸν Σμύρνης Χρυσόστομο, ἐπετηρίδος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης.

3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, τ. ΙΕ', σ. 117.

4. Βλ. ἐφημ. «Θεσσαλονίκη», ἐνθετο ἀφιέρωμα «1922 - 1992: 70 χρόνια», 31.8.92, σ. 2 (ἄρθρο Βάνας Χαραλαμπίδου).

κότριχα όμως. Και ιδού, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐμοῦ, τοῦ καυχωμένου ὅτι, ὅπου πατῶ, ἐκεῖθεν ἀπελαύνεται ὁ Τούρκος, τὸ δειρον, τὸ λαβὸν σάρκα καὶ ὄσῳ, ἐξαφανίζεται, διαλύεται, ἀποσυντίθεται· καὶ ιδού, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Σμύρνης, τῆς ἐλληνικῆς, οἱ σφαγεῖς. Θεέ μου! Οἶον καὶ θέαμα καὶ ἄκουσμα!

»Ἐγὼ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Μητροπολὶν μου; Ποτέ! Θὰ μὲ καταδιώκῃ ἢ σκιά τοῦ ἱεροῦ Πολυκάρπου ὡς ἀνάνδρον, καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε΄ ὡς ἀνάξιον διάδοχόν του. Ἔθε μόνον νὰ ἠξιούμην τάχιστα νὰ ἐνωθῶ μετ' αὐτῶν, καθ' ὃν καὶ ἐκεῖνοι τρόπον. Διότι, ζῶν, οὐδὲν πλέον ἔχω νὰ ἐλπίζω. Θνήσκων, ἴσως ἐνισχύσω καὶ ἄλλους, ἵνα μένωσι πιστοὶ εἰς τὸ καθῆκον. Ἴσως, τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον θὰ χύσῃ ἀφθονοῦν ὁ σφαγεύς, ἴσως φωτίσῃ τὸν νοῦν τῶν Ἰσχυρῶν τῆς γῆς καὶ κατανοήσωσιν, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν εἶναι ἀνάξιος ζωῆς καὶ ἐλευθερίας. Θὰ μείνω, λοιπόν. Καὶ προσμένω ἀταράχως ὅ,τι ἢ θ. Πρόνοια μου ἐπιφυλάσσει»⁷.

Ἦταν ἡ ἔσχατη πράξις ἀρχιερατικῆς καὶ ἐθνικῆς συνέπειας, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπεγνωσμένην προσπάθειάν του πρὸς τὸν Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχη, πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνηση, πρὸς τὸν αὐτοεξόριστο Ἑλευθέριο Βενιζέλο, πρὸς τὸν Πάπα, πρὸς τοὺς Προξένους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, γιὰ νὰ περισωθεῖ ὅ,τι ἦταν δυνατόν νὰ περισωθεῖ. Τέλεσε τὴν τελευταία Λειτουργία στὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, μίλησε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ πλήθη καί, τὴν ἕδρα μέρα, ἐγένε κυριολεκτικὰ ἔρμαιο τοῦ φανατισμένου τουρκικοῦ ὄχλου. Τὸν βασάνισαν, τὸν διαπόμπευσαν, τὸν κατακρεούργησαν. Ἦταν τὸ σύμβολο τῆς ἀδούλωτης ἐλληνικῆς ἀντιστάσεως τῶν πέντε αἰώνων, καὶ δέχθηκε πᾶν τοῦ συσσωρευμένη τὴν ἀγριότητα τοῦ τουρκικοῦ ἐθνικισμοῦ.

Ἦταν ὁ πρῶτος, ἀλλὰ ὄχι καὶ ὁ μόνος. Τὸν ἱερέα Μελέτιο τὸν σταύρωσαν σ' ἓνα πεῦκο. Τὸν ἱεροδιάκονο Γρηγόριο τὸν ἐκαψαν ζωντανό. Τὸν παπα - Ἰάκωβο Ἀρχοντζάκη καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτη Ματθία τοὺς ἀνακολόπισαν (τοὺς σούθλισαν).

Τὸν Μητροπολίτη Μοσχονησιῶν Ἀμβρόσιο τὸν πέταλωσαν καί, μετὰ, τὸν κατακρεούργησαν.

Ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος, ἀφοῦ προέπεμψε χιλιάδες γυναικόπαιδα καὶ γέροντες πρὸς τὴν ἐλεύθερην Ἑλλάδα, παρέμεινε λάφυρο τοῦ ἱεραρχικοῦ του χρέους καὶ ἐτάφη ζωντανός, ἐνῶ δεκάδες κληρικοὶ του ἐκτελέστηκαν.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ζήλων Εὐθύμιος ξεψύχησε στὶς φυλακὰς μετὰ ἀπὸ ἀνήκουστα βασανιστήρια σαράντα ἡ-

7. Ὁπ. π.

μερῶν, ἐνῶ ὁ Πρωτοσύγκελλός του ἀρχιμανδρίτης Πλάτωνας Ἀἰθαζιτῆς ἀπαγχονίστηκε.

Ὁ Μητροπολίτης Ἰκονίου Προκόπιος πέθανε ἀπὸ τὰ βασανιστήρια στὶς φυλακὰς.

Ἐκατοντάδες κληρικοὶ εἶχαν ἀνάλογο φρικτὸ τέλος⁸.

Ὅλοι αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ἄγνωστοι ἐθνομάρτυρες Ἱερωμένοι πιστοποιοῦν τὸν ἐθναρχικὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας, ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Συνεχίζον μὴ μακραίωνη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ποῦ ἤθελε τοὺς ἐκκλησιαστικούς ποιμένες μιμητὲς τοῦ Καλοῦ Ποιμένου στὴ θυσία «ὑπὲρ τῶν προβάτων».

«Ὡσπερ κριοὶ ἐπίσημοι ἐκ μεγάλου ποιμνίου»⁹, οἱ ποιμενάρχες καὶ οἱ ἱερεῖς μοιράστηκαν τὸ μαρτυρικὸ τέλος χιλιάδων Ἑλλήνων, ποῦ ἐπεσαν βορὰ τῆς πιδ ἀπάνθρωπης ἐκδικητικῆς μανίας βαρβαρικῶν σιφῶν, ποῦ ἐπινοοῦσαν τὴν πιδ ἀνήκουστὴν μεθόδου ἀνομολόγητων ἐγκλημάτων.

Ἡ Μικρασιατικὴ γῆ, θέατρο διαπάλης λαῶν καὶ ἀλλεπάλληλων κατακτητικῶν καὶ φονικῶν ἐπιδρομῶν, ὥστόσο ποτὲ ἄλλοτε δὲν σπάρθηκε μὲ τέτοια σπονδή, κόλαφο στὰ ἀνάληγτα συμφέροντα τῶν Μεγάλων καὶ στὰ ἀσύγγνωστα (ἀσυγχώρητα) λάθη καὶ ὀλέθρια ἐθνικὰ μας πάθη.

«Ἀγνοοῦνται ἓνα ἑκατομμύριο ἄτομα! (ἐπισημαίνει σὲ πρόσφατη ἀναφορὰ τοῦ τὸ Κέντρο Ἐρεῦνης καὶ Μελέτης Ἑλληνισμοῦ). Τί ἀπέγιναν; Οἱ πρόσφυγες τὸ γνωρίζουν καλά.

»Ἐπεσαν θύματα τοῦ τουρκικοῦ βαρβαρισμοῦ. Σφαγιασθήκαν, κρεμάσθηκαν, λυντσαρίσθηκαν, ἐτάφησαν ζωντανοὶ ἢ πέθαναν ἀπὸ σκόπιμες τλαιπωρίες στὰ τάγματα ἐργασίας καὶ στὶς ἀτελείωτες ἐξοντωτικὰς πορεῖες τῶν ὁμηρῶν καὶ αἰχμαλώτων, μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ἦταν Ἑλληνες! Στὴν πιδ καλὴ περίπτωσις ἐκτελέσθηκαν μὲ τυφεκισμό...

»Ἐπιβάλλεται νὰ ζητήσουμε διεθνή ἀναγνώριση τοῦ ἐλληνικοῦ ὀλοκαυτώματος πολὺ μεγαλύτερου ἀπὸ τὸ Ἰσραηλιτικόν», καταλήγει ἡ ἀναφορὰ¹⁰.

† Ὁ Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
(Συνεχίζεται)

8. Βλ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, Μητροπολίτου Κορίνθου, ὁπ.π. τοῦ Αὐτοῦ «Ἀκολουθεῖται τρεῖς ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, τῶν πολυπληθῶν Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν νεομαρτύρων κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μαρτυρησάντων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Εὐθυμίου Ἐπισκόπου Ζήλων», Κόρινθος 1992· Ἰακώβου Κλεομβρότου, Μητροπολίτου Μυτιλήνης, «Ὁ ἐθνομάρτυς Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος ὁ ἀπὸ Στραμνίτης», 5' ἐκδ., Θεσσαλονίκη 1972· Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὁπ.π., σ. 239.

9. Βλ. Μαρτύριον Πολυκάρπου, XIV.

10. Βλ. ἐφημ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 17.6.1992, σχόλιο στὴ στήλη «Καθημερινά».

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ*

Τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας αὐτῆς, «Σύγχρονα λειτουργικά προβλήματα», ἐλπίζω πὺς ἔχει ἐνδιαφέρον καὶ ἐπικαιρότητα. Καὶ τοῦτο, ὄχι μόνο γιατί πρόσφατα ζήσαμε σὰν ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἐντονώτερα ἀπὸ ὅσο σὲ ἄλλες περιόδους τοῦ ἔτους τὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἰδιαίτερα κατὰ τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τὸ Πάσχα καὶ τὴ Διακαινήσιμο Ἑβδομάδα μὲ τὴ χαρούμενη ἀναστάσιμη ἀτμόσφαιρά της, στῆς ὁποίας τὸν ἀπόηχο ἀκόμα ζοῦμε. Ὁχι μόνο γιατί στὶς ἡμέρες μας γίναμε ἀνέλπιστοι μάρτυρες κοσμοϊστορικῶν ἀλλαγῶν καὶ ἀνακατατάξεων στὶς ἀπὸ αἰῶνων ὀρθόδοξες χώρες, πὺς μετὰ ἀπὸ σατανικὴ ἀληθινὰ δοκιμασία ξαναβρέθηκαν τὴν ἐλευθερίαν στὴν ἀσκηση τῶν θρησκευτικῶν τους καθηκόντων καὶ ἀναζητοῦν στὴ θεία λατρεία τὴν παρηγορίαν, τὸ στηριγμὸ καὶ τὸν ἐπαναπροσανατολισμὸ πρὸς τὰ ἀφθάρτα ἀγαθὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, πὺς προγεύεται ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ στὸν τυπικὸ παράδεισο τῆς ὀρθόδοξης λειτουργικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ κυρίως γιατί ἡ θεία λατρεία γιὰ τὸν κάθε χριστιανό, ἰδιαίτερα δὲ γιὰ τὸν ὀρθόδοξο χριστιανό, ἔχει μιὰ μόνιμη καὶ ἀμετακίνητη ἐπικαιρότητα, εἴτε τὸ ἔχει συνειδητοποιήσει εἴτε ὄχι, εἴτε ζεῖ στὴν πασχαλινὴ περίοδο τοῦ ἔτους εἴτε ὄχι, εἴτε ζεῖ σὲ περίοδο διωγμῶν καὶ συνθήκες κρυπτοχριστιανισμοῦ εἴτε σὲ περιόδους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὑφέσεως ἢ ἐξάρσεως τῆς θρησκευτικότητος. Καὶ τοῦτο, γιατί ἡ θεία λατρεία εἶναι ἔτσι δομημένη καὶ ἀπὸ γενεές σοφῶν καὶ ἁγίων ἀνθρώπων μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος συγκροτημένη, ὥστε πράγματι νὰ ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ, κέντρο στὸ ὁποῖο βρίσκει ὁ κάθε ἄνθρωπος πὺς ἔρχεται στὸν κόσμον τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν, τὴν τροφὸς καὶ τὴ δύναμιν, τὴν παραμυθίαν καὶ τὴ χαρὰ, τὸν ὀρα-

ματισμὸ τοῦ νέου κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἥρωϊκὸ φρόνημα καὶ τὸ πνευματικὸ σθένος νὰ γίνῃ συν-οικοδόμος καὶ συνδημιουργὸς μὲ τὸ Θεὸ τῆς καινῆς κτίσεως, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Γύρω ἀπὸ τὸ πνευματικὸ αὐτὸ κέντρο στρέφεται ὁλόκληρη ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πνευματικὸ μαστὸ θηλάζει τὸ λογικὸ ἄδολο γάλα καὶ ὡς ἀρτιγέννητο βρέφος καὶ ὡς τέλειος ἄνθρωπος στὸ μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Σ' αὐτὴ συμπυκνώνεται ὁ λόγος τῆς σωτηρίας, βιώνεται ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν, συναντᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἀδελφὸ καὶ ὄλοι μαζί τὸ Θεὸ Πατέρα καὶ δέχεται «ἐν ἐκκλησίᾳ» τὴ χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ ἅγια μυστήρια. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ προβλήματα τῆς λατρείας εἶναι πάντα σύγχρονα καὶ ἐπικαιρα καὶ πάντα ἐνδιαφέροντα, γιατί εἶναι προβλήματα συλλογικὰ καὶ ταυτόχρονα ἀτομικά, ἀφοῦ ἀφοροῦν σ' ὄλους καὶ στὸν καθένα, πὺς ὡς μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας μετέχουν σ' αὐτὴ, ἐκφράζονται μ' αὐτὴ καὶ τροφοδοῦνται ἀπ' αὐτὴ.

Ἦδη μ' αὐτὴ τὴ γενικότατη εἰσαγωγικὴ τοποθέτησιν ἔγινε νομίζω σαφές ὅτι τὰ προβλήματα τῆς θείας λατρείας εἶναι ἐσωτερικὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀφοροῦν δηλαδὴ σ' ὄλο τους τὸ φάσμα τοῦς πιστοῦς καὶ «λειτουργημένους», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ λαϊκὸ αὐτὸ ὄρο, ἀνθρώπους πὺς ζοῦν ἐμπειρικὰ τὴ θεία λατρεία, πὺς ἐγκύπτουν θεωρητικὰ μὲ ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὴ καὶ πὺς ἀναζητοῦν σ' αὐτὴ ὄχι τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ αὐτὸ πὺς πραγματικὰ εἶναι, ἢ τουλάχιστον αὐτὸ πὺς ἐπαγγέλλεται νὰ εἶναι. Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις μπόρει νὰ συζητήσει κανεὶς γιὰ προβλήματα λατρείας καὶ γιὰ ὄλα ὄσα συνεπάγεται ὁ ὄρος «προβλήματα», τὴ συνειδητοποίησίν τους δηλαδὴ, τὴ μελέτη τους, τὴν κατανήσῃ τους, τὴ διάστασίν τους, τὴ σοβαρότητά τους καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν ἀναζήτησιν λύσεων γι' αὐτὰ νομίμων καὶ ἐρικτῶν. Ἀλλως — ἂν δὲν ὑπάρχουν οἱ πνευματικὲς αὐτὲς προϋποθέσεις — οὔτε οἱ προβλη-

* Ὁμιλία πὺς ἔγινε στὴν αἴθουσαν διαλέξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὴν 8ῃ Μαΐου 1992 στὰ πλαίσια τῶν διαλέξεων τοῦ Ἑκκλησιαστικοῦ, Ἐπιστημονικοῦ Μορφωτικοῦ Ἐδρύματος, πὺς προεδρεύεται ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖο.

ματισμοὶ εἶναι γνήσιοι, οὔτε οἱ τυχόν λύσεις δόκιμες, ἀποδεκτὲς καὶ βιώσιμες.

Θὰ ἦταν πολὺ πρόωρο νὰ κάναμε πρὸ συγκεκριμένες τίς θέσεις αὐτὲς ἐπιστρατεύοντας ὀρισμένα παραδείγματα. Αὐτὰ θὰ ἔλθουν στὴ συνέχεια. Τοῦτο μόνο ἀπὸ τώρα ἄς λεχθεῖ ὅτι ἀπὸ ψευδοπροβληματισμοὺς καὶ ἀπὸ ἐπιπολαιότητες στὴν ἀντιμετώπιση ἀληθινῶν ἢ ψευδῶν προβλημάτων καὶ ἀπὸ ἀνεύθυνες προτάσεις ἢ πρωτοβουλίες λύσεων ἔχει ἀρκετὰ ταλαιπωρηθεῖ ἡ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ καιροῦς.

Μιλῆσαμε γιὰ προβλήματα καὶ ψευδοπροβλήματα. Δὲν ἐννοοῦμε τὰ μεγάλα καὶ δυσεπίλυτα προβλήματα καὶ τὰ μικρὰ καὶ εὐκόλα στὴ λύση τους. Οὔτε αὐτὰ ποὺ ἀφοροῦν σὲ σπουδαῖα ἢ σὲ λεπτομερειακὰ θέματα. Ἀλλὰ τὰ ὑπαρκτὰ καὶ τὰ μὴ ὑπαρκτά. Στὴ λατρεία ὑπάρχουν καὶ ἀπὸ τὰ δύο εἶδη. Καὶ μὰ καὶ τὸ πρόβλημα εἶναι συνάρτηση ἀντικειμένου καὶ ὑποκειμένου, πράγματος καὶ ἀνθρώπου, εἶναι ἐπόμενο μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ νὰ συνυπάρχουν καὶ νὰ συμβιώνουν ἰσότημα καὶ οἱ δύο πολὺ ἀνθρώπινες τάσεις: Ἐκείνων ποὺ θέλουν νὰ βλέπουν παντοῦ προβλήματα καὶ νὰ μάχονται γιὰ νὰ τὰ λύσουν —αὐτοὶ συνήθως χαρακτηρίζονται ὡς «προσδευτικοὶ»— καὶ ἐκείνων ποὺ δὲν βλέπουν πουθενὰ προβλήματα, ἀλλὰ ὅλα τὰ θεωροῦν τέλεια καὶ ἀμετακίνητα — αὐτοὶ συνήθως χαρακτηρίζονται ὡς «συντηρητικοί». Ἡ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν τάσεων ἀσφαλῶς εἶναι ὁ ποθητὸς καὶ ὀρθὸς δρόμος προσεγγίσεως τῶν θεμάτων τῆς λατρείας μας, ἀρκεῖ τὸ κατ' ἐξοχὴν πεδίο τῆς «ἀνωθεν εἰρήνης» νὰ μὴ μεταβάλλεται σὲ στίβο ἀναμετρήσεων καὶ μάχης. Καὶ οἱ δύο τάσεις ἔχουν τὰ δίκαιά τους καὶ τὰ δικαιώματά τους. Καὶ προπαντὸς κανεὶς δὲν δικαιούται νὰ θέτει σὲ ἀμφισβήτηση μὲ ἐλαφρὴ καρδιά τὴν πίστη, τὴν εὐλάβεια καὶ τὴν ἀγάπη ὄλων αὐτῶν πρὸς τὸ Θεό, τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ πολυτίμητο ἀγαθὸ ποὺ εἶναι ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὸ ὅμως τὸ ἱερὸ τρίπτυχο —πίστη, εὐλάβεια καὶ ἀγάπη—, ὅσοι «ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ» στὰ λειτουργικὰ θέματα, ἀπὸ καλοὶ μποροῦν νὰ ἀποβοῦν κακοὶ σύμβουλοι στὴν πράξιν ἂν δὲν συμπορεύονται μὲ τὴν ἀληθινὴ λειτουργικὴ παιδεία. Τάτε ὑποτρέφουν τὸν ἅγιο μὲν, ἀλλὰ τυφλὸ ζῆλο, κατὰ τὸ προφητικὸ «ζῆλος λήψεται λαὸν ἀπαιδευτον»

(Ἦσ. κς' 11). Τὰ ζητήματα τῆς λατρείας εὐκόλα διολισθαίνουν σὲ θέσφατα καὶ τὰ λειτουργικὰ σύμβολα σὲ θεοχάρακτα γράμματα.

*

Ὁ λειτουργικὸς χῶρος ἔχει μιὰ τεραστία εὐρύτητα τοπικὴ καὶ χρονικὴ. Τοπικὴ, γιὰ τὸ φαινόμενο τῆς λατρείας εἶναι σύμφυτο μὲ τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἓνα στοιχεῖο ζωῆς, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ περικλεισθεῖ μὲ κανένα τρόπο σὲ στενὰ ἢ καὶ σὲ εὐρύτερα γεωγραφικὰ πλαίσια. Ἡ λατρεία ποὺ ἀσκεῖται στὴν Α ἢ τὴν Β ἐνορία ἢ μονή, στὴν Ἀθήνα ἢ στὸ μικρότερο χωριὸ τῆς Ἑλλάδας, δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ αὐτοτελῶς καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ λατρεία ποὺ τελεῖται σ' ὅλα τὰ κέντρα καὶ στὶς γωνιὲς τοῦ Ὀρθοδόξου κόσμου, εἴτε αὐτὲς εἶναι ἡ Κωνσταντινούπολη ἢ ἡ Ἀντιόχεια, τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ Σινᾶ ἢ ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Μόσχα ἢ ἡ Ἁγία Πετρούπολη, τὸ Βελιγράδι ἢ τὸ Βουκουρέστι, ἡ Σόφια ἢ τὰ Τίρανα, ἡ Αὐστραλία, ἡ Κορέα ἢ ἡ Οὐγκάντα, ἡ Βόρεια ἢ ἡ Νότια Ἀμερικὴ, οἱ χῶρες τῆς Εὐρώπης ἢ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἢ ὅπου γῆς ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν ὀρθόδοξοὶ ναὶ καὶ ὀρθόδοξα μοναστήρια. Ἡ ἐνότητα τῆς πίστεως ἐκφράζεται μὲ τὴν ἐνότητα (ὄχι βέβαια ταυτότητα) τῆς λατρείας. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπόλυτο —δὲν εἶναι ἐξ ἄλλου καὶ ἐφικτὸ— ἀφοῦ οὔτε ἡ κατὰ τὸν ὀρθόδοξο τύπο τέλεση τῆς λατρείας διασφαλίζει τὴν ὀρθοδοξία τῆς Ἐκκλησίας (οἱ οὐνιτικὲς ἐπὶ παραδείγματι ἐκκλησίες ἂν καὶ λειτουργοῦν κατὰ τὸ ὀρθόδοξο τυπικὸ δὲν εἶναι ὀρθόδοξες), οὔτε ἡ παράλληλη ὑπαρξὴ διαφόρων λειτουργικῶν τύπων διασάλευε τὴ συνοχὴ καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νόθευε τὴν ὀρθοδοξία τῆς πρὸ τοῦ σχίσματος. Ἐπηρεάζει ἐν τούτοις βαθύτατα τοὺς προβληματισμοὺς καὶ τὸν τρόπο ἀντιμετωπίσεως καὶ λύσεώς τους. Ὑπάρχουν βεβαίως γενικὰ λειτουργικὰ προβλήματα, ποὺ ὑπερβαίνουν τίς ἀρμοδιότητες τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν· ὑπάρχουν ὅμως καὶ εἰδικότερα προβλήματα ποὺ ἀφοροῦν στὴν τοπικὴ πράξιν, ἀκόμα καὶ στὴν πράξιν μιᾶς ἐπὶ μέρους ἐπισκοπῆς ἢ μιᾶς μονῆς ἢ μιᾶς ἐνορίας. Καὶ αὐτὰ ὅμως τὰ μικρὰ καὶ τοπικὰ δὲν ἐννοοῦνται καὶ δὲν λύονται παρὰ μέσα στὶς οἰκουμενικὲς προοπτικὲς τῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Ἡ περὶ τὴ λατρεία πολυφωνία συνιστᾷ

τὴν «συμφωνίαν τῆς πίστεως»· ἡ παραφωνία ἔμως τὴν διασπᾶ.

Ἡ παγκοσμιότητα — ἡ οἰκουμενικότητα — τῆς λατρείας ἔχει καὶ ἄλλο συνακόλουθο, ποῦ ἐπηρεάζει ἄμεσα τοὺς προβληματισμοὺς ποῦ ἀφοροῦν σ' αὐτὴ καὶ τὴ λύση τους. Ἡ θεία λατρεία δὲν εἶναι ὑπόθεση τῶν λογίων, τῶν ἔστω θεολόγων λογίων, τῶν εἰδικῶν, τῶν ἐπιστημόνων, τῶν ἀνθρώπων τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν σπουδαστηρίων. Εἶναι ὄλων βέβαια αὐτῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ποῦ δὲν ἔχει τίς προϋποθέσεις, ἐπιζήλητες βέβαια καὶ ἀναμφίβολα θεάρεστες, ποῦ ἀναφέραμε πρὸ πάνω. Τοῦ ποικίλης δηλαδὴ μορφώσεως, ἡλικίας, γένους, φυλῆς καὶ ἐθνότητος λαοῦ, ποῦ ὅπου γῆς λατρεύει τὸ Θεὸ μὲ τὴ «λογικὴ λατρεία» καὶ ἀγιάζεται καὶ οἰκοδομεῖται μ' αὐτὴ. Τελεῖται δὲ ἡ λατρεία αὐτὴ μὲ τὴ συμμετοχὴ κλήρου καὶ λαοῦ, ὅχι μιὰ φορά τὸ χρόνο, ἀλλὰ καθημερινά· ὅχι ἀπὸ ἓνα ἐξειδικευμένο ἐπιτελεῖο, ἀλλὰ ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Ἀληθινὴ «λειτουργία», μὲ τὴν ἀρχικὴ καὶ σημερινὴ ἔννοια τῆς λέξεως, «ἔργο τοῦ λαοῦ», τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Ἀπ' αὐτὴ τὴ φύση τῆς ἐπιβάλλεται νὰ μπορεῖ νὰ τελεσθεῖ ἀπὸ ὄλους καὶ νὰ ἀπευθύνεται πρὸς ὄλους. Τὰ προβλήματα τῆς συνεπῶς εἶναι κατὰ βάσιν ποιμαντικὰ καὶ οἱ λύσεις τους ὀφείλουν νὰ εἶναι ποιμαντικές, δηλαδὴ ὅχι ρομαντικές καὶ θεωρητικές, ἀλλὰ πρακτικές καὶ ἐφαρμόσιμες· προβλήματα ζωῆς ποῦ λύονται μέσα στὴ ζωὴ καὶ γιὰ χάρι τῆς ἀληθινῆς λειτουργικῆς ζωῆς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

✠

Παράλληλα ὅμως πρὸς τὴν τοπικὴ αὐτὴ διάσπαση ἡ θεία λατρεία ἔχει καὶ ἓνα τεράστιο χρονικὸ εὔρος: δύο χιλιάδων ἐτῶν ἱστορία καὶ ἀρκετῶν αἰῶνων προϊστορία. Στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλώσσα αὐτὸ λέγεται «παράδοση» καὶ ἐν προκειμένῳ «λειτουργικὴ παράδοση». Εἶναι μὲν αὐτονόητο, ἀλλὰ καὶ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ ὑπογραμμισθεῖ, ὅτι ἡ παράδοση αὐτὴ εἶναι φορτισμένη μὲ μιὰ ὄλως ἰδιαίτερη ἱερότητα καὶ ἓνα ὕψιστο κύρος, σὲ Ἐκκλησίες μάλιστα, ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος, ποῦ ἔχουν αὐτοσυνειδησία παραδοσιακὴ. Στους συγχρόνους μας ἀνθρώπους μπορούμε ἀνεπώτερα νὰ μιᾶμε γιὰ παράδοση καὶ νὰ μᾶς

κατανοοῦν, γιὰτὶ ὄλοι σήμερα, μετὰ τὸν πρῶτο ἐντυπωσιασμὸ ἀπὸ τὸν τεχνικὸ πολιτισμὸ καὶ τίς ποικίλες ἐφηβικὲς περιπλανήσεις, μιλοῦν γιὰ ρίζες καὶ θεμέλια καὶ ἱστορία καὶ πατροπαράδοτη κληρονομιά. Εἰδικὰ στὴ θεία λατρεία ἡ παράδοση αὐτὴ ἔχει μιὰ ἐξαιρετικὴ σπουδαιότητα, γιὰτὶ περικλείει ὅ,τι πολυτιμότερο καὶ ἐκλεκτότερο εἶχαν νὰ προσφέρουν στὸ Θεὸ οἱ προλαβοῦσες μεγάλες ἐποχὲς ἀκμῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς καὶ συνέβαλαν στὴ διαμόρφωσὴ τῆς ἀγιώτατοι καὶ σοφώτατοι ἄνδρες — οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας — ποῦ ἄφησαν ἔντονη τὴν πνευματικὴ σφραγίδα τους σ' αὐτὴ. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἓνα ἀνεκτίμητης ἀξίας πνευματικὸ θησαυρὸ, γιὰ τὸν ὁποῖο δίκαια καυχᾶται ἡ Ἐκκλησία, γι' αὐτὸ μὲ ἀπεριόριστη εὐλάβεια τὸν περιβάλλει καὶ τὸν συντηρεῖ, σ' αὐτὸν ἀνατρέχει γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴ γνησιότητα τῆς σημερινῆς λειτουργικῆς τῆς πράξεως καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀντλεῖ ζωτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς λατρείας τῆς καὶ τὴν ἀναζωπύρωση τῆς λειτουργικῆς τῆς ζωῆς.

Στὴν ἀντιμετώπιση λοιπῶν τῶν συγχρόνων λειτουργικῶν προβλημάτων προέχει ὅχι μόνον ἡ ἀρχὴ τῆς διατοπικῆς συνοχῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ αἴσθηση τῆς διαχρονικῆς συνέχειας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι σήμερα καὶ τῆς ἐνότητος ὄλου αὐτοῦ τοῦ τεράστιου πνευματικοῦ χωρο-χρόνου. Ἡ πρώτη ἐντύπωση ὅτι μιὰ τέτοιου εἴδους παραδοσιακὴ νοστροπία θὰ καταδίκαιζε τὴ θεία λατρεία, καὶ κατὰ συνέπεια τὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, σὲ στασιμότητα καὶ ἀπολίθωση, ἐλέγχεται ἐξ ὑπαρχῆς ἐσφαλμένη ἀπὸ τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναπόδραστη ἀναδρομὴ στὴ λειτουργικὴ παράδοση γιὰ τὴν ἀναζήτηση σ' αὐτὴ δυνατοτήτων λύσεως καὶ προτύπων. Τὰ προβλήματα κάθε τόπου καὶ κάθε ἐποχῆς εἶναι ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι διαφορετικὰ ἢ παρόμοια. Ἡ ἀντιμετώπισή τους ὅμως συνέχεται ἀπὸ τὸ ἴδιο πνεῦμα ποῦ διασφαλίζει τὴν ἐνότητα μέσα στὴν ποικιλία, τὴ λιτότητα μέσα στὸν πλοῦτο καὶ πρὸ παντός τὴ θαυμαστὴ κινητικότητα — δείγμα ζωῆς — καὶ τὸν ἰσορροπημένο συνδυασμὸ παλαιοῦ καὶ νέου, σταθερότητας καὶ προόδου.

Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια κάθε λειτουργικὸς προβληματισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς μεμονωμένος καὶ ἀσχετος καὶ αὐτοτελής σὲ σχέση μὲ τὴ λατρεία τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, οὐ-

τε και επομένως να λυθεί χωρίς την ένδεδειγμένη συνάρτηση με την παράδοσή της. Ακριβώς δέ για το λόγο αυτό ή μελέτη της ιστορίας καταξιώνεται και αποκτά άμεσο πρακτικό σκοπό. Έρευνώντας την ιστορία γνωρίζουμε αυτή την ίδια την αληθινή και ακριβή παράδοση, όχι απλώς για να ικανοποιήσουμε την ιστορική μας περιέργεια και την έρευνητική μας έφεση, αλλά για να διαφωτίσουμε, να προαγάγουμε και να βελτιώσουμε δι' αυτής τη σύγχρονη λειτουργική πράξη της Έκκλησίας. Πόσο σημαντικό έργο είναι αυτό και πόση ύπευθυνότητα προϋποθέτει, μπορεί να το διαπιστώσει κανείς αναλογιζόμενος τη μελλοντική διάσταση της λατρευτικής ζωής της Έκκλησίας. Βλέποντας το παρόν με το πρίσμα του παρελθόντος, το τώρα της λατρείας σάν στιγμή της αείποτε ζωντανής παραδόσεως, αυτόματα συνειδητοποιείς την έννοια της συνέχειας προς το αιώνιο μέλλον της θείας λατρείας και της εϋθύνης απέναντι σ' αυτό το «πάντοτε, νύν και άει και εις τους αιώνας των αιώνων», που αποτελεί το επιμύθιο κάθε λειτουργικής εϋχής της Έκκλησίας. Η θεία λατρεία ήταν, είναι και θα είναι ζωσα. Η παρουσία μας μέσα σ' αυτή, στους αιώνες της ζωής της και στην οικουμενική της διάσταση, είναι σάν τον κόκκο της άμμου στο χείλος της θαλάσσης.

*

Και ένα ακόμα ύστατο, αλλά πρωτεύον, θεωρητικό στοιχείο που κυριαρχεί στη λειτουργική προβληματική: Το κύρος του λειτουργικού τύπου, ή αυθεντία δηλαδή της λειτουργικής παραδόσεως. Η λειτουργική πράξη της Έκκλησίας δεν είναι νομοθετημένη «άνωθεν» και δεν στηρίζεται σε γραπτές και επίσημα επικυρωμένες διατάξεις, που έχουν θεσμοθετηθεί και επιβληθεί από υπερέχοντα όργανα της διοικήσεως της Έκκλησίας, απ' αυτή την Καινή Διαθήκη (κατά τον τύπο του Λευιτικού της Παλαιάς Διαθήκης) ή από Οικουμενικές και τοπικές συνόδους. Η θεία λατρεία διαμορφώθηκε μέσα στη ζωή της Έκκλησίας, ως άγραφη πρώτα και γραπτή ύστερα παράδοση, και περιστασιακά μόνο Σύνοδοι ασχολήθηκαν με επί μέρους θέματά της και τ' έλυσαν, όχι έξ ύπαρχής νομοθετώντας, αλλά ανατρέχοντας στην παράδοση και αναζητώντας σ' αυτή την αναντίλεκτα όρθή και ακριβή πρακτική.

Λειτουργικοί τύποι, κινήσεις, σύμβολα, εϋχές, άμφια, ύμνοι, έορτολόγιο, διατάξεις ακολουθιών και τρόποι και χρόνοι διεξαγωγής τους, μ' άλλα λόγια ό,τι απαρτίζει το λατρευτικό σύστημα της Έκκλησίας, καθορίζεται και έλκει το κύρος του από την ίδια τη λειτουργική παράδοση και τάξη. Αυτό επιγραμματικά συνοψίζει σε τρεις λέξεις ο άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης: «τάξις συνέχει πάντα» (Διάλογος, κεφ. 365). Και πολύ όρθά, γιατί αν άρνηθεί κανείς το σύμφυτο με το λειτουργικό τύπο κύρος, δηλαδή την παράδοση, ανατρέπεται όλο το λατρευτικό οικοδόμημα. Η δομή του, ή «τάξις», δεν προσδιορίζεται ούτε από την αυθεντία της Άγίας Γραφής, ούτε από τους κανόνες των ιερών Συνόδων, ούτε από φιλοσοφικές αρχές, ούτε καν από τη λογική ή πρακτική αναγκαιότητα. Πολύ περισσότερο δεν κατευθύνεται από πρωτοβουλίες του οίκοδότη ατόμου, έστω και αν αυτό κατέχει ύψιστα έκκλησιαστικά αξιώματα. Η λειτουργική παράδοση είναι απαύγασμα της όλης ζωής της Έκκλησίας, καρπός της εν τη άγίω Πνεύματι λατρευτικής έμπειρίας της, και αυτή «συνέχει πάντα» κατά τη διεξαγωγή της κατά μίμηση της οϋρανίου τάξεως και πολιτείας. «Έν τη Έκκλησία, μιμουμένη τον οϋρανόν, τάξιν δεί είναι θείαν και πολιτεύεσθαι» κατά τους λόγους του ίδιου του Συμεών (Τάξις, Διάλογος, κεφ. 365). Διαφορετική τοποθέτηση στους λειτουργικούς προβληματισμούς οδηγεί στη διάλυση της λατρείας κατά το πάθημα των προτεσταντικών κοινοτήτων.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

Καθηγητής του Παν)μίου Θεσσαλονίκης

Κυκλοφορεί

από τις εκδόσεις 'Αποστολικής Διακονίας

Μάρκων Α. Σιώτη

'Όμοτ. Καθηγητού του Παν)μίου 'Αθηνών

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ**'Απευθυνθήτε: 'Αποστ. Διακονία, 'Γασιόν 1,
115 21 'Αθήνα — Δραγατσανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμώνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. Φ. 051)250)ΑΙ)422, ἔξ. ἐπεὶγον, ἀπὸ 23.8.90 (ἀριθ. Σ. Π. 2147/30.8.90) ἔγγραφόν του πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., ἐπισυνάπτει: α) Τὸ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 4397)3109 ἀπὸ 10.8.90 ἔγγραφο τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. β) Τὴν ἀπὸ 8.8.1990 αἰτιολογικὴ ἔκθεση, καὶ σχέδιο προτεινομένου νόμου, μετὰ τὸν ὁποῖο προτείνεται στὴ Βουλὴ νὰ συμπληρώσει τὸ ἄρθρο 66 τοῦ ν. 590)77, μετὰ τὸ ὁποῖο ρυθμίζονται τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ πανελληνίου Ἱεροῦ Ἰδρυμάτος Εὐαγγελιστρίας Τήνου, ὥστε κατὰ ἀνάλογον τρόπον νὰ ρυθμίζεται καὶ ἡ διοίκησις καὶ διάθεσις τῶν πόρων τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνητάτου Ἁγίας Παρασκευῆς Τεμπῶν καὶ γ) τὸ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 4398)3110 τῆς 10.8.1990 ἔγγραφο τῆς Βουλῆς πρὸς τὸ Γενικὸ Λογιστήριον τοῦ Κράτους, διὰ νὰ ὑποβληθῆ ἔμπρόθεσμα πρὸς τὴν Βουλὴν ἡ προβλεπομένη ἀπὸ τὸ ἄρθρο 75 τοῦ Συντάγματος ἔκθεσις.

Μετὰ τὸ προαναφερόμενον πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ. ἔγγραφο παρακαλεῖται ἡ Δ.Ι.Σ. νὰ ἐκφράσει τὴ γνώμη τῆς ἐπὶ τῆς προτάσεως νόμου τοῦ ὑπογράφοντος τὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεση καὶ τὸ σχέδιον ἄρθρου μόνου Βουλευτοῦ.

Κατὰ τὴν γνώμην μου ἀπὸ τὴν προαναφερομένη καὶ τιθεμένη ὑπ' ὄψιν τῆς Δ.Ι.Σ. ἀπὸ 8.8.90 πρότασις νόμου, μετὰ τὸ ὁποῖο συμπληρώνεται τὸ ἄρθρο 66 τοῦ ν. 590)77 περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνακύπτουν σοβαρὰ Κανονικά, Συνταγματικά καὶ Νομικά ζήτηματα, τὰ ὁποῖα εὐθέως ἀπαιτοῦται κυρίως τοῦ συνταγματικῶς κατοχυρωμένου αὐτοδιοικητοῦ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Α. Πρῶτον ἀνακύπτον ζήτημα εἶναι ἂν, ὑπάρχοντος τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ συμπλήρωσις τούτου χωρὶς τὴν σύμφωνον γνώμην τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐθέως ἀρνητικὴ. Τοῦτο διότι σύμφωνα μετὰ τὴν πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ 16 Μαρτίου 1977 Εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τῶν συναρμοδίων Ὑπουργῶν Προεδρίας Κυβερνήσεως, Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Δικαιοσύνης καὶ Οἰκονομικῶν, ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου «περὶ κυρώσεως τοῦ

Κώδικος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ἀποσαφηνίζεται ὅτι: «Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ διὰ τῶν ἄρθρων 3 καὶ 13 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος κατοχυρούμενοι Ἱεροὶ Κανόνες».

Εἰς τὴν αὐτὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεσις πρὸς τὴν Βουλὴν, ἀναφέρονται ὅτι, μετὰ τὸ Ν. Δ. 88)1974 «περὶ ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύϊ τοῦ νόμου 671)1943, τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως αὐτοῦ καὶ ρυθμίσεως συναφῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων», προσεβλέφθη «σύστασις εἰδικῆς Κληρικολαϊκῆς Ἐπιτροπῆς» πρὸς σύνταξιν σχεδίου Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν κατὰ τρόπον σταθερὸν καὶ πάγιον ρύθμισιν πάντων τῶν ἀφορῶντων εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας θεμάτων.

Ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω προβλεπομένη κληρικολαϊκὴ Ἐπιτροπὴ συνεστήθη μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. Φ. 051. ι)31)13686)14.10.1974 ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων (ΦΕΚ. Β 1073/19.10.1974). Σχετικῶς εἰς τὴν προαναφερομένην εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἀναγράφεται ὅτι: «Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεράτωσε τὸ ἔργο τῆς διὰ τῆς συντάξεως σχεδίου Καταστατικοῦ νόμου, τὸ ὁποῖον διεβιβάσθη μετὰ τῆς κατὰ νόμον γνώμης τῆς Δ.Ι.Σ. εἰς τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, διὰ νὰ κατατεθῆ εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν κατὰ τὴν διαδικασίαν τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Ν. Δ. 87)1974».

Ἐπειδὴ διεπιστώθησαν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς ἀρμοδίας Ὑπηρεσίας τοῦ ΥΠ.Ε. Π.Θ. ἐλλείψεις εἰς τὸ σχέδιον τῆς Κληρικολαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, κατέστη ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναβιώσῃ ἡ Κληρικολαϊκὴ Ἐπιτροπὴ, «μετὰ τινῶν μεταβολῶν εἰς τὴν συγκρότησιν αὐτῆς». Πρὸς τοῦτο ἐξεδόθη ὁ νόμος 462)1976 «Περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων τινῶν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Ἐπὶ τῆς ἄνω Ἐπιτροπῆς γενόμενα τροπολογίαι εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου, ἀπεστάλησαν πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., διὰ τὴν ἐκφράσιν τῆς κατὰ νόμον γνώμης τῆς, ἡ δὲ γνώμη τῆς Δ.Ι.Σ. ἐπὶ τῶν τροπολογηθεισῶν διατάξεων

ανεπέμφθη και πάλιν εις την Έπιτροπήν, ή όποία διεμόρφωσε και τό τελικόν κείμενον του Σχεδίου Καταστατικού Νόμου» (ΐδετε από 16.3.1977 εισηγητική προς την Βουλή έκθεση).

Τό κατά τάνωτέρω τελικόν σχέδιον έψηφίσθη υπό τής Βουλής χωρίς καμίαν μεταβολήν, κατά τήν διαδικασίαν ψηφίσεως τών κωδίκων, και από 31.5.1977 ότε έδημοσιεύθη εις τό ύπ' αριθμ. 146)31.5.77 τεύχος Α' φύλλο τής Έφημερίδος Κυβερνήσεως, ισχύει ως Καταστατικός Χάρτης.

Β. Η πρόταση νόμου αναφέρεται στο Έγερò Προσκύνημα του ναϊδρίου Άγίας Παρασκευής Τεμπών, τό όποϊον ύπάγεται εις την έδαφική περιφέρεια τής Έ. Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου και εις τό όποϊό είναι έναποτεθειμένο τό Έγερò Λείψανο τής Άγίας Παρασκευής. Ό άνωτέρω ναός, όπως μαρτυρείται από έντοιχιισμένη μαρμάρινη πλάκα, άνηγέρθη τό 1921 με δαπάνη και έργασία τών ύπαλλήλων του τότε Σ.Ε.Κ. και τώρα Ο.Σ.Ε.

Έπειδή τό άνωτέρω ναϊδριο περιήλθεν προ πολλού χρόνου στη δημόσια λατρεία, ύπάρχοντος του συστατικού τούτου στοιχείου, άπετέλεσε και άποτελεί από δεκαετηρίδων πολλών έγερò προσκύνημα.

Τά τής διοικήσεως τών Έγερών Προσκυνημάτων προβλέπονται με τό άρθρο 59 του ν. 590)77 περί Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, κατά τό όποϊο: «1. Η διοικήσις και διαχείρισις τών έν τή περιοχή τής Έκκλησίας τής Ελλάδος κειμένων έγερών προσκυνημάτων καθορίζεται, άτε τούτων έκπαλαι τεθειμένων, άνεξαρτήτως τής μέχρι τουδε μορφής και καταστάσεως, εις την δημοσίαν λατρείαν, δι' άποφάσεων τής Δ.Ι.Σ., έγκρινόμενων υπό τής Ι.Σ.Ι. και δημοσιευμένων δια τής έφημερίδος τής Κυβερνήσεως. 2. Πρόεδροι τών Έκκλησιαστικών ίδρυμάτων, ως και τών κατά την παράγραφον 1 του παρόντος Έγερών Προσκυνημάτων, είναι αυτοδικαίως οί οικείοι Μητροπολίται».

Κατά τάνωτέρω, άναγνωριζόμενου του αυτοδιοικήτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, παρέχεται εις Αύτην δια του προειρημένου άρθρου 59 του Καταστατικού Χάρτου έξουσιοδότηση προς έκδοσιν κανονισμού δια την διοίκησιν και διαχείρισιν τών Έγερών Προσκυνημάτων.

Τής άνωτέρω διατάξεως εις τόν ισχύοντα Καταστατικόν Χάρτη προϋπήρξε ή έξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 42 παρ. 7 του Ν. Δ. 126)69, βάσει τής

όποίας έξεδόθη ό ύπ' αριθ. 7)1970 γενικός περί Έγερών Προσκυνημάτων Κανονισμός.

Τό Σ.τ.Ε. με την ύπ' αριθ. 4358)76 άπόφαση τής Όλομελείας έκρινε ότι ό 7)1970 Κανονισμός είχε έκδοθεί, έκτός τής δι' άρθρου 42 παρ. 7 του Ν. Δ. 126)79 έξουσιοδοτήσεως και συνεπώς ήτο άνίσχυρος, διότι ή παρασχεθείσα έξουσιοδότησις δέν προέβλεπε έκδοση γενικού Κανονισμού δια τάνωτέρω προσκυνήματα, αλλά έκδοση ειδικής πράξεως για κάθε προσκύνημα χωριστά.

Όπως δέχεται στις παραδόσεις εκκλησιαστικού δικαίου ό Καθηγητής Σπυρ. Τρωιάνος, τό ίδιο πρόβλημα ύπάρχει και με τόν ισχύοντα Καταστατικόν Χάρτη μετά την κατάργηση του Ν. Δ. 126)69, άφού τό άρθρο 59 του ισχύοντος νόμου περί Καταστατικού Χάρτη, έχει την ίδια διατύπωση με τό άρθρο 42 παρ. 7 του καταργηθέντος Ν. Δ. περί Καταστατικού Χάρτη.

Κατά συνέπεια ή Δ.Ι.Σ. έκδίδει ειδικό Κανονισμό για τάνωτέρω Προσκυνήματα που πρωτοϊδρύνονται, ό όποϊος έγκρίνεται υπό τής Έγερās Συνόδου τής Έραρχίας και δημοσιεύεται εις την έφημερίδα τής Κυβερνήσεως, χωρίς άπολύτως καμίαν άνάμιξη τής Πολιτείας.

Η κρίση τής Έ. Συνόδου άν ύπήρχε τό άπαραιτήτο στοιχείο τής δημοσίας λατρείας προς σύστασιν Έγερò Προσκυνηματος είναι ουσιαστική και δέν ύπόκειται εις τόν έλεγχο ούτε τής Πολιτείας ούτε του Συμβουλίου τής Έπικρατείας (Σ.τ.Ε. 1496/74 και 3345/75 όλομ.).

Γ. Ένώ τό Ν. Δ. 126)69 περί Καταστατικού Χάρτη ώρξε με τό άρθρο 1 παρ. 4 ότι και τά Έ. Προσκυνήματα είναι Ν.Π.Δ.Δ., ό ισχύων ν. 590)77 περί Καταστατικού Χάρτη με την παρ. 4 άρθρου 1, όρίζει: «τά εκκλησιαστικά Καθιδρύματα τής Έ. Άρχιεπισκοπής Άθηνών και τών Έ. Μητροπόλεων είναι Νομικά Πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου» και «λειτουργούν επί τή βάσει τών ύφισταμένων μέχρι σήμερα (31.5.77) οργανισμών αυτών, οτινες δύνανται να συμπληρώνται και να τροποποιώνται έφ' έξής (μετά την 31.5.77) δια Κανονιστικών άποφάσεων έκδιδόμενων υπό του οικείου Άρχιερέως, δι' ών θα ρυθμίζονται τά τής διοικήσεως, διαχείρισεως, έλέγχου και έν γενεί λειτουργίας αυτών, ως και τά τής ύπηρεσιακής έν γενεί καταστάσεως του προσωπικού των» (ΐδετε και άρθρο 48 ν. 590/77).

Δ. Εις την από 8.8.90 εισηγητική έκθεση προς την Βουλή επί του προτεινομένου νόμου προς συμπλή-

ρωση του άρθρου 66 του ν. 590)77 περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος, ο προτείνων Βουλευτής περί του 'Ι. Προσκυνήματος Αγίας Παρασκευής Τεμπών γράφει ότι: «Πρόκειται περί ενός ιδρύματος έφάμιλλου της Τήνου, για το οποίο σύμφωνα με το άρθρο 66 του ν. 590)31.5.77 περί Καταστατικού Χάρτη της Έκκλησίας της Ελλάδος **έ ξ α ι ρ ε ί τ α ι τ ο υ π ά ρ α π ά ν ω νόμου (590/77) και δ ι ε π ε τ α ι ύ π ό τ ο υ ν. 3 4 9)7 6**».

Με τα άνωτέρω παραβλέπεται ότι και πρό του ν. 590)77, το Πανελλήνιο Έργο Έδρα Εὐαγγελιστρίας Τήνου, διήπετο υπό του ν. 349)76 και δι' αυτό το σχέδιο του ισχύοντος Καταστατικού Χάρτη διευπώθη κατά τα άνωτέρω προαναφερόμενα, και έμνηρίσθη υπό της Βουλής **χ ω ρ ι ς κ α μ μ ί α μ ε τ α θ ο λ ή**, κατά την ειδική διαδικασία των κωδίκων. Με την παράγραφο 2 άρθρου 66 ν. 590)77, αντικατεστάθη ή παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 349)1976 και προσεβλήθη, ειδικά δια το Έργο Έδρα Εὐαγγελιστρίας Τήνου, ή διοίκηση τούτου υπό δεκαμελούς Έπιτροπής, υπό την Προεδρία του Έπιχωρίου Μητροπολίτου, τα Μέλη της οποίας ώρίσθησαν ex lege.

Κατά ταυτα το άρθρο 66 του ν. 590)77 είναι έξαιρετική των γενικών διατάξεων του άνωτέρω νόμου διάταξη και ως τιαυτή είναι ειδική και είναι γνωστόν ότι, κατά την θεωρία και την νομολογία, ή έξαιρετική διάταξη νόμου έρμηνεύεται και εφαρμόζεται στενά και συνεπώς, τα εις την από 8.8.90 εισηγητική προς την Βουλή έκθεση περί δήθεν «έφαμίλλου της Τήνου ιδρύματος» κατά την γνώμην μου έλέγχονται άνεπέρειστα.

Παρίσταται τέλος άνάγκη να σημειωθί ότι δια του άρθρου 66 του ν. 590)77 ρυθμίζονται κατ' έξαιρέσεων, μόνο τα της διοικήσεως του Πανελληνίου Έργου Έδρα Εὐαγγελιστρίας Τήνου, όπως τούτο προκύπτει και εκ του περιεχομένου της διατάξεως αλλά και του τίτλου της.

Άντιθέτως με την προτεινομένη διάταξη συμπληρώσεως του άρθρου 66 της έξαιρετικής διατάξεως του ν. 590)77, ο προτείνων βουλευτής προτείνει και διάθεση του 25ο των έσόδων του 'Ι. Προσκυνήματος Αγίας Παρασκευής Τεμπών, ύποχρεωτικά στην Κοινότητα Ραφάνης, ενώ ή κανονική ένίσχυση της Κοινότητας Ραφάνης μπορεί να γίνει, κατά τα προαναφερόμενα και σε έκτέλεση των όριζομένων δια της παρ. 4 άρθρου 1 του νόμου 590)77 δια Κανονιστικής απόφασεως του οικείου Αρχιερέως, διαφυλασσομένου

ούτω και του αυτοδιοικήτου της Έκκλησίας της Ελλάδος, περί του οποίου και ή παρ. 4 άρθρον 1 του ισχύοντος ν. 590)77 περί Καταστατικού Χάρτη της Έκκλησίας της Ελλάδος.

Ήδη μάλιστα προωθείται στην Έργά Σύνοδο προς έγκριση τροποποίηση του ύφισταμένου οργανισμού διοικήσεως και διαχειρίσεως του έκπαιλαι λειτουργούντος εις την περιφέρειαν 'Ι. Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου, με την οποία προβλέπεται ή διάθεση ώρισμένου ποσοστού εκ των έσόδων του 'Ι. Προσκυνήματος προς συντήρησιν των ιερών ναών και παρεκκλησιών της Κοινότητας Ραφάνης και άλλου ποσοστού για τα εκπαιδευτήρια της Ραφάνης.

Η άνωτέρω ρύθμιση δύναται δια κανονιστικών αποφάσεων του οικείου αρχιερέως να συμπληρώνεται και να τροποποιείται, όπως τούτο όρίζεται ρητώς και σαφώς με την παρ. 4 άρθρου 1 του ν. 590)77 ο οποίος, από 31.5.77, ισχύει ως Κ. Χ. της Έκκλησίας της Ελλάδος.

Κατά τα άνωτέρω, ή αυτοκέφαλος και συντάγματικά αυτοδιοικήτος Έκκλησία της Ελλάδος, άδυνατεί να συμφωνήσει με την προτεινομένη τροποποίηση και συμπλήρωση της ειδικής διατάξεως του άρθρου 66 του ν. 590)77 περί Καταστατικού Χάρτη της Έκκλησίας της Ελλάδος, ή οποία έλέγχεται αντίθετος προς τους 'Ι. Κανόνας, το Σύνταγμα και τον ν. 590)77, δια του οποίου, ως και εις την από 16 Μαρτίου 1977 εισηγητική έκθεση προς την Βουλή των Έλλήνων των ύπογραφόντων συναρμολόγων Έπουργών σαφώς αναφέρεται ότι, δια του ισχύοντος νόμου περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος, «**ρ υ θ μ ί ζ ο ν τ α κ α τ ά τ ρ ό π ο ν σ τ α θ ε ρ ό ν κ α ι π ά γ ι ο ν** πάντα τα άφορώντα εις την διοίκησην της Έκκλησίας θέματα» (ίδετε άνωτέρω, εισηγητική από 16.3.1977 προς την Βουλήν έκθεση των συναρμολόγων Έπουργών επί του καταρτισθέντος τελικώς υπό της Κληρικολαϊκής Έπιτροπής σχεδίου νόμου περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος).

Τα εις την εισηγητική έκθεση προς την Βουλή των Έλλήνων είναι σαφή και μαρτυρούν ότι ο κοινός νομοθέτης συνεφώνησε να μη έπιχειρήση οιαδήποτε μονομερή μεταβολή εις τον ισχύοντα νόμο περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος.

Αυτή είναι και ή έννοια της ψηφίσεως υπό της Βουλής του σχεδίου νόμου περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος κατά την ειδική διαδικασία έπιψηφίσεως των κωδίκων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΑΛΙΟΣ

Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ κ. ΑΛΕΞΙΟΥ Β΄ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (17-26 Ἰουνίου 1992) *

Στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Πατρῶν

Παρασκευή ἀπόγευμα τῆς 19ης Ἰουνίου ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱ. Μητρόπολη Πατρῶν, ὅπου τοῦ ἔγινε θερμὴ ὑποδοχὴ, στὸ χῶρο μπρὸς στὸν νέο Ἱερὸ Ναὸ τοῦ πολιούχου τῆς Πάτρως Ἀπόστολου Ἀνδρέα. Τὸν Προκαθήμενο τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας προσφώνησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος καὶ ὁ Μακ. Μόσχας ἀπάντησε ἐξαιρετικὰ συγκινημένως. (Τὰ ἀφορῶντα στὴν ἐν λόγῳ ἐπίσκεψή ἐκθέτει ἐν συνεχείᾳ ὁ ἅγιος Πατρῶν κ. Νικόδημος):

Ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης προσεφώνησε ὡς ἑξῆς:

Μακαριώτατε καὶ Ἀγιώτατε Πατριάρχα Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας, Κύριε Κύριε Ἀλέξιε,

Ὡς εὖ παρέστητε εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Ἔχομεν τὴν μεγάλην χαρὰν νὰ Σᾶς ὑποδεχόμεθα καὶ νὰ Σᾶς φιλοξενούμεν σήμερον εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς θυσίας τοῦ σεπιτοῦ Πολιούχου μας Ἀγίου Ἀνδρέου καὶ εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ Ναὸν Του, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὑπάρχουν ἡ Τιμία Κάρα τοῦ Ἀγίου καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου Του.

Δι' ἡμᾶς εἶναι ἡ πρώτη ἐπίσκεψις Πατριάρχου εἰς τὴν πόλιν μας. Καὶ διὰ Σᾶς ὅμως καὶ τὴν τιμίαν συνοδείαν Σας εἶναι ἡ πολύτιμος εὐκαιρία νὰ προσκυνήσετε τὰ ἡγιασμένα αὐτὰ Δεήρανα Ἐκείνου πὺν ἐκήρυξεν εἰς τὴν Χώραν Σας τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι ὁ ἰδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς Ἐκκλησίας Σας.

Προηγῆθησαν τὰ δῆματα καὶ τὰ ῥήματα τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου εἰς τὴν παλαιὰν Σκυθίαν καὶ σημερινὴν Ρωσίαν. Καὶ τὸ ἀποστολικὸν Του ἔργον ἐτελείωσεν εἰς τὰς Πάτρως καὶ τὴν Ἀχαΐαν, ὅπου ἐτελείωσε καὶ τὴν ζωὴν Του ἐπὶ Σταυροῦ, ὡς μαθητὴς καὶ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὁ κοινὸς ἰδρυτὴς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀχαΐας.

Μακαριώτατε, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ

συλλειτουργοί, Ἐπιμόνιοι Ἐκπρόσωποι τῶν Δημοσίων Ἀρχῶν καὶ Ὑψηροσίων, Ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ καὶ τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ.

Εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον ὑπάρχει πολὺς ἀντιγωνισμός. Ἀντιμάχονται οἱ λαοὶ καὶ τὰ ἔθνη διὰ τὴν ἐπικρατίαν καὶ κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων. Καὶ εἶναι ἐπόμενον καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἐπιζητεῖται ὁ παράγων τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, διὰ νὰ κατευθάξῃ τὰ πνεύματα, νὰ καταπραῖνῃ τὰς δόξυτητας, καὶ νὰ φέρῃ τὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν ὁμαλὴν συνύπαρξιν καὶ τὴν «καταλλαγὴν», τὴν συμφιλίωσιν καὶ ἐνότητι τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους. Αὐτὴ ὅμως προϋποθέτει τὴν «καταλλαγὴν», τὴν ἀποκατάστασιν ἀγαθῆς σχέσεως πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, «δὲ ἰ ο ὅ τ ἡ ν κ α τ α λ λ α γ ῆ ν ἐ λ ἄ θ ο μ ε ν» (Ρωμ. ε' 11). Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν κόσμον πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν του.

Καὶ προέχει πρὸς τοῦτο ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ εἶναι δυνατὴ ἐν Κυρίῳ, καὶ «εἰ ν α ὁ κ ὀ σ μ ο ς π ι σ τ ε ὑ σ η ν» (Ἰω. ιζ' 21) καὶ ἀποδεχθῆ τὸ εἰρηνοποιὸν μῆνυμα τοῦ Χριστοῦ.

Αἰσθητὴν ἔκφρασιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν αἱ ἀνταλλαγαὶ ἐπισκέψεων, ὡς ἡ σημερινὴ τοῦ Πρωθιεράρχου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν χώραν μας, καὶ πρὸς τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Πατρῶν. Τὸν εὐχαριστῶ, διότι ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησίν μου, κατὰ τὴν συνάντησίν μου, ὅταν προσφάτως μετέβην εἰς τὴν Μόσχαν, εἰς ἐκδήλωσιν ἀγάπης καὶ ἀδελφικῆς συμπαραστάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας.

Ἡ παρουσία Σας, Μακαριώτατε, ιονίζει τὴν ἐνότητι τῆς πίστεως ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Καὶ προβάλλει τὸ ἐνιαῖον μέτωπον τῆς Ὁρθοδοξίας ἔναντι ἐτεροδόξων καὶ κακοδόξων.

Ἀγιώτατε Πατριάρχα, ὁ εὐσεβὴς λαὸς μας ἀναμένει νὰ λάβῃ τὴν εὐλογίαν σας. Καὶ θὰ χαρῆ ἰδιαίτερος αὔριον, παρακολουθῶν τὴν Πατριαρχικὴν λειτουργίαν Ὑμῶν, ἐν συλλειτουργίᾳ Ρώσων καὶ Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὑπὸ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 560 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος στήν Ἱ. Μητρόπολη Πατρῶν. Διακρίνονται ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σμολένσκ κ. Κύριλλος, οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Πατρῶν κ. Νικηδόημος καί Νικοπόλεως καί Πρεβέζης κ. Μελέτιος καί ὁ Ὑφυπουργός Ἐθν. Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ. Μπεκίρης.

τοὺς θόλους τοῦ λαμπροῦ τούτου Ναοῦ τοῦ Πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων, εἰς δοξολογίαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ ἡμῶν, εἰς ἀμύσφαιραν μεγαλείου τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ὁρδοιομοῦσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποια.

Ἀπαντῶν ὁ Μακ. Πατριάρχης εἰς τὰς προσφωνήσεις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικηδόημου καὶ τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Βασ. Μπεκίρη, εἶπε μεταξύ ἄλλων, ρωσιστί, (μεταφράζοντας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ. Μελετίου) :

Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν λαμπρὰν καὶ θερμὴν ὑποδοχὴν ποὺ ἐπεφύλαξεν εἰς ἡμᾶς ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῶν Πατρῶν, πρὸ τῶν πλῶν τοῦ μεγαλοπρεποῦς τοῦ-

του Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν, κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψίν του εἰς Μόσχαν, ὡς ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς συμπράξασιν εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, νὰ περιλάβῃ εἰς τὴν πρόσκλησίν μου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰδικὴν ἐπίσκεψιν καὶ φιλοξενίαν εἰς Πάτρας, μᾶς δίδει τὴν ἐξαιρετικὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν μεγάλην εὐλογίαν νὰ προσκνησώμεν τὰ σεπτὰ λείψανα τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου, τὴν Τιμίαν Κάραν καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου του, ποὺ φυλάσσονται εἰς τὸν ἱερὸν αὐτὸν ναόν. Ἐξ ὅλης ψυχῆς εὐχαριστῶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν Μητροπολίτην Πατρῶν.

Καὶ ἡ προσλαλία τοῦ κ. ὑφυπουργοῦ, ὡς ἐκπρο-

σώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐκφράζει τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῆς πρὸς τὴν χώραν μας, τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ τὸν λαὸν μας. Καὶ πάλιν εὐχαριστοῦμεν.

Ὡς Ὁρθόδοξοι, εἴμεθα ὁμόδοξοι καὶ ἀδελφοὶ λαοὶ καὶ Ἐκκλησίαι. Θεωροῦμεν μεγάλην δωρεάν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου πὸν θὰ ἀποκομίσωμεν ἐκ τοῦ Ναοῦ τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ τῶν λειψάνων αὐτοῦ. Διότι εἶναι καὶ ἰδικὸς μας ἀπόστολος. Ἦλθε δὲ πρῶτον εἰς τὴν Χώραν μας εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστὸν καὶ θεμελιῶν τὴν Ἐκκλησίαν μας. Ἐτεργάτισε δὲ τὴν πορείαν του καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἔργον του εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν τῶν Πατρῶν, πὸν ἔγινε ὁ τόπος τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς θυσίας του.

Θὰ φύγωμεν ἐνισχυμένοι ἀπὸ τὴν πόλιν σας. Ἡ ἀγάπη σας εἶναι δι' ἡμᾶς πολῦτιμον δῶρον. Ἐκτιμῶμεν δεόντως καὶ τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις καὶ προσφορὰς σας.

Θὰ συμπροσευχηθῶμεν αὐριον κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ἠνωμένοι Ἕλληνες καὶ Ρῶσοι, ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ τοὺς θόλους τοῦ Ναοῦ τοῦ κοινῶ ἡμῶν πάτρωνος ἐν τῇ πίστει Ἁγίου Ἀνδρέου. Καὶ εἶθε ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου νὰ εἶναι μετὰ πάντων ἡμῶν.

Προσφωνήσεις κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν

Ὁ Σεβ. Πατρῶν κ. Νικόδημος προσεφώνησεν ὡς ἑξῆς:

Μακαριώτατε καὶ Ἁγιώτατε Πατριάρχα,

Τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ἔχει τὴν ζῶσαν ἔκφρασιν αὐτοῦ διὰ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Καὶ ἤξιωσεν ἡμᾶς σήμερον ὁ Κύριος νὰ ἐδρεθῶμεν ἀπὸ κοινῶ ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ, λειτουργοὶ τοῦ Μυστηρίου καὶ κοινῶν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος Αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐνὸς Ἄρτου καὶ τοῦ ἐνὸς Ποτηρίου τῆς Εὐχαριστίας, μὲ προεξάρχουσαν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, πλαισιουμένην ὑπὸ Ρώσων καὶ Ἑλλήνων ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν.

Ἐνῶ δὲ ἐνηλλάσσοιτο αἱ γλώσσαι εἰς τὰς εὐχὰς καὶ τοὺς ὕμνους τῆς θ. Λειτουργίας, ἡμεῖς εἰς «τὴν ἐναλλαγὴν τῶν γλωσσῶν» Ἑλληνικῆς καὶ Ρωσικῆς, εἶχομεν τὴν αἰσθησὶν τῶν πυρίνων γλωσσῶν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον «αὐτὸ πρὸς τὰς γλώσσας διένειμε (καὶ) εἰς ἐνόητα πάντας ἐκάλεσε: καὶ συμφώνως δοξάζομεν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα»,

κατὰ τὴν ἀγαθὴν μάλιστα συγκυρίαν τῆς σημερινῆς «ἀποδόσεως» τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς.

Πράγματι, Μακαριώτατε, εἰς τὸν φωτεινότεον ἀστειρισμὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ πλειὰς τῶν Ὁρθόδοξων Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν δὲν ἔχει τὸν χαρακτηριστὴν τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς μονάδας ἢ ομάδας αὐτοδυνάμους καὶ ἀνταγωνιστικὰς — μὴ γένοιτο ἄλλ' ὁ πλουραλισμὸς αὐτῶν εἰς ἐπιχειρῆσιν τοιαύτας ἰδιομορφίας (γλώσσης καὶ ἐθίμων) δὲν παύει νὰ ἐκφράζη δι' ἀπάντα ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν κ α ἰ τὸ α ὕ τὸ Πνεῦμα, διαίρου ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς θούλειται» (Α' Κορ. ιβ' 11), μὲ ἀπόλυτον τήρησιν τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ δύσκολος ἐποχὴ, τὴν ὁποίαν διερχόμεθα, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει τὴν πολυτέλειαν τῆς διαιρέσεως, τὸ διαλυτικὸν καὶ διαθρωτικὸν αὐτὸ στοιχεῖον πὸν πληττει τὴν ἐνότητα. Εἶπεν ὁ Κύριος δι' ἀπάντα βασίλεια μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται καὶ πάντα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται» (Ματ. ιβ' 25).

Ὅταν τὸ 1589 ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως Ἰερεμίας Β' ἦλθεν εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀνύφωσε τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῆς εἰς Πατριαρχεῖον, ἦτο ἀμοιβαία ἡ χαρὰ δι' ἡ θνγάτηρ Ἐκκλησία κατέστη ὁμότιμος ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτῆς. Καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν ἔπαυσε νὰ συμπαρίσταται εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς. Τὰ δὲ προσεθεῖα τιμῆς τοῦ πρωτοθρόνου τῆς Ὁρθοδοξίας Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεδείχθησαν προσεθεῖα ἀγάπης καὶ διακονίας. Καὶ ἀποτελοῦν πάντοτε ἐγγύησιν τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνοχῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ εἰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ δοκιμασίας τῶν κατὰ τόπους ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν γίνονται προσφορὰ ὑπὲρ εὐσταθείας αὐτῶν, ἵνα μὴ κλονισθῶσι καὶ ἡ «μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν» εἶναι ἤδη πολλακίς δεδοκιμασμένη καὶ ἐδεργειακὴ εἰς πανορθόδοξον κλίμακα. Καὶ μετὰ χρησιῶν ἐλπίδων κινεῖται καὶ ἐνεργεῖ ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, τοῦ Κυρίου συνεργούντος.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς κοινότητος τῆς ἀγάπης ἐκφράζομεν τὴν συμπάθειαν ἡμῶν πρὸς τὴν ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, διὰ τὰς σημερινὰς δοκιμασίας τῆς, ἴσσοι τὰς ἔξωθεν προσερχόμενας ἐκ μέρους τῶν πολεμίων καὶ ἐπιβούλων τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς κλυδωνισμοὺς καὶ παραπικρασμοὺς ἀπὸ τοὺς ὁμοδόξους τῆς Οὐκρανίας καὶ τὰς ἀποσχιστικὰς διαθέσεις καὶ ἐνεργείας τῶν.

Ἡ κανονικὴ διαδικασία τῆς ἀνακηρύξεως Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἡ μονομερῆς καὶ αὐ-

θαίρετος δημιουργία («τετελεσμένων») καταστάσεων, δηλ. σχίσματος· ἀλλὰ ἢ διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξέτασις τῶν ὄρων καὶ προϋποθέσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου, καὶ ἢ ὠρίμανσις καὶ ἀναγνώρισις τοῦ αἰτήματος ὑπὸ τῆς πανορθόδοξου συνειδήσεως. Εὐχόμεθα αἰσιάν καὶ ταχεῖαν λήξιν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς περιπετειᾶς τῆς ἀδελφῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐμπιστευόμεθα, μετὰ Θεόν, εἰς τὰς σιβαράς χεῖρας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐμπειρίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριώτητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν σεβασμίας Ἱεραρχίας τὸν χειρισμὸν τοῦ ζητήματος. Συναγωνιζόμενοι μεθ' ὑμῶν εἰς τὰς προσευχάς, δὲν πάομεν νὰ ἐλπίζωμεν καὶ εἰς σάφρονα ἐπιστροφὴν τῶν ἐκτραπέντων ἀδελφῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας. Στερεώσαι Κύριος ὁ Θεὸς τὴν ἀγίαν καὶ ἀμώμητον πίστιν τῶν εὐσεβῶν καὶ Ὁρθοδόξων χριστιανῶν τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας Αὐτοῦ.

Ἄλεξιου τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας πολλὰ τὰ ἔτη.

Μακαριώτατε,

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Καὶ σᾶς προσφέρομεν τὸ δῶρον τῆς ἀγάπης μας, ἀργυρᾶν εἰκόνα τοῦ πολιούχου ἡμῶν καὶ Ὑμῶν, ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, μετὰ ἱστορήσεως τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ μαρτυρίου Αὐτοῦ, εἰς εὐλογία καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Προσκυνήματος Ὑμῶν εἰς τὸν αἱματόδροκτον τόπον τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ θυσίας καὶ μαρτυρίας Αὐτοῦ.

Ὁ Ἄγιώτατος Πατριάρχης ἀντεφώνησεν ὡς ἑξῆς περίπου:

Σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφε καὶ συλλειτουργέ, Μητροπολίτα Πατρῶν κ. Νικόδημε,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, ἀγαπητοὶ Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι,

Ἄδελφοὶ καὶ Ἀδελφαὶ ἐν Κυρίῳ,

Εἴμεθα θαυμάσια ἐγγνώμονες πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν διὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ποῦ ἠξιώθημεν νὰ τελέσωμεν ἐνταῦθα σήμερον. Ἡ Θεῖα Εὐχαριστία, τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ποῦ ἐκοινωνήσαμεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Ποτηρίου, ἀποτελεῖ τὸν συνεκτικώτερον δεσμὸν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ἐνότητος ἡμῶν.

Αὐτὴν τὴν ἐνότητα τῶν ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξων καλῶς εἰτόνισεν ὁ ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς Μητροπολίτης Πατρῶν εἰς τὴν ὁμιλίαν του. Διότι σήμερον, ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἐποχὴν, αἱ κοίσιμοι περι-

στάσεις, τὰς ὁποίας διέρχεται ἡ Ὁρθοδοξία εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Χώρας, δὲν ἐπιτρέπουν οὔτε τὴν παραμικρὰν διάσπασιν τῆς ἐνότητος αὐτῆς, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀντιτάξῃ ἐνιαῖον μέτωπον ἔναντι τῶν μηχανομένων τὴν φθορὰν καὶ διάβρωσιν καὶ τὴν ὑποκατάστασιν αὐτῆς εἰς τὰς Χώρας τὰς ἐκ παραδόσεως Ὁρθοδόξους, μὲ συμπαγῆ ὀρθόδοξον πληθυσμόν. Τὰ πλήγματα τῶν Οὐνιτῶν καὶ τῶν ἄλλων αἰρετικῶν εἶναι ἀδίστακτα καὶ ἀλλεπάλληλα εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν χώρας. Αἱ ἐκκλησίαι μας καταλαμβάνονται ὑπ' αὐτῶν ἀνθαιρέτως· καὶ οἱ χριστιανοὶ μας στεροῦνται τῶν ἡγιασμένων τόπων τῆς ὀρθοδόξου θείας λατρείας. Πολεμοῦμεθα ὑπὸ ἐκείνων ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς συμπαροσιαθοῦν μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ἀθεϊστικοῦ καθεστώτος, διὰ νὰ ἀναστηλώσωμεν τὰς ἐκκλησίας μας καὶ νὰ ποιμάνωμεν ἀνερόχλητοι καὶ ἐλεύθεροι τὸν λαὸν μας. Ἀδελφοὶ ὅμως ἐνεργοῦν ἀπροσηγμάτιστον προσηλυτισμὸν εἰς βάρος τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ τὴν προπαγάνδαν τῶν τὴν ὀνομάζουν («εραποσιολή»), διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν εἰσπήδησιν εἰς τὸν παραδοσιακὸν χῶρον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Σεβασμιώτατος μητροπολίτης Πατρῶν Νικόδημος εἶχε τὴν πρόνοιαν νὰ μνημονεύσῃ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν μας πρόβλημα ἀπὸ τὴν διασπαστικὴν κίνησιν ὠρισμένων ἀδελφῶν μας τῆς Οὐκρανίας. Ἡ τοῦ ἢ πλέον ἀκατάλληλος ὥρα, διὰ νὰ θέσουν ζήτημα αὐτοκεφάλου οἱ ἐν Οὐκρανίᾳ ἀδελφοί. Δὲν ἀρνούμεθα τὸ αἴτημά των. Ἀλλὰ οὔτε αἱ περιοτιάσεις τὸ ἐπιτρέπουν ἐπὶ τοῦ παρόντος, οὔτε ὁ τρόπος τῆς αὐτοαναγκηρῶσεως τοῦ αὐτοκεφάλου εἶναι ὁ κατάλληλος. Ὁ λαὸς τῆς Οὐκρανίας δὲν τὸ θέλει. Ἐπιθυμεῖ εἰς τὴν πλειονότητά του νὰ παραμείνῃ ἐνωμένος μὲ τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας. Ἐάν ποτε ὠριμάσῃ τοιοῦτο αἶτημα τοῦ λαοῦ, ἢ ὁδὸς τῆς πανορθόδοξου συνειδήσεως θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν λύσιν του. Καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως θὰ τὸ ἐπευλογῆσῃ («ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης»).

Κύριος ὁ Θεὸς εὐχόμεθα νὰ οἰκονομήσῃ τὰ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας.

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν καὶ διὰ τὴν ἀθρόαν συμμετοχὴν σας εἰς τὴν ἀλησμόνητον δι' ἡμᾶς σημερινὴν θεῖαν λειτουργίαν.

Εὐγνωμονοῦμεν καὶ διὰ τὴν ὕλικὴν βοήθειαν ποῦ ἡ ἀγάπη σας προσφέρει εἰς τὴν ἐμπεριόριστον Ἐκκλησίαν μας.

Πολύτιμον δι' ἡμᾶς καὶ τὸ δῶρον τοῦ Μητροπολίτου, ἢ εἰδικῆς κατασκευῆς εἰκῶν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς ὅλα τὰ μέλη τῆς συνο-

δείας μας. Ἐνώπιον αὐτῆς θὰ προσευχόμεθα καὶ θὰ σπονδιώμεθα μαζί σας ἐν τῇ προσευχῇ. Θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ὀραιοτέρα ἀνάμνησις καὶ μεγάλη εὐλογία.

Ἀντιπροσφέρομεν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Ρωσικῆς κατασκευῆς εἰκόνα τῆς Παναγίας «Πορταϊτίτσου» τῶν Ἱθῆρων. Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ.

Εἰς τὸ ἐπίσημον γεῦμα.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια

Ὁ ἀμφιτρώων, Νομάρχης Ἀχαΐας κ. Νικόλ. Τάγαρης, ἐξ ὀνόματος τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἤγειρε πρόποσιν ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ. Ἀνεφέρθη δὲ εἰς τὰς ἱστορικὰς σχέσεις τῶν δύο λαῶν καὶ εἰς τὴν πολυπαθῆ Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας φέρουσαν τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν προστασίαν καὶ στερέωσιν ἐν τῇ πίστει τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, μέχρι τῆς καταρρέουσας τοῦ ἀθεϊστικοῦ καθεστώτος, ὑποβαλὼν καὶ ἀπὸ μέρους πάντων τῶν συνδαιτυμόνων τὰ αἰσθήματα τιμῆς καὶ σεβασμοῦ βαθυτάτου, πρὸς τὸν τιμήσαντα τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν Πατριάρχην Ἀλέξιον.

Ὁ δὲ Μητροπολίτης Πατρῶν, εἰς σύντομον ἡμιλίαν του, ἐνημέρωσε τοὺς μετέχοντας τοῦ γεύματος ἐκπροσώπους τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, τῶν παραγωγικῶν τάξεων καὶ τῶν μέσων ἐνημέρωσεως, περὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ ἐκφραστῆσεως εἰς αὐτὸν παρακλήσεως τοῦ Πατριάρχου, ὅπως ὁ μὲν πολιτικὸς κόσμος τῆς Χώρας μας ἐνεργοποιηθῆ πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τὸν εὐρύτερον εὐρωπαϊκὸν χῶρον, ἵνα γίνουσι γνωστοὶ αἱ ἀπαράδεκτοι ἐνέργειαι τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, ἰδίως τῶν Οὐνιτῶν, κ.ἄ. κίρτικῶν εἰς θάρος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας (καὶ τῶν Βαλκανίων) καὶ προκληθῆ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ κινητοποίησις τῶν Διεθνῶν Ὄργανισμῶν πρὸς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὁρθοδοξίας· οἱ δὲ ἐπιχειρηματῆται θελήσουσι νὰ προβοῦν εἰς ἐπενδύσεις, συνιστῶντες ἐπιχειρήσεις ἐν Ρωσίᾳ, ὅπου καὶ εὐπρόσδεκτοι εἶναι καὶ θὰ ἀποδώσιν εὐεργετικὰ διὰ τὴν Χώραν καὶ κερδοφόροι.

Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀγγέγειλεν ἐπινύμους προσφορὰς χρηματικῶν ποσῶν ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ρωσίας (δύο ἑκατομμυρίων δραχμῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Πάτραις Συλλόγου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς καὶ ἐνὸς ἑκατομμυρίου τῆς αὐτόθι Ἐταιρείας «Δοῦρος Α.Ε.») καὶ τὴν προγραμματιζομένην ἐξασφάλισιν κ.ἄ. χορηγιῶν τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ κόσμου τῶν Πατρῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀδελφῆς Ὁρθοδόξου

Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, καλέσας τοὺς παρισταμένους ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς ταύτην.

Ἀπαντῶν ὁ Πατριάρχης ἠὲχαρίστησε τὸν Νομάρχην, τὴν Κυβέρνησιν, τοὺς παρισταμένους ἐκπροσώπους τῶν Δημοσίων Ἀρχῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν, καὶ τὸν περιεστώτα λαόν, διὰ τὰς ἐπιφυλαχθεῖσας τιμὰς καὶ ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ εἰς τὴν Α. Μακαριότητα καὶ τὴν συνοδείαν αὐτῆς. Ἐχαιρέτησε καὶ ἐπευλόγησε τοὺς παρισταμένους ἐκπροσώπους τοῦ πολιτικοῦ κόσμου καὶ τοὺς φορεῖς τῶν ἐν γένει κοινωνικῶν εὐθυνῶν καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀπηύθυνε πρὸς αὐτοὺς ἔκκλησιν συμπαραστάσεως εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν πολεμίων αὐτῆς. ἠὲχαρίστησε τοὺς ἐπινύμους δωρητὰς καὶ πάντας τοὺς καθ' οἷον ὅσονδήποτε τρόπον καὶ μέτρον συμμερισθέντας τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ρωσίας.

Κατέληξε δὲ εἰς ἔκφρασιν ἀδελφικῶν αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ εὐχαριστιῶν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Πατρῶν καὶ τοὺς λοιποὺς Ἱεράρχας καὶ κληρικοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τοὺς μετασχόντας τῆς ὑποδοχῆς, τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ τοῦ ἐπισήμου Γεύματος, ἐπικαλεσθεῖς ἐπὶ πάντας, Κλήρον καὶ Λαὸν τῶν Πατρῶν, τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου.

Προπεμφθεῖς δὲ μετὰ θερμῶν ἐκδηλώσεων ἀνεχώρησεν ὀδικῶς εἰς Ἀθήνας.

(Συνεχίζεται)

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ
Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Πρόσφατα ἐκυκλοφόρησε δίχρωμο τὸ

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

σὲ 12η ἔκδοσιν, μὲ νέα στοιχειοθεσία, μεγαλύτερα καὶ πολὺ εὐανάγνωστα γράμματα καὶ χρυσόδετο.

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Μιχαὴλ Γαλανοῦ (†)

« Β Ι Ο Ι Α Γ Ι Ω Ν »

Κυκλοφοροῦν καὶ οἱ δώδεκα τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαύρισμα γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδόσιν τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΕΛΒΕΤΙΑΣ κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΩΣ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔ. ΑΘΗΝΩΝ (2 Ἰουνίου 1992) *

Τέταρτον, ἡ μαρτυρία τῆς πίστεως στοὺς ἑγγύς και στοὺς μακρὰν εἶναι ὁ πυρῆνας τόσο τῆς διαχρονικῆς, ὅσο και τῆς συγχρονικῆς ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως ἄλλωστε και κάθε χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως και πρὸς τὴν ἐντολή τοῦ Ἰδρυτῆ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ τέλος μιᾶς μακρᾶς και ὀδυνηρῆς περιόδου ἱστορικῶν περιπετειῶν και πνευματικῶν συγχύσεων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συμπίπτει μετὰ τὴν εἴσοδο σὲ μία νέα ἐποχὴ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ἔχει πλέον λόγους νὰ ἐπιμείνῃ σὲ μία ἀπομονωτικὴ ὁμολογιακὴ ἐσωστρέφεια, ὅταν ἡ ἀναγκαιότητα τῆς οἰκουμενικῆς μαρτυρίας της διακηρύσσεται συνεχῶς στὰ πλαίσια τῶν διμερῶν και πολυμερῶν θεολογικῶν Διαλόγων της μετὰ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον. Ἡ προβολὴ τῶν διαχρονικῶν κριτηρίων τῆς ὀρθοδόξου πατερικῆς παραδόσεως στρέφουν τὴ θεολογία τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν και Ὁμολογιῶν σὲ μία εἰλικρινῆ ἀναζήτησιν τῆς κοινῆς πηγῆς τῶν ὁμολογιακῶν τῶν παραδόσεων, ἡ ὁποία ὄχι μόνον θεμελιώνει τις προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐκτόνωσιν τοῦ ἀθέμιτου ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν τελευταίων αἰώνων, ἀλλὰ και διευκολύνει τὴ συνεργασία τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν συγχρόνων προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σημαντικὴ θεολογικὴ πρόοδος στοὺς ἐπισήμους Διαλόγους τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, τοὺς Ἀγγλικανούς, τοὺς Λουθηρανούς και τοὺς Μετερρυθμισμένους, ὅπως ἐπίσης και ἡ πλήρης σχεδὸν θεολογικὴ συμφωνία στὸν ἤδη περατωθέντα Διάλογο μετὰ τοὺς Παλαιοκαθολικούς, ἐπιβεβαιώνουν τὸν δυναμισμό τῆς ἀνανεωμένης πατερικῆς παραδόσεως γιὰ μία θεολογικὴ προσέγγισιν τοῦ ἀνατολικοῦ και τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, ἐπίσης, ἡ πλήρης θεολογικὴ συμφωνία στὸν ἐπίσημον Διάλογο τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τις προχαλκηδόνιες Ἀρχαίες Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας (Κοπτικὴ, Αἰθιοπικὴ, Συροϊακωβιτικὴ, Ἀρμενικὴ) ἀξιολογεῖται ὡς ἓνα ἀποφασιστικὸ βῆμα πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία θὰ ἀνοίξῃ πράγματι νέους ὁρίζοντες γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία στὴν Ἀφρικὴν και τὴν Ἀσίαν και θὰ διευρύνῃ τις προοπτικὰς τῆς οἰκουμενικῆς της ἀκτινοβολίας.

Οἱ ὅπωςδήποτε θετικὰς αὐτὰς ἐμπειρίας ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὸν σύγχρονον διαχριστιανικὸν διάλογο μετέτρεψαν τὸν ἀρχικὸν σκεπτικισμόν σὲ μία συνειδητὴ ἐπιλογή, ἀφοῦ ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας σήμερα προϋποθέτει τὴν ἀνανέωσιν και τῆς ἰδικῆς της σχέσεως πρὸς τὴν οἰκουμενικὴν

προοπτικὴν τῆς πατερικῆς παραδόσεως. Βεβαίως, ἡ χαλεπότητα τῶν καιρῶν ἐπιβραδύνει τοὺς ἐπιθυμητοὺς ρυθμούς τῆς ἀνανεωτικῆς αὐτῆς διαδικασίας, ἀλλὰ και ἡ εὐαισθησία τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν κατάλληλην προετοιμασίαν γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ εὐρύτερα ἀνοιγματα. Εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτο ὅτι ἡ Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξὴ Διάσκεψιν (1986) στὴ Διακήρυξίν της γιὰ τὴν εἰρήνην, τὴ δικαιοσύνην και τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ἐνεθάρρυνε ὄχι μόνον τὴ διαχριστιανικὴν, ἀλλὰ και αὐτὴν ἀκόμη τὴ διαθρησκειακὴν συνεργασίαν γιὰ τὴν περιφύρῃσιν τῆς ἱερότητος τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου και τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρώπινου γένους («ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν»). Ὁ ἀείμνηστος ἀκαδημαϊκὸς Ἰω. Καρμίρης παρατήρησε σὲ εἰδικὴν πραγματεία του ὅτι «ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας εἶναι ἐν τῇ πραγματικότητι δυναμικὴ, παρεχομένης δυνατότητος σωτηρίας ὑπὸ τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ πάντων Λυτρωτοῦ ἡ ἐξ ἀντικειμένου πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ὅμως δέον ὅπως οἰκειοποιηθῶσιν τὴν σωτηρίαν...» (Ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, «Θεολογία» 52 (1981), 44-45).

Στὰ πλαίσια αὐτὰ κατανοοῦνται και οἱ ἐγκριμένες ἀπὸ τὴν Μητέρα Ἐκκλησία πρωτοβουλίες τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν προώθησιν τῶν διμερῶν ἀκαδημαϊκῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδοξίας τόσο μετὰ τὸ Ἰσλάμ, ὅσο και τὸν Ἰουδαϊσμό. Ἡ ἐμπειρία ἀπὸ τις ἤδη πραγματοποιηθεῖσες Συναντήσεις ἀνέδειξε τόσο τὴν κοινὴν ἀγωνίαν τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν γιὰ τὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου και τοῦ κόσμου, ὅσο και τὴ συνειδητοποίησιν τῆς κοινῆς τῶν ἀποστολῆς νὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς μισαλλοδοξίας και τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ. Ὁ διαθρησκειακὸς διάλογος ὑπῆρξε πάντοτε και παραμένει μία σταθερὴ ἐλπίδα γιὰ τὴν ὑπέρβασιν τῆς θρησκειακῆς ἐσωστρέφειας, ἡ ὁποία τροφοδοτεῖ τὴ θρησκευτικὴν μισαλλοδοξίαν και παρασύρει τοὺς λαοὺς στὴν ὀδυνηρὴν ἐμπειρίαν τῶν θρησκευτικῶν συγχρούσεων. Ἡ πληρέστερη συνειδητοποίησιν τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρώπινου γένους και τοῦ κόσμου θὰ ἀμβλύνη τις ὁποιοσδήποτε πολιτικὰς, θρησκευτικὰς και κοινωνικὰς διακρίσεις και θὰ διευκολύνῃ τὴν εἰρηνικὴν συμβίωσιν τῶν λαῶν και τὴν σωτηρίαν τοῦ οἰκουσυστήματος. Ἡ σύγχρονον ἀγωνίαν γιὰ τὸ οἰκολογικὸν πρόβλημα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγνοήσῃ τὸν δυναμισμό τῆς θρησκευτικῆς πίστεως γιὰ τὴν ἱερότητα τῆς δημιουργίας. Ἡ ἐπιστημονικὴ γνώσιν και ἡ πολιτικὴ εὐαισθησία καταγράφουν τὸν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος μετασχηματίζεται στὴ θρησκευτικὴν πίστιν σὲ μία βίαιη προσβολὴ τοῦ Δημιουργοῦ ἀπὸ τὸν φύλακα τῆς θείας

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 562 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

δημιουργίας άνθρωπο. Ἐλπίζω ὅτι ἡ συνεργόμενη αὖριο στὸ Rio de Janeiro Διάσκεψη Κορυφῆς γιὰ τὸ περιβάλλον καὶ τὴν ἀνάπτυξη (3-14 Ἰουνίου) δὲν θὰ ἀγνοήσῃ τίς εὐρύτερες αὐτὲς διαστάσεις τοῦ προβλήματος, ὅπως ἐκφράσθησαν στὸ γνωστὸ ἐμπνευσμένο μῆνυμα (1989) τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, ἀλλὰ καὶ στὴν πρόσφατη ἐπιτυχῆ οἰκολογικὴ συνάντηση στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἔχει πλέον τὸ δικαίωμα νὰ δραματίζεται μία θρησκευτικὴ συνεργασία, οἱ δὲ θρησκείες ἔχουν τὸ ὑπέρτατο χρέος νὰ προσφέρουν εὐρύτερη ὑποστήριξη στὸ ὄραμα τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς δημιουργίας.

Ἡ σύγχρονη λοιπὸν ἀποστολὴ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀναφέρεται ἀμεσώτερα στὰ ἤδη πειστικὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου κατὰ τὴν κρίσιμη καὶ μεταβατικὴ περίοδο τῆς εἰσόδου σὲ μίαν νέα χιλιετία καὶ σὲ μίαν νέα ἐποχὴ. Ἡ πρώτη χιλιετία τοῦ χριστιανικοῦ βίου προσέφερε μίαν ἰσορροπημένη βάση τῆς σχέσεως Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ κόσμου μετὰ τὴ συμβολὴ τῶν μεγάλων ἐλλήνων καὶ λατίνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δευτέρα χιλιετία ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴ βάση αὐτὴ ἢ τὴν ἀνέφερε μονομερῶς κατὰ μὲν τοὺς πέντε πρώτους αἰῶνες τῆς στὸν Θεὸ μετὰ τὴ συμβολὴ καὶ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, κατὰ δὲ τοὺς πέντε τελευταίους αἰῶνες στὸν αὐτονομημένο ἄνθρωπο μετὰ τὴ συμβολὴ κυρίως τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἡ τρίτη χιλιετία ἔχει τὴν ἀποστολὴ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ δουρικὴ λατρεία τῆς αὐτονομίας του γιὰ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τοὺς νέους ὀρίζοντες τόσο τῆς σχέσεώς του μετὰ τὸν Θεὸ καὶ μετὰ τὸν κόσμον, ὅσο καὶ μετὰ τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται πρᾶγματι στὸ ἐπίκεντρο τῆς σύγχρονης ἀποστολῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, ἢ ὅποια ἔχει τὸ χρέος νὰ ἀνανεώσῃ τὴ σχέση τῆς μετὰ τὴν πατερικὴ παράδοση γιὰ νὰ ἀνασυνδέσῃ τὸν ἄνθρωπο μετὰ τὸν Θεὸ καὶ μετὰ τὸν κόσμον. Ἡ Ὀρθοδοξία βεβαίως δὲν ταυτίζεται μόνον μετὰ τὸν κλῆρο ἢ μόνον μετὰ τὸ λαὸ τῆς, ἀλλὰ φανερώνεται ὡς μία λειτουργικὴ ἐμπειρία τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, στὸ ὅποιο ὅλα τὰ μέλη ἀσκοῦν τὴν τεταγμένη λειτουργία τους. Ἡ διακονία τῆς Ὀρθοδοξίας πρὸς τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο δὲν ἐξαντλεῖται βεβαίως σὲ μίαν θεωρητικὴ ἀνασύνδεση τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ πνευματικὸ περιεχόμενο τῆς πατερικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ στὴν ἐνεργοποίησιν τῆς παραδόσεως αὐτῆς γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πειστικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας γιὰ μίαν δικαιότερη ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ γιὰ τὴ γεφύρωσιν τοῦ κοινωνικοῦ χάσματος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, Βορρᾶ καὶ Νότου. Ἡ ἀδιαφορία τῆς Ὀρθοδοξίας γιὰ τὴν ἀνισὴ συμμετοχὴ τῶν λαῶν στὰ ἀγαθὰ τῆς θείας δημιουργίας, γιὰ τοὺς πεινασμένους, ἄνεργους καὶ ἐμπερίστατους (θὰ ἐταυτίζετο μετὰ προδοσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ ἀπουσίαν ἐνεργοῦ πίστεως. Διότι, ἂν ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἰδικὴν μας τροφὴν εἶναι συχνὰ θέμα ὑλικόν, ἢ μέριμνα διὰ τὴν τροφὴν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα καὶ πνευματικόν», Ὑπὸ

τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἢ Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη (1986) συνδέει προτρεπτικὰ τὴ σύγχρονη ἀποστολὴ τῆς Ὀρθοδοξίας μετὰ τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία τῶν μελῶν τῆς:

«Ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ἐπειδὴ κατανουοῦμεν τὸ νόημα τῆς σωτηρίας, αἰσθανόμεθα τὸ χρέος νὰ ἀγωνιζόμεθα διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῆς ἀσθενείας, τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀγωνίας. Ἐπειδὴ βιοῦμεν τὴν ἐμπειρίαν τῆς εἰρήνης, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἀδιάφοροι διὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς ἀπὸ τὴν σύγχρονον κοινωνίαν. Ἐπειδὴ εὐηργετήθημεν ἀπὸ τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἀγωνιζόμεθα διὰ μίαν πληρῆστεραν δικαιοσύνην εἰς τὸν κόσμον καὶ διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν πάσης καταπίεσεως. Ἐπειδὴ ζῶμεν κάθε ἡμέραν τὴν θείαν συγκατάβασιν, μαχόμεθα ἐναντίον κάθε φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἐπειδὴ διακηρύσσομεν συνεχῶς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπερασπιζόμεθα τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅλους τοὺς λαούς. Ἐπειδὴ βιοῦμεν τὴν θείαν δωρεάν τῆς ἐλευθερίας μετὰ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ, δυνάμεθα νὰ προβάλλωμεν πληρῆστερα τὴν καθολικὴν ἀξίαν τῆς διὰ κάθε ἄνθρωπον καὶ κάθε λαόν. Ἐπειδὴ, τρεφόμενοι μετὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ βιοῦμεν τὴν ἀνάγκην τοῦ μερισμοῦ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μας, κατανουοῦμεν πληρῆστερον τὴν πείναν καὶ τὴν στέρησιν καὶ ἀγωνιζόμεθα διὰ τὴν ὑπερνίκησιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ προσδοκῶμεν καινὴν γῆν καὶ καινοὺς οὐρανοὺς, ὅπου θὰ ἐπικρατῇ ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη, ἀγωνιζόμεθα ἐδῶ καὶ τώρα (hic et nunc) διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας».

(Τέλος)

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχωφελεστάτου καὶ θαυμαστοῦ θιβλίου
ὀνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μετὰ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξιν
εἰς κάθε κεφάλαιον

Ἡ «Μίμησις» αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει θεσικῶς ἀπὸ ὅλες τίς μέχρι τώρα μεταφράσεις εἰς τὴν ἐλληνικὴν. Εἶναι ἡ πληρεστέρα, ἀπὸ ὀρθόδοξου ἐπόψεως.

Ἀνατύπωσις καλαίσθητος κατὰ τὸ πρωτότυπον ἐκδόσεως Ἐνετίας, ἔτους 1770. Μετὰ ἐγκρίσιν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σελίδες 532, ἐξώφυλλον εἰς τετραχρωμίαν, δρχ. 1.200 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρικὴ διάθεσις: Ἀποστολικὴ
Διακονία, Ἰακίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ.
722.8008.

Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

I. Αἱ ἀξιοπιστότεραι πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ἔχομεν συμπυκνώνονται εἰς τοῦ σοφοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἀγίου Μοναχοῦ τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Καλλιῆστου τοῦ Εὐαγοποῦλου (1280 - 1370) τὴν περιγραφὴν, ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ¹, ὅπου μᾶς πληροφορεῖ «Περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θεανδρικής μορφῆς τε καὶ διαπλάσεως». Παραθέτομεν τὸ κείμενον, ἐν ἐλευθέρα μεταφράσει: «Ἡ διάπλασις, λοιπόν, τῆς μορφῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὰς παραδόσεις πού ἔχομεν παραλάβει, ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πληροφοριοδότης, τέτοιαις λογῆς ἦτο, ὅπως τὴν περιγράφομεν. Ἦτο πάρα πολὺ ὠραίος, κατὰ τὴν ὄψιν. Ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημα ἦτο ἐπτὰ τελείων πιθαμιῶν. Καστανόξανθος ἦτο καὶ ὄχι πολὺ δασύς, με ἐλαφρῶς σγουρὰ τὰ μαλλιά καὶ τὰ γένεια. Δὲν εἶχε μακρὰν γενειάδα. Τὰ φρύδια του ἦσαν σκοῦρα καὶ ὄχι πολὺ καμπυλωτά. Εἶχε χαρωπὸς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐλαφρῶς γαλανούς. Ἐγτονα καὶ με ὠραία ἀρμονία ἦσαν οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ μύτη του.

«Τὰ μαλλιά του ἦσαν ἐλεύθερα καὶ ἀνέμιζαν γύρω στοὺς ὤμους του. Ποτέ, ὡς γνωστόν, δὲν κουρεύθηκα, ἀπὸ τότε πού ἦτο νήπιον καὶ τὸν περιποιεῖτο ἡ Μητέρα του. Ἐλαφρῶς ἦτο ἐμπρόκλιτος καὶ ὄχι τενωμένος, καμιαρωτός. Τὸ σιτόχρουν πρόσωπόν του, ἦτο ὠσειδῆς καὶ οὐχὶ στρογγύλον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τῆς Μητρὸς του, με ὀλίγον κοκκίνισμα ὅσον νὰ γίνεται ἀντιληπτὸν τοῦ ἠθους τὸ σεμνὸν καὶ φρόνιμον καὶ ἡμερον καὶ γενικῶς ἀόργητον. Κατὰ πάντα δὲ ἦτο ὁμοίος πρὸς τὴν πανάσπιλον Θεοτόκον Μητέρα Του».

II. Τὸ ἀρχαιότερον στοιχεῖον τῶν, κατὰ παράδοσιν, χαρακτηριστικῶν προσωπογραφικῶν γνωρισμάτων τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ εἶναι τὸ «Ἅγιον Μανδηλίον», τὸ ὁποῖον ἡ Μία καὶ ἀδιαίρετος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως εἶχεν ἀναγνωρίσει, ὡς αὐθεντικόν, ἐν τῇ εὐλαβείᾳ καὶ τῇ λατρείᾳ Αὐτῆς². Ἡ περὶ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, ἢ τῆς ἀχειροποιήτου Εἰκόνης τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, εἰς χεῖρας τοῦ, τοπάρχου Ἐδέσσης τῆς Συρίας, Ἀβγάρου Οὐχάμα, παράδοσις, πλὴν τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ συνείδησιν τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησίας, συνδέεται καὶ με τὴν παράδοσιν τῆς «Ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀβγάρου με τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν», τὴν ὁποίαν μνημονεύει ὁ ἱστοριοδίφης Μη-

τροπολίτης Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Εὐσέβιος (260 - 340) παραθέτων αὐτήν, ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει, ἣν μετέφρασεν, ἐκ τοῦ συριακοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἀρχαίου τῆς Ἐδέσσης³.

Μνημονεύει, ὅμως, τῆς Εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ, σχετίζων αὐτήν, περὶ τὸ 350, καὶ με τὴν μνημονευομένην, παρὰ τοῦ Εὐσέβιου Καισαρείας, σχετικῆν Ἀλληλογραφίαν τοπάρχου Ἐδέσσης Ἀβγάρου, ὁ ἀγνωστος συγγραφεὺς τῆς DOCTRINA ADDEI APOSTOLI⁴. Ὁ ἀρμένιος ἱστορικός τοῦ πέμπτου αἰῶνος MOSES CHORENSIS συμπληροῖ τὴν, περὶ τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, ἦτοι τῆς Εἰκόνης τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ἱστορίαν, πληροφορῶν, ὅτι ἦτο ἀποτυπωμένη, ἐπὶ μεταξίνου ὑφάσματος καὶ ἐσώζετο, ἐν Ἐδέσση⁵. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικός Εὐάγγριος ὁ Σχολαστικὸς (510 - 593) ἐπιβεβαιῶν παράδοσιν πέντε καὶ ἡμίσεος αἰῶνων, περὶ τῆς, εἰς χεῖρας τοῦ τοπάρχου Ἐδέσσης Ἀβγάρου Εἰκόνης τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, σωζομένην, λήγοντος τοῦ ἔκτου αἰῶνος, ἐν Ἐδέσση τῆς Συρίας, ὀνομάζει αὐτήν «θ ε ο τ ε υ κ τ ο ν» καὶ «ἀ χ ε ι ρ ο π ο ί η τ ο ν», ἐξιστορῶν τὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν, ὑπὸ τῶν Περσῶν, τῆς πόλεως Ἐδέσσης: «Ὡς δ' οὖν εἰς πᾶσαν ἀμηχανίαν ἦλθον⁶, φέρουσι τὴν θεότευκτον εἰκόνα, ἣν ἀνθρώπων χεῖρες οὐκ εἰργάσαντο, Ἀβγάρῳ δὲ Χριστὸς ὁ Θεός, ἐπεὶ αὐτὸν ἰδεῖν ἐπόθει, πέπομφε⁷». Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἐπιβεβαιῶν, μετὰ ἑκατὸν ἔτη, τὴν περὶ ἀχειροποιήτου Εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ, ἐν Ἐδέσση, παράδοσιν⁸.

III. Τοὺς Ἰουστίνον τὸν Φιλόσοφον καὶ Μάρτυρα, Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα, Ὁριγένην, Τερτυλλιανόν, Κυπριανόν, Μ. Βασίλειον, Κύριλλον Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοδώρητον, κατὰ γράμμα ἐρμηνεύοντας, ὡς πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ προσώπου τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαίου: «οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα καὶ εἶδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος», ἀνέτρεψεν ὁ «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὑποστηρίξας, ὅτι, κατὰ τὴν

3. Ἐκκλησι. Ἱστορία I, 13, PG 20, 120, II, I PG 20, 133. Βλέπε: R. DUVAL, LA LITTÉRATURE SYRIACQUE (1900), σελ. 102 - 118. - J. TIXERONT, LES ORIGINES DE L' EGLISE D' EDESSE ET LA LEGENDE D' AGBAR, PARIS, 1888.

4. F. CAYRE, PATROLOGIE, PARIS 1953, σελ. I, 113.
5. LIBER CHRISTI, ἐν: A. CARRIEPE, SUR MOYSE DE KHORENE, VIENNE 1894.

6. Οἱ Ἐδεσσαῖοι.

7. Ἐκκλησι. Ἱστορ. 4, 27-28, PG 86, 2749.

8. Περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν Εἰκόνων, Ἐπιστολή, πρὸς τὸν Βασιλέα, PG 5, 345 - 388.

1. Βιβλ. Α' κεφ. 40 PG 145, 507.

2. Ἐορτὴ Ἁγίου Μανδηλίου, 16 Ἀγούστου.

ᾧσιν καὶ τὴν ἄλλην ἐμφάνισιν, ὁ Θεάνθρωπος ἀπόγονος τοῦ ὠραιστάτου Προφητάνακτος Δαβίδ, Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἶχεν» ἐκ Σιῶν τὴν εὐπρέπειαν τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ, ἦτο «καλός... καὶ γε ὠραίος» «ὠραίος κάλλει παρά τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» καὶ ἡ δύναμις Αὐτοῦ συνεπορεύετο «τῇ ὠραιότητι αὐτοῦ καὶ τῷ κάλλει αὐτοῦ». Τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον ἐπεθεβαίωσεν ὁ ἐνδιατρίφας πολλὰ ἔτη, ἐν Ἱερουσαλήμ Ἅγιος Ἰερώνυμος ὁ Δαλμάτης, ἐνῶ ὁ ΚΠόλεως Μ. Φώτιος (820 - 891) «Ἐλληνες μὲν αὐτοῖς ὅμοιοι, ἐπὶ γῆς, φανῆναι τὸν Χριστὸν νομίζουσι, Ρωμαῖοι δὲ μᾶλλον ἑαυτοῖς ἑοικότες, Ἰνδοὶ δὲ πάλιν μορφῇ τῇ αὐτῶν καὶ Αἰθίοπες δῆλον ὡς ἑαυτοῖς».

Ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας υἰοθέτησε τὰς ἀπόψεις τῶν Ἁγίων Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου καὶ Ἱερωνύμου, ὡς συμβιβασμὸν ἀμφοτέρων τῶν Προφητειῶν⁹, ὡς πρὸς τὴν ᾧσιν καὶ τὴν ἄλλην ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ, δημιουργουμένων ἤδη, εἰς τὴν νοστροπλίαν τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ καὶ τὴν τεχνοτροπλίαν τῶν ζωγράφων, ἀγιογράφων, εἰκονογράφων καὶ χαρακτηριστικῶν λεπτομερειῶν, τῇ συνδεδυασμένη ἐπιδράσει καὶ τῶν ἐκτύπων, ἢ, ἀναγλύφων παραστάσεων τοῦ Σωτῆρος, ἐκ τῶν κατακομβῶν καὶ τῶν περιγραφῶν ἀνδριάντων καὶ ἀγαλμάτων, ὡς ἐκεῖνο τῆς εὐγνώμονος αἰμορροούσης, παρ' αὐτῷ θεραπευθείσης¹⁰.

Εἰς τὰς ἐπιδράσεις καὶ τὴν συμβολὴν τῆς τελικῆς ἀποκρυσταλλώσεως τῶν χαρακτηριστικῶν προσωπογραφικῶν γνωρισμάτων τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, ὡς προστεθοῦν ὀράματα καὶ ἐμφανίσεις τοῦ Θεανθρώπου¹¹ εἰς διαφόρους πιστοὺς μελλοθανάτους Ὁμολογητὰς καὶ Μάρτυρας, καθὼς καὶ Ὁσίους. Πάντα ταῦτα, καθὼς καὶ ἡ χρῆσις ἐνωρίτατα προσωπογραφικῶν καὶ ὁλοσώμων εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας Ἀλέξανδρον Σεβήρον καὶ Μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ ἐνωρίτερον ἔτι, ἀπὸ τοὺς Καρποκρατιανοὺς καὶ λοιποὺς Γνωστικὸς αἰρετικὸς, συνετέλεσαν ἐξελικτικῶς εἰς τὴν καθιέρωσιν καὶ παγίωσιν τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων καὶ τῆς ἐν γένει παραστάσεως τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ¹².

Ἡ πολλὴ χρῆσις, ἄλλωστε, ἐκ μέρους τῶν αἰρετικῶν Γνωστικῶν, ἔκαμε τὸν Ἅγ. Αὐγουστῖνον, νὰ διατεθῇ ἐπιφυλακτικὸς, ἔναντι τῶν προσωπογραφικῶν τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἐχρησιμοποιοῦν οἱ Γνωστικοὶ καὶ ἐθυμίων

αὐτὰς¹³ καὶ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ὁρθόδοξων τοῦ ποιμνίου του: «DOMINICAE FACIES CARNIS INNUMERABILIMUM COGITATIONUM DIVERSITATE MARIATUR ET FINGITUR»¹⁴.

IV. Ἡ ἐποχὴ τῆς Εἰκονομαχίας, κατ' εὐεξήγητον, ἀντίδρασιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς εὐλαβείας τῶν διωκομένων Ὁρθόδοξων, ἐπανέφερε τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰ ὀράματα τοῦ Θεανθρώπου Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεως Ἰησοῦ, εἰς τοὺς διωκομένους, φρικτῶς βασανιζομένους, τινὲς τῶν ὁποίων ὄντες καὶ προσωπογράφοι, εἰκονογράφοι, ἀγιογράφοι, εἰς τὰ διαμορφωθέντα ἐξελικτικῶς προσωπογραφικὰ τοῦ Χριστοῦ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα προσέθετον καὶ ἐκεῖνα τῆς ἰδικῆς των ὀραματικῆς ἐμπειρίας, φιλοδοξήσαντες, μὲ νηστείας, καθαρμούς καὶ προσευχάς, νὰ μιμηθοῦν τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, τὸν ἱατρὸν καὶ συγγραφέα δύο βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν τῇ κατασκευῇ ἱερῶν εἰκόνων τοῦ Θεανθρώπου καὶ τῆς Μητρὸς του, Παρθένου Μαρίας. Ὅλη ἡ σειρὰ τῶν «Ἀποκρύφων», ἀπὸ τοῦ «κατὰ Πέτρον Εὐαγγελίου»¹⁵ μὲ θετικὴν ἐπίδρασιν, ἐπὶ τὴν τελικὴν διαμόρφωσιν τοῦ τύπου τῆς χριστομορφίας, τὴν ἀλληγορικὴν παράστασιν τοῦ «Καλοῦ Ποιμένος» τῶν Κατακομβῶν, ἢ τοῦ ἀμνοῦ ἢ ἀρνίου, ὅπερ εὐρίσκεται καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ «Ἀργυροῦ Σταυροῦ, μὲ τὸν Κύριον, ὡς ἀμνόν», ἀναγόμενον εἰς τὸν ἕκτον αἰῶνα καὶ εὐρισκόμενον, ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ τῆς Ρώμης, ὅπου, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὀρθοῦ «καλοῦ ποιμένος», ἢ «Δεσπότη τοῦ ποιμνίου», ἢ «Κυρίου τῶν προβάτων», ἀναγνωρίζεται ἐπίδρασις τοῦ ὠραιστάτου ἀρχαιοελληνικοῦ Ὁρφῆως, συνήθους, ἐν τῇ ζωγραφικῇ τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων καὶ τῆς Ρωμαϊοκρατίας, ἰδανικῆς ἀρρενωπῆς ὠραιότητος νέου ἀνδρός.

Ὁ συνδυασμὸς, ἐξ ἄλλου, τοῦ ἀλληγορικοῦ προσωπογραφικοῦ ὕλικου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν: «ὁ λέων ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἢ ρίζα Δαβίδ», «ἀρνίον... ἐσφαγμένον», «ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς, ἐν τῷ αἵματι σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους» «καὶ εἶδον καὶ ἰδοῦ ἵππος λευκὸς καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος καὶ ἐξῆλθε νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ», συνεκέρασαν, ἐν τῇ ἐνοράσει τῶν πιστῶν καὶ τῇ τεχνοτροπίᾳ τῶν, ἀπὸ τοῦ δευτέρου, ἤδη, αἰῶνος, ζωγραφούντων τὴν μορφὴν τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, τὸν «ὠραίον κάλλει

9. Παλμῶν - Ἄσματος, ἀφ' ἐνός καὶ Ἄσματος, ἀφ' ἑτέρου.

10. Εὐσέβιος, Ἐκκλησιολογία, Ἱστορία, Ι., 5 PG 20, 80 ἔξ.

11. Τοῦ τέλους τοῦ πρώτου αἰῶνος, ἢ Ἐπιστολὴ τοῦ Ποιμένος Ἐρμῆ, παράλληλος πρὸς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου.

12. Εἰρηναῖος (122 - 202). Κατὰ αἵρέσ. βιβλ. Α' κεφ. 25, 1-6. Ἰππόλυτος (150 - 235), Κατὰ πασῶν αἵρέσ. ἐλεγχος, βιβλ. VIII, κεφ. 32.

13. Εὐσέβιος (260 - 340). Ἐκκλησιολογία, Ἱστορία VI, κεφ. κα' 3 PG 20, 574.

14. A. ODDONE, LA FIGURA DE CHRISTO NEL PENSIERO DI AGOSTINO, TORINO 1930.

15. Δοκητικῆς προσλεύσεως τοῦ δευτέρου αἰῶνος, L. VAGANAY, ETUDES BIBLIQUES, PARIS 1930, σελ. 202 ἔξ.

παρά τούς υίους τῶν ἀνθρώπων» ἀπόγονον Δαβίδ, μέ τὸν λεοντώδη κατὰ τὴν ρωμαλεότητα, ἔφιππον, κρατοῦντα τόξον, κατατοξεύοντα καὶ νικῶντα τούς ἐχθρούς, ἔτι δὲ φοβερόν Κριτὴν ζώντων καὶ νεκρῶν, «Υἱὸν ἀνθρώπου, καθήμενον ἐπὶ τὴν νεφέλην, ἔχοντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ βασιλικὸν στέφανον χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ» (Ἀποκ. 14,14).

V. Ἀντίστοιχον Ἅγιον Μανδήλιον, μὲ ἀποτυπωμένην, ἐπ' αὐτοῦ, τὴν μορφήν τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ Ἀνατολῇ¹⁶ τοῦ τοπάρχου Ἀβγάρου, προβάλλεται ὑπὸ τῶν Δυτικῶν χριστιανῶν, ἐν τῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης. Τοῦτο εἶναι τὸ Ἅγιον Μανδήλιον τῆς Βερονίκης, ἣτις, κατὰ τὴν σχετικὴν παράδοσιν, ταυτιζομένη πρὸς τὴν Ιαθεΐσαν, παρά τοῦ Χριστοῦ, αἰμορροοῦσαν γυναῖκα, ἣτις εὐγνωμονοῦσα, ὅτε ὁ Ἰησοῦς φέρων τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ διήρχετο τῆς οἰκίας αὐτῆς ἐξηγητῆς καὶ καθιδρωῦς, ἀπέμαξε, ἐπὶ πολυτίμου ὑφάσματος, τὸν μειγμένον μὲ αἷμα, ἰδρώτα τοῦ Κυρίου, τοῦ ὁποῦ ἡ μορφή ἀπετυπώθη ἀχειροποίητος, ἐπ' αὐτοῦ. Τὴν παράδοσιν ἐπιβεβαιώνει αὐτὸς ὁ Δάντης Ἀλιγκέρι, ἐν τῷ ἑαυτοῦ «Παραδείσῳ»¹⁷.

Τῆς Βερονίκης τὸ ἅγιον Σουδάριον, σχήματος ἑρθωγωνίου, μήκους 0,63 μ. καὶ πλάτους 0,51, γνωστὸν ὡς «VOLTO SANTO», τοῦ ὁποῦ ἡ μορφή, κατὰ τούς ὀφθαλμούς, τὴν ρίνα καὶ τὸ ὠσειδὲς πρόσωπον, ὁμοιάζει, μὲ τὸ Ἅγιον Μανδήλιον τῆς Βυζαντινῆς Ἀγιογραφίας, ἐκτίθεται, εἰς προσκύνησιν, ἐν τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ Ρώμης, καθ' ἑκάστην Μ. Ἑβδομάδα, τακτικῶς καὶ ἐνίοτε, ἐκτάκτως, θεωρούμενον ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων θησαυρῶν τοῦ Βατικανοῦ.

Ἀντίστοιχος, ἀφ' ἑτέρου, πρὸς τὴν ἀλληλογραφίαν Ἀβγάρου - Ἰησοῦ, προβάλλεται, ὑπὸ τῶν Ρωμαίων χριστιανῶν, ἡ ἀποδιδόμενη εἰς τὸν Πούπλιον Λεντούλον, προκάτοχον τοῦ Προκουράτορος τῆς Ρώμης, ἐν Ἰουδαίᾳ, Ποντίου Πιλάτου, «Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Σύγκλητον τῆς Ρώμης», ἀπόκρυφον, ἀναφερόμενον εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀνσέλμου Καντουαρίας, ἐκδοθέν, ἐν CODEX APOCRYPHUS N. T. LIPSIÆ 1832 τοῦ FABRICIUS καὶ ἀποδίδον τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ἐν γένει παραστήματος τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, κατὰ μετάφρασιν, ἐκ τοῦ λατινικοῦ, ὑπὸ Κων/νου Κοντογόγου: «Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ἀνὴρ ἐφάνη καὶ ἔτι ζῆ ἀνὴρ μεγάλην δύναμιν ἔχων τοῦνομα δὲ αὐτοῦ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ οἱ μὲν ἀνθρώποι ἰσχυρὸν Προφήτην αὐτὸν λέγουσιν, οἱ δὲ μα-

θηται αὐτοῦ Υἱὸν Θεοῦ ὀνομάζουσιν· ἀνιστᾷ τούς νεκρούς καὶ θεραπεύει τούς ἀσθενεῖς ἀπὸ πάσης ἀρρωστίας· ὁ ἀνὴρ εἶναι ὑψηλοῦ, ἀλλὰ συμμέτρου ἀναστήματος καὶ ἡ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ, μετὰ σπουδαιότητος καὶ πλήρης ἐνεργείας, ὥστε οἱ προσδλέποντες καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ τανάπαλιν φοβοῦνται.

»Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐξ οἰνίου χρώματος ξανθαί, μέχρι τῆς ἀρχῆς τῶν ὠτων, ἀνευ ἀκτινοβολίας καὶ ὄρθαι· ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῶν ὠτων, μέχρι τῶν ὤμων, ἐμπεπλεγμένοι καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν διηρημένοι, κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ναζωραίων· τὸ μέτωπον λεῖον καὶ καθαρὸν· τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀκηλίδωτον, ὑπερκοσμεῖ μετρία τις ἐρυθρότης· ἡ ὄψις αὐτοῦ εὐγενῆς καὶ χαρίεσσα· ἡ ρίς καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὄλως ἀνεπίληπτα· τὸ γένειον αὐτοῦ, ἐκ τοῦ χρώματος τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ὡσαύτως διηρημένον. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καθαροὶ καὶ εἰς ἄκρον φωτεινοί. Ὅταν μὲν ἐπιπλήττη, εἶναι φοβερός. Ὅταν δὲ διδάσκη καὶ νοθετῆ, θελκτικὸς καὶ ἀγαπητός. Θαυμαστὴ ἡ χάρις τοῦ προσώπου αὐτοῦ, μετ' ἐμβριθείας. Οὐδὲ ἀπαξ εἶδέ τις αὐτὸν γελῶντα. Κλαίοντα, ὅμως, καὶ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦ σώματος ἀνάστημα. Αἱ χεῖρες αὐτοῦ εὐθεῖαι, οἱ βραχίονες χαρίεντες. Ἐν τῷ λόγῳ ἐμβριθῆς καὶ σοβαρός, φειδωλὸς δὲ περὶ τὸ λαλεῖν. Κατὰ τὸ εἶδος, ὁ ὠραιότατος τῶν ἀνθρώπων»¹⁸.

Τοιοιούτοῦ, στοματικαὶ παραδόσεις καὶ γραπτῶν κειμένων εἰδήσεις, δημιουργοῦν τὴν πιθανότητα κυκλοφορίας προσωπογραφιῶν τοῦ Χριστοῦ ἤδη, ἀπὸ τῆς τελευταίας τριετίας τοῦ ἐπιγείου βίου αὐτοῦ, μίαν τῶν ὁποῦν ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὁ Ἰατρός, εἰς τὸν ὁποῦν ἡ Παράδοσις ἀποδίδει ἰστορήσαν Εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, Ἀντιοχέα (660 - 750) συμπατριώτην τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Τὰ χαρακτηριστικὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἅτινα περιγράφει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, συμφωνοῦν μὲ ἐκεῖνα τῆς Ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Σύγκλητον τῆς Ρώμης τοῦ Πουπλίου Λεντούλου, τῆς, ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει, ἐκτεθείσης ἀνωτέρω, παρά τοῦ, πρώτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Κωνσταντίνου Κοντογόγου, καθὼς καὶ μὲ ἐκεῖνα τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἁγίου Πατριάρχου Κων/πόλεως Γερμανοῦ τοῦ Α' (640 - 730): «Τὸ θεανδρικὸν σῶμά ἐστι τρίπηχον, μικρὸν ἐπικεκυφὸς καὶ τὸ τῆς πραότητος ὑποφαῖνον ἰδίωμα εὐοφρυ καὶ τοῦτο συνδεδεμένον εὐόφθαλμον, εὐρινον, σιτόχρουν, οὐλότριχον τὴν κεφαλὴν καὶ ξανθόν, ὀλίγον μέλαν δὲ τὸ γένειον καὶ τούς

16. Ἔδεσσα Συρίας.

17. Ν. Καζαντζάκη, «Θεῖα Κωμωδία», Ἀθήναι, 1934, Βλ. ἐπε: Ε. Πορόντι, Ποιήσεις καὶ Ἱστορία, ἐν τῇ Θεῖα Κωμωδίᾳ, 1921.

18. Κριτικὴ Φιλολογικὴ Ἱστορία τῶν, ἀπὸ α' - η' αἰῶνος, Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

δακτύλους δὲ τῶν ἀγράντων χειρῶν μακροτέρους συμμέτρως καὶ ἀπλῶς ὡς ὁ τῆς τεκούσης χαρακτήρ, ἥς ἐμφυχον ἑαυτῶ καὶ τελείαν τὴν ἀνθρωπότητα περιέπλασε¹⁹. Πατριάρχαι, ὡς ὁ προρρηθεὶς Γερμανὸς καὶ Φώτιος ὁ Μέγας, Αὐτοκράτορες, ὡς ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, Ἰουστιανανὸς, Ἰουστῖνος ὁ Β', Βασίλειος Α', ὁ Μακεδὼν, Ἐκκλησιαστικοὶ Ἱστορικοί, ὡς Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας, Εὐάγγελος, Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Νικόλαος ὁ Ἐφέσου, ὁ Μεσαρίτης καὶ Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ἐανθόπουλος ἐνδελεχῶς καὶ ἐπισταμένως ἐνέκυψαν εἰς τὰ, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ, κυκλοφορήσαντα, ἱερὰ σουδάρια τῆς προσωπογραφίας τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, «Ὅς κατεδέχθη, «τὴν εἰκόνα λαβεῖν τῆς ἀνθρωπότητος»²⁰, «τὴν ἡμετέρου σώματος εἰκόνα»²¹ καὶ ἡ Ἁγία Ἐβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῇ Ἡ' Πράξει αὐτῆς²² καὶ ἡ ἐν Κων) πόλει Ἐνδημούσα Σύνοδος, ἐπὶ Μιχαὴλ Γ' καὶ Θεοδώρας, ἡ ἀναστηλώσασα τὰς εἰκόνας²³ ἐπίσης ἐπεβεβαίωσαν τὴν διαμόρφωσιν καὶ παγίωσιν τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ἐπικαλεσθεῖσαι πληροφορίαν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καθ' ἣν, ἤδη ὁ Μ. Βασίλειος, ἐγνώριζε τὴν, κατὰ παραδόσιν, μορφήν τοῦ Χριστοῦ: «Ὁ Ἅγιος Βασίλειος, τί εἶχεν ἀνάγκη... καταβαλέσθαι εἰς Καισάρειαν, ἵνα ἱστορήσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ;»²⁴.

VI. Ἡ εὐλαθὴς ἀγάπη καὶ τιμὴ, ἥτις ἔκαμνε τοὺς ἀρχαίους χριστιανούς, σημειούμενοι μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, γὰ προσκυνοῦν ἀσπαζόμενοι τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ἐκείνας τῆς Θεοτόκου, τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τῶν Ἀγγέλων, τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, τῶν Ἁγίων Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁσίων, ἐδικαιολογεῖτο, ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειον, ἀποφαινόμενον: «ἡ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»²⁵, ἐνῶ δὲν ἦτο εἰκονολατρεία, ἀνεθέρμαινε τὴν τοῦ προσκυνουμένου Χριστοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν προσώπων «ἀνάμνησιν», καθὼς ἡ μορφή αὐτῶν ἀπετυπώθη εἰς τῶν

προηγηθεισῶν γενεῶν τὴν συνείδησιν καὶ τὴν ὀπτικήν αἴσθησιν: «Καλῶς εἶναι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεσιν, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ πνευματικῶς, δι' αὐτῶν, ἀνάγεσθαι, ἐπὶ τὴν τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν ἀνάμνησιν... καὶ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν ἀπογέμειν... εἰ μὴ ποῦ τὴν, κατὰ λατρείαν, προσκύνησιν τις ἐγγόησεν»²⁶. Οὕτω, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν Ἀγιογραφίαν, διὰ τῶν νοτίων Βυζαντινῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐπηρεάσασαν καὶ τὴν Δυτικὴν Ἀγιογραφίαν, τὴν πρὸ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ Θεάνθρωπος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς παρουσιάζεται: μὲ βραχὺ καὶ χωρισμένον, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πώγωνος, γένειον, μὲ μακρὰν καὶ εἰς τὸ μέσον, χωριζομένην κόμη, καὶ εὐγενῆ, συμπαθέστατα ἄμια καὶ ἐπιβλητικὰ, ὀφθαλμούς, ρίνα καὶ μύστακα, συμπληροῦντα τὸ ἀπαράμιλλον, πρωτότυπον, ὑπερκόσιμον, Θεανθρώπινον κάλλος, ὁ τύπος τοῦ ὁποίου διειρηθήθη καὶ εἰς τὰ ψηφιδωτά, μέχρι τοῦ Τζιόττο, τοῦ Φρά - Τζιοβάνι Φιέζολε, τοῦ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι.

VII. Τὸ ὑπερκόσιμον, ἀπαράμιλλον κάλλος τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ τὸ ἐπίκεντρον τῆς μακαριότητος τοῦ Ἐπουρανοῦ Παραδείσου, ὅπου, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀρπαγείς, προεγεύθη «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτόίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Διότι κατὰ τὴν Ψαλμικὴν ἀποκάλυψιν, χορτασμοὶς τῆς μακαριότητος τοῦ Παραδείσου θὰ εἶναι ἡ θέα τοῦ «θεολαμποῦς» προσώπου τοῦ Χριστοῦ: «Ἐγὼ δὲ χορτασθήσομαι, ἐν τῷ ὀφθῆναι μοι τὴν δόξαν σου» (Ψ. 138,15), κατὰ Θεόδοτον Ἀγκύρας: «Ὁ γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἐπιβλέπει, εἰρήνην καὶ ἀγαλλίσεις»²⁷, κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα.

Ἡ ἀτένισις τοῦ «ἀδύτου Ἥλιου τῆς Δικαιοσύνης Χριστοῦ», κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον καὶ Δίδυμον Ἀλεξανδρινόν, «ἡ ἄνω χαρὰ»²⁸ ἦν θὰ ἀκτινοβολῆ τὸ ἱλαρὸν φῶς τοῦ θεοῦ καὶ ἀρρήτου κάλλους, τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐξηγορασιμένων καὶ λελυτρωμένων, δὲν ἐκφράζεται ἂν καὶ δὲν ἐξαντλεῖται, μὲ τὴν ἐννοιαν τῆς μακαριότητος τῆς, μετὰ θάνατον, μέσης καταστάσεως τοῦ Παραδείσου τῶν σεσωσμένων πιστῶν τοῦ Χριστοῦ²⁹, ὅπου, κατὰ τὴν εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον ἀποδοιδομένην

19. Ἐρμηνεία τῶν Ζωγράφων τοῦ Ἁθῶ, ἔργον πιθανῶς τοῦ ΓΣΤ' αἰῶνος.

20. Πρόλογος Κων)πόλεως (370 - 446). Λόγ. 6. II PG 65, 741A.

21. Λέων ὁ Μέγας Πάπας Ρώμης (400 - 461). Ἐπιστολὴ 30 PG 54, 788B.

22. J. HARDOUIN, ACTA CONCILIORUM, PARIS 4, 360C.

23. Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, 11 Μαρτίου 1843.

24. Ἰω. Δαμασκ. Λόγ. πρὸς βασιλ. Κων)νον, 6 PG 95, 321D. Μ. Βασίλειος: «... ἐγγραφέσθω τῷ πίνακι καὶ δ... ἀγωνοθέτης Χριστός». Ὁμιλ. 17. 3. PG 31, 489A καὶ Ἐπιστολὴ 360 PG 32, 1100B. Βλέπε: Γρηγορίου Β' Ρώμης († 731), Ἐπιστολὴ Δογματικὴ, παρὰ Γερμανῶ Α' Κων)πόλεως († 730) PG 98, 148 ἐξ.

25. Περὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, 45 PG 32, 149, ἐν Ἰω. Δαμασκ. Περὶ τῶν εἰκόνων, I. 21 PG 94, 1252D - 1361B.

26. Ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Νίκαια 787), Σύμβολον Πίστεως, :. HARDOUIN, ACTA CONCILIORUM, PARIS, 4, 352x - 456A.

27. Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς (150 - 215), Παιδ. I. 8 PG 8, 333B.

28. Μ. Ἀθανάσιος (293 - 373). Ἐπιστολ. Ἐορτ. 4. 5 PG 26, 144A.

29. Μ. Βασίλ. Ὁμιλ. εἰς Ψ. 29 PG 29, 317A καὶ εἰς τὴν Ἐξαήμερον 6. I. PG 29, 120B - Γρηγόριος Νύσσης (334-394). Περὶ παρθεν. 12 PG 46, 372B.

Διορθόδοξο Συνέδριο γιὰ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΤ'ΑΛΥΤΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ**

Ἀπὸ τὶς 5 μέχρι τὶς 12 Νοεμβρίου 1991 πραγματοποιήθηκε στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία τῆς Κρήτης Διορθόδοξο Συνέδριο μὲ θέμα τὴν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Στὸ Συνέδριο πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὶς περισσότερες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου παρακολούθησαν ἐκπρόσωποι ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ Διεθνῶν Ὁργανώσεων. Ἡ ἐναρκτήρια ὁμιλία ἔγινε ἀπὸ τὸν δούκα τοῦ Ἐδιμβούργου πρίγκιπα Φίλιππο, σύζυγο τῆς βασίλισσας τῆς Ἀγγλίας. Θεολόγοι καὶ ἄλλοι εἰδικοί ἐπιστήμονες ἐπισήμαναν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ πνευματικὴ ἐμπειρία τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ μποροῦν νὰ προσφέρουν ἕνα πρότυπο σωστῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὕλικό κόσμο καὶ τὸ περιβάλλον γενικά. Οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου ἔληξαν μὲ τὴν ἔγκριση κειμένου σὺν ὁποῖο περιελήφθησαν «Συμπεράσματα καὶ προτάσεις τοῦ Διορθόδοξου Συνεδρίου γιὰ τὴν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος».

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆ συνεργασία τῆς Διεθνούς Ὁργανώσεως «Παγκόσμιο Ταμεῖο γιὰ τὴ Φύση» ὁργανώθηκε στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία τῆς Κρήτης, κοντὰ στὸ χωριὸ Κολυμπάρι, ἀπὸ τὶς 5 μέχρι τὶς 12 Νοεμβρίου 1991, Διορθόδοξο Συνέδριο γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσεως.

Ἐμπνευστὴς τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ ἦταν ὁ ἀείμνηστος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος Α', ὁ ὁποῖος πίστευε ὅτι ἡ συνεχὴς καταστροφὴ τοῦ περιβάλ-

λοντος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα. Χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ ἀκόλουθες παρατηρήσεις του, στὶς ὁποῖες συνοψίζονται ἡ αἰτιολογία καὶ ἡ φαινομενολογία τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος καὶ προβάλλεται ἐπιτακτικὰ ἡ ἀνάγκη τῆς πρωτοστασίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν καθολικὴ προσπάθεια γιὰ ἀναστολὴ τοῦ «διασμοῦ τῆς φύσεως» ποὺ παρατηρεῖται στὴν ἐποχὴ μας:

«Ἡ ὑπὸ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου κατάχρησης τῆς ἐν τῇ δημιουργίᾳ προνοματικῆς αὐτοῦ θέσεως καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιτολῆς τοῦ δημιουργοῦ, ὅπως «κατακυριεύσει τῆς γῆς» (Γεν. 1,28), ἔχει ἤδη ὀδηγήσει τὸν κόσμο εἰς τὸ χεῖλος ἀποκαλυπτικῆς αὐτοκαταστροφῆς, εἴτε μὲ τὴν μορφήν ἐπικινδύνου δι' ὅλα τὰ ἔμβια ὄντα μόλυνσεως τῆς φύσεως, εἴτε μὲ τὴν μορφήν ἐξοντώσεως πολλῶν εἰδῶν τοῦ ζωικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ βασιλείου, εἴτε μὲ ποικίλους ἄλλους τρόπους. Ἐπιστήμονες καὶ ἄλλοι θεράποντες τοῦ πνεύματος κρούουν ἤδη τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ ὁμιλοῦν περὶ φαινομένων ἀπειλητικῶν διὰ τὴν ζωὴν τοῦ πλανῆτου μας, ὡς εἶναι τὸ ἐπικληθὲν «φαινόμενον τοῦ θερμοκηπίου», τοῦ ὁποῖου αἱ πρῶται ἐνδείξεις ἔχουν ἤδη ἐπισημανθῆ. Ἐν ὄψει τῆς τοιαύτης καταστάσεως, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν δύναται νὰ παραμῆνῃ ἀσυγκίνητος».

Ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Δημήτριος Α' δὲν ἔ-

τελετουργικὴν εὐχολογίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν «ἡχος καθαρὸς ἑορταζόντων καὶ ἡ ἀπέραντος ἡδονῆ τῶν καθωρώντων τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ τὸ κάλλος τὸ ἄρρητον»³⁰.

Ταῦτα τὰ καταπιστεύματα καὶ τὰ διώματα εἶχεν, ἐν γὰρ καὶ ἐν καρδίᾳ, ὁ Ὁσῖος καὶ Θεοφόρος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὅταν, συνθέτων τὰ, χαρακτηρίζοντα τὴν Ἐπιτάφιον Τελετουργίαν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, «Ἐγκώμια τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου», ἔθετεν εἰς τὸ στόμα τῆς, διαπερασθείσης τὴν μητρικὴν καρδίαν, ἀπὸ τὴν δίσταμον «ρομφαίαν» τοῦ

Θεοδόχου Συμεῶν «δακρυρροούσης» Θεοτόκου Παρθένου Μητρός, τὸ ἐπιβεβαιοῦν τὴν πεποίθησίν του, περὶ τῆς ωραιότητος τοῦ Δαβιδίδου Ἰησοῦ καὶ τοῦ κάλλους τοῦ προσώπου τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ «μοιρολόγι» τῆς: «ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον, ποῦ ἔδου σου τὸ κάλλος».

Ἄρχιμ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ
Ἰμνογράφος τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας

30. Ρωμ. 10,9. Ἐφεσ. 2, 5, 8. Α' Τιμ. 1, 15. — Μ. Βασίλ., Περὶ Παραδείσου, 2 PG 30, 64. — Ἰω. Δαμασκ. (660-750), Ἐκδὸς. Περὶ Παραδείσου II PG 94, 916.

μεινε στις διαπιστώσεις και στις άόριστες δεοντολογικές παρατηρήσεις. Άπό συναίσθηση του χρέους του ως Ηγέτη τής Όρθόδοξης Έκκλησίας και άπό πατρική πνευματική εϋθύνη προχώρησε στην εισήγηση πρός την Έρα Σύνοδο τής Έκκλησίας τής Κωνσταντινουπόλεως για καθιέρωση τής 1ης Σεπτεμβρίου ως «Ημέρας Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος». Όπως είναι γνωστό, ή 1η Σεπτεμβρίου είναι ή «Άρχή τής Ίνδίκτου», δηλαδή ή έναρξη του Έκκλησιαστικού Έτους.

Η εισήγηση αυτή του μακαριστού Πατριάρχη Δημητρίου Α΄ έγινε ομόφωνα άποδεκτή άπό την Έρα Σύνοδο τής Πρωτόθρονης Έκκλησίας. Η «Ημέρα Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος» καθιερώθηκε την 1η Σεπτεμβρίου 1989. Με την ευκαιρία αυτή ο άείμνηστος Οικουμενικός Πατριάρχης απέστειλε Μήνυμα πρός «σύμπαντα τόν Όρθόδοξον και τόν Χριστιανικόν κόσμον», στο τέλος του οποίου προτρέπει πατρικά:

«τους μὲν ἀνά τὴν οἰκουμένην πιστοὺς, ὅπως νοουητοῦν ἑαυτοὺς και τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς σεβασμὸν και διαφύλαξιν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τοὺς δὲ τὴν εὐθύνην τῆς διακυβεργήσεως τῶν λαῶν ἐμπεπιστευμένους ἡγέτας, ὅπως προβοῦν ἄνευ χρονοτριβῆς εἰς πᾶσαν ἀπαραίτητον ἐνέργειαν, πρὸς προστασίαν και διάσωσιν τῆς φυσικῆς δημιουργίας».

Προκειμένου δὲ νὰ ἐνεργοποιήσει και εὐαισθητοποιήσει τὶς Έκκλησίες ἀπέναντι στο μεγάλο αυτό πρόβλημα τῆς καταστροφῆς του φυσικοῦ περιβάλλοντος ὁ μ. Πατριάρχης Δημήτριος Α΄ αποφάσισε με τὴ σύμφωνη γνώμη τῶν μελῶν τῆς Έρας Συνόδου του Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὴν πραγματοποίηση εἰδικοῦ Διορθόδοξου Συνεδρίου. Για τὸ σκοπὸ αυτό απέστειλε Γράμματά του πρὸς τοὺς Άρχηγούς ἄλων τῶν Όρθόδοξων Αὐτοκεφάλων Έκκλησιῶν με τὰ ὁποία τοὺς καλοῦσε νὰ ἀποστείλουν διμελεῖς ἀντιπροσωπεῖες τους. Ός χρόνο δὲ ὄριξε τὴν περίοδο ἀπὸ 5 μέχρι 12 Νοεμβρίου 1991 και ὡς τόπο τὴν Όρθόδοξη Άκαδημία τῆς Κρήτης, ἢ ὁποία ὑπάγεται στή Μητρόπολη Κισσάμου και Σελίνου. Όπως είναι γνωστό, ἢ ἡμιαυτόνομη Έκκλησία τῆς Κρήτης ἔχει τὴν κανονική τῆς ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Ό αὐίδιμος ὅμως Πατριάρχης Δημήτριος Α΄ δὲν πρόλαβε νὰ δεῖ πραγματοποιούμενο τὸ Συνέδριο αυτό, γιατί πέθανε ἕνα περίπου μήνα νωρίτερα. Όστόσο τὸ Συνέδριο πραγματοποιήθηκε, ὅπως ἀρχικὰ προγραμματίστηκε, χάρη στο ἐνδιαφέρον και του νέου Οικου-

μενικοῦ Πατριάρχη Βαρθολομαίου Α΄, ὁ ὁποῖος πολλές φορές στο παρελθὸν ἐπέδειξε μεγάλη εὐαισθησία για τὸ οικολογικὸ πρόβλημα.

Η ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΤΕΛΕΤΗ

Στο Διορθόδοξο Συνέδριο τῆς Κρήτης για τὴν προστασία τῆς φύσεως πῆραν μέρος με ἔκπροσώπους τους οἱ ἀκόλουθες Όρθόδοξες Αὐτοκέφαλες Έκκλησίες: Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, Πατριαρχεῖο Άλεξανδρείας, Πατριαρχεῖο Ρωσίας, Πατριαρχεῖο Σερβίας, Πατριαρχεῖο Ρουμανίας, Πατριαρχεῖο Βουλγαρίας, Πατριαρχεῖο Γεωργίας, Έκκλησία Κύπρου, Έκκλησία Ἑλλάδος, οἱ Αὐτόνομες Έκκλησίες τῆς Τσεχοσλοβακίας και τῆς Φιλλανδίας καθὼς και ἢ ἡμιαυτόνομη Έκκλησία τῆς Κρήτης.

Ίδιαίτερα ὑπογραμμίστηκε ἢ παρουσία σ΄ αυτό του Μακ. Πάπα και Πατριάρχη Άλεξανδρείας Παρθενίου Γ΄ και του Σεβ. Μητροπολίτου Πράγας και πάσης Τσεχοσλοβακίας Δωροθέου, Προκαθημένων Όρθόδοξων Έκκλησιῶν, καθὼς και του Σεβ. Άρχιεπισκόπου Κρήτης Τιμοθέου ἐπικεφαλῆς ὀλοκλήρου τῆς Ίεραρχίας τῆς Έκκλησίας τῆς Κρήτης. Άπὸ μέρους τῆς Έκκλησίας τῆς Κύπρου μετέσχον ὁ Θεοφ. Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνας Βαρνάδας και ὁ Δρ. Άνδρέας Παπαδασαλείου.

Άπὸ τὸ Συνέδριο ἀπουσίασαν ἀντιπρόσωποι τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων τῆς Άντιοχείας και τῶν Ίερουσολύμων και τῆς Αὐτοκεφαλῆς Έκκλησίας τῆς Πολωνίας.

Τὶς ἐργασίες του Συνεδρίου παρακολούθησαν, ὡς παρατηρητές, ἔκπροσώποι ἄλλων Έκκλησιῶν και Διεθνῶν Όργανώσεων, ὅπως: του Βατικανοῦ, τῆς Κοπτικής Έκκλησίας τῆς Αἰγύπτου, τῆς Άσσυριακῆς Έκκλησίας τῆς Άνατολῆς, του Συμβουλίου Ἑθνοπαϊκῶν Έκκλησιῶν (C.E.C.), τῆς Παγκόσμιας Όμοσπονδίας τῶν Βαπτιστῶν, του Συνδέσμου (= Παγκόσμια Άδελφότητα Όρθόδοξης Νεολαίας), τῆς Διεθνoῦς Όργανώσεως Βιοπολιτικῆς και του Παγκοσμίου Ταμείου για τὴ Φύση (W.W.F.).

Η έναρξη τῶν ἐργασιῶν του Διορθόδοξου αὐτοῦ Συνεδρίου έγινε τὸ πρωτὶ τῆς Τετάρτης, 6ης Νοεμβρίου 1991, ὕστερα ἀπὸ ἀρχιερατικὴ θεία Λειτουργία, τὴν ὁποία τέλεσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ίωάννης, ἔκπρόσωπος του Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου και Πρόεδρος του παρόντος Συνεδρίου. Μεγάλο μέρος τῆς θείας Λειτουργίας, ἢ ὁποία τελέσθηκε στο καθολικὸ τῆς Έρας Μονῆς Γωνιάς, παρακολούθησε και ὁ δούκας του Ἑδιμβούργου πρίγκηπας Φίλιππος, δίπλα ἀπὸ τὸν Μακ. Πάπα και Πατριάρχη Άλεξανδρείας Παρθενίου Γ΄.

Η επίσημη έναρξη έγινε λίγο αργότερα στην ειδική αίθουσα της Ορθόδοξης Ακαδημίας της Κρήτης. Σ' αυτήν παρέστησαν ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Κρήτης Τιμόθεος επικεφαλής όλων των μελών της Ίερας Συνόδου της τοπικής Εκκλησίας, ή Υφυπουργός Έξωτερικών της Ελλάδος Βιργινία Τσουδερού, ο Γεν. Γραμματέας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Καθηγητής Κ. Χαραλαμπίδης, ο Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Πολυτεχνείου της Κρήτης Καθηγητής Ιωάννης Τεγόπουλος, ο Γεν. Γραμματέας Περιφέρειας Κρήτης Γ. Σενετάκης, ο Νομάρχης Χανίων Αντώνιος Νάτσικας, ο Δήμαρχος Χανίων Γ. Τζανακάκης, ή Διευθύντρια του Γραφείου Ελλάδος του Παγκοσμίου Ταμείου για τη Φύση (W.W.F.) Γεωργία Βαλαώρα, ή Πρόεδρος της Διεθνούς Οργανώσεως Βιοπολιτικής Αγνή Βλαβιάου - Αρβανίτη, ο Διευθυντής της Ορθόδοξης Ακαδημίας της Κρήτης Αλέξανδρος Παπαδερός και εκπρόσωποι άλλων τοπικών Αρχών.

Το προεδρείο άπετέλεσαν ο Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης, ως εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, με πρωτοβουλία του οποίου συγκροτείτο το Διορθόδοξο Συνέδριο, ο Μακ. Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας Παρθένιος Γ' και ο Δούκας του Έδμβούργου Πρίγκηπας Φίλιππος, Διεθνής Πρόεδρος του Παγκοσμίου Ταμείου για τη Φύση.

Πρώτος άνήλθε στο δήμα ο Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης, ο οποίος άναφέρθηκε στους λόγους που δόγησαν τον άείμνηστο Οικουμενικό Πατριάρχη Δημήτριο Α' και την Ίερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως στην άπόφαση να καθιερώσουν την 1η Σεπτεμβρίου ως «Ημέρα Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος». Ο Σεβ. Περγάμου έκανε ιδιαίτερη μνεία του Μηνύματος του μ. Πατριάρχη Δημητρίου Α', το όποιο δημοσιεύθηκε την 1η Σεπτεμβρίου 1989, ήμέρα έφαρμογής της πύδ πάνω άποφάσεως.

Γιά τους ίδιους άκριβώς λόγους άποφασίστηκε ή πραγματοποίηση του παρόντος Συνεδρίου για τη Φύση, της οποίας ή εικόνα προσλαμβάνει στις ήμέρες μας άνησυχητικές διαστάσεις. Η Ορθόδοξη Εκκλησία θά πρέπει να δώσει τη δική της μαρτυρία στον κόσμο άναφορικά με τά αίτια του οικολογικού προβλήματος και τις δυνατότητες έπιλύσεώς του. Είναι άνάγκη όχι μόνο την ευαισθησία της να δείξει, αλλά και έμπρακτα να άποδείξει το ειλικρινές ενδιαφέρον της για την παρατηρούμενη σήμερα καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος άπό μέρους του ανθρώπου.

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης διάβα-

σε και το μήνυμα του νέου Οίκουμ. Πατριάρχη Βαρθολομαίου Α' στο όποιο, μεταξύ άλλων, τονίζεται ότι «ή ευθύνη των πολιτικών και πνευματικών ήγετων, αλλά και κάθε ανθρώπου είναι πελώρια για τις συντελούμενες ραγδαίες καταστροφές του φυσικού περιβάλλοντος του πλανήτη μας».

Στή συνέχεια προσφώνησε τους συνέδρους και τους άλλους παρόντες στο Συνέδριο ο Μακ. Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας Παρθένιος Γ'. Ο Προκαθήμενος της Αλεξανδρινής Εκκλησίας είπε ότι ο κόσμος άποτελεί ένα «ποίημα», το όποιο δημιούργησε ο μέγας Ποιητής, ο Θεός. Κάλεσε τον άνθρωπο να γίνει και αυτός «ποιητής ενός όμορφου κόσμου». Η ζωή προχωρεί, παρατήρησε, και ο άνθρωπος χάνει την ανθρωπότητά του, εξαιτίας δέ τούτου θέλει να μολύνει

Ο Μακ. Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας κ. Παρθένιος Γ' άπευθύνει χαιρετισμό. Δεξιά, ο Δούκας του Έδμβούργου Πρίγκηπας Φίλιππος.

και να μάνει τον κόσμο. «Αυτή είναι ή μεγάλη σύγχρονη άμαρτία του ανθρώπου», άποφάνθηκε. Άπέδωσε δέ στους λευκούς όσα κακά συνέβησαν στην Άφρική στον τομέα της οικολογίας. «Λευκοί είναι οί άύτουργοί», έπισήμανε. Γι' αυτό και πρώτοι έμεις, οί λευκοί, να άρχίσουμε αυτό το έργο, δηλαδή να λευκάνουμε τον κόσμο. Στο τέλος, ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας του Έδαγγελιστή Μάρκου, άπηύθυνε θερμά συγχαρητήρια προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο και το νέο Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο Α' για τη διοργάνωση του πρώτου Διορθόδοξου Συνεδρίου τούτου.

Μετά άνέθηκε στο δήμα ή Υφυπουργός Έξωτερικών της Ελλάδος κ. Βιργινία Τσουδερού, ή οποία άναφερόμενη στο θέμα του Συνεδρίου είπε ότι το οικολογικό πρόβλημα προέκυψε εξαιτίας της άλόγιστης και καταστροφικής στάσεως του ανθρώπου άέναντι στή

φύση. Υποστήριξε την άποψη ότι η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει σήμερα δξύτατη οικολογική κρίση. Ο άνθρωπος όφείλει να διαχειρίζεται τή φύση με σύνεση και όχι να τήν καταδυναστεύει. Δέν πλάστηκε για να δυναστεύει τή φύση, αλλά για να τήν προστατεύει και να προάγει τούς σκοπούς της. Χρειάζεται συντονισμένη προσπάθεια για τήν αποκατάσταση του ανθρώπου.

Η επίλυση του προβλήματος, συνέχισε ή Έλληνίδα Υφυπουργός Έξωτερικών, μπορεί να επιτευχθεί με τήν αποκατάσταση του σεβασμού τής φύσεως από μέρους του ανθρώπου. Τό σχετικό μήνυμα του μ. Πατριάρχη Δημητρίου Α' όρθηκε μεγάλη άπήχηση, όχι μόνο μεταξύ των Όρθόδοξων, αλλά και του υπόλοιπου κόσμου. Κατέληξε δέ με τήν εύχή, όπως ό φωτισμός

Η Υφυπουργός Έξωτερικών τής Ελλάδος κ. Βιργινία Τσουδερού άπευθύνει χαιρετισμό. Άριστερά, ό Μοκκ. Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας κ. Παρθένιος Γ' και δεξιά, ό Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης και ό Δούκας του Έδιμβούργου Πρίγκιπας Φίλιππος.

του πνεύματος όδηγήσει σε νέα συνειδητοποίηση τής ήθικης δικαιοσύνης του άγώνα για τήν προστασία του πλανήτη μας.

Άκολούθως χαιρέτισε τό Συνέδριο ό Σεβ. Άρχιεπίσκοπος Κρήτης Τιμόθεος, ό όποιος άναφερόμενος στο οικολογικό πρόβλημα τό χαρακτήρισε ως μεγάλη πληγή για τήν ανθρωπότητα. Είπε ότι αίτια του προβλήματος είναι ή απομάκρυνσή μας από τό Θεό. «Έχάσαμε τό Θεό μας, ξεχάσαμε τήν πίστη μας». Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος όφείλεται στην άπιστία μας. Πριν να καταστραφεί τό περιβάλλον, καταστράφηκε ή ψυχή μας. Γι' αυτό και τίποτε δέν μπορεί να βοηθήσει τόν άνθρωπο. Τό κακό δέν εξαλείφεται εύκολα. Η λύση είναι δυνατή μόνο εφόσον ή ζωή μας αναδύσει και πάλι τήν άγάπη. Μόνο με τήν επιστροφή στο Θεό και στην πίστη των Πατέρων μας και τήν άγιότητα του θίου μας μπορούμε να αναμένομε βελτίωση των τραγικών συνθηκών, που έπικρα-

Ό Σεβ. Άρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος άπυθύνει χαιρετισμό.

των σήμερα στο φυσικό μας περιβάλλον, υπογράμμισε ό Σεβ. Άρχιεπίσκοπος Κρήτης Τιμόθεος.

Μετά προσφώνησε τό Συνέδριο ό Σεβ. Μητροπολίτης Κισσάμου και Σελίνου Ειρηναίος, υπό τήν ιδιότητα του Προέδρου του Δ.Σ. τής Όρθόδοξης Άκαδημίας τής Κρήτης και του Ποιμενάρχη τής τοπικής Έκκλησίας στην όποία άνήκει ή Άκαδημία. Ό Σεβ. Κισσάμου και Σελίνου άναφέρθηκε στο μήνυμα του άείμνηστου Πατριάρχη Δημητρίου Α' τό όποιο άπηύθυγε τήν 1η Σεπτεμβρίου 1989 σ' όλο «τόν Όρθόδοξο και τόν Χριστιανικό κόσμο» και είπε ότι σ' αυτό ό Πατριάρχης έπισήμανε τήν έκταση του προβλήματος, δηλαδή τής καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος. Εισηγήθηκε δέ στους συνέδρους και τούς άλλους παρόντες στο Συνέδριο να ένστερνωθούν τις θέσεις του μ. Πατριάρχη Δημητρίου Α' και να ένισχύσουν τήν οικολογική πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου για τό καλό του ανθρώπου και «σύμπαντος» του κόσμου.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Διδάκτωρ Θεολογίας - Γυμνασιάρχης

**Μνημειώδης έκδοση τής Άπ. Διακονίας
ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ**

Τοποθεσίες, εύρήματα, γεγονότα

Ένα βιβλίο 200 σελίδων, 24Χ29 έκατ., βιβλιοδετημένο, τυπωμένο σε χαρτί ίλλουστρασιόν, σε τετραχρωμία, άληθινός πανδέκτης πληροφοριών, θρησκευτικού και άρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Ό,τι έχει σχέση με πρόσωπα, τόπους και γεγονότα τα όποια συνδέονται με τήν Παλαιά Διαθήκη και τούς χρόνους έποχής του Ίησού Χριστού. Κατάλληλο για παιδιά, μαθητές, καθηγητές, ιστορικούς και κάθε φιλομαθή άναγνώστη. Τό καλύτερο δώρο αξιώσεων.

ΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΡΑΦΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΣΒΙΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*

ΣΤ'

Ἐξοχώτατε ἄρχων Βαρόνε κύριε Γεώργιε Β Σίνα*, τὴν ὑμετέραν φιλόθεον ἐξοχότητα κτλ.

Τὴν ἀπὸ 18 Νοεμβρίου τοῦ λήξαντος ἔτους υἱκὴν αὐτῆς ἐπιστολὴν ἐγκαίρως ἐλάβομεν, καὶ λίαν ἀσμένως ἀνέγνωμεν τὰς φιλοστοργούς ἐκφράσεις τῆς εὐλαβικῆς αὐτῆς διαθέσεως. Τὰ δὲ περὶ τῆς καινοτομηθείσης ἐν τῇ παρ' ὑμῖν ἐκκλησίᾳ μουσικῆς ἀποτομώτερον γεγραμμένα πάνυ παράδοξα, φίλε τέκνον, ἔδοξαν ἡμῖν, καὶ ἀνοίκεια τοῖς εὐσεβέσιν αὐτοῖς φρονίμοις. Καὶ φαίνεται μὴ πάνυ ὠρίμως σκεψαμένη περὶ τοῦ πράγματος, ἄλλως δὲ παραδεξαμένη δόξας καὶ λόγους φιλοκαινοτόμων ἀνθρώπων, οἳοί τινες ἀνεφάνησαν πάντα σχεδὸν τὰ πατροπαράδοτα ἱερά πρὸς τὸ κρεῖττον δῆθεν ἐπιχειροῦντες μεταποιεῖν, καθ' ἣν περιβομβοῦσι, καὶ πυκνὰ τοῖς ἀκούουσιν ἐπισημαίνουσι π ρ ό δ ο ν τ ο ὕ α ἰ ὠ ν ο ς τ ο ὕ τ ο υ. Ἡμεῖς οὖν τῆς χριστιανικῆς αὐτῆς τελειότητος προνοῦντες, ἵνα μὴ εἰς τέλος ὑπὸ τῆς τοιαύτης ψευδοδοξίας κρατηθῆ, δεῖν ἔγνωμεν καὶ αὐθις πρὸς αὐτὴν ἐπιστεῖλαι, τὸ σαθρὸν τῶν προβολομένων λόγων ὑποδεικνύοντες. Οὐτε παρ' ἀπειροκάλων, ὡς γράφει, καὶ κακοβούλων, ἢ σκανδαλοποιῶν προήχθημεν εἰς τὸ τὴν καινοτομηθεῖσαν παρ' ὑμῖν μουσικὴν ἄλλοτρίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀυτόχρονα θεατρικὴν φρονεῖν τε καὶ ὀνομάζειν, οὔτε χωρὶς ἀμφιλαφούς καὶ ἀδιστάκτου πληροφωρίας ἐξεδόθησαν τὰ δεδομένα τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς πολλοὶ τῶν ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς ἐμπορίας χάριν ἀφικνουμένων ὁμογενῶν προσερχόμενοι ἀνήγγελλον τὸ πρᾶγμα τῇ Ἐκκλησίᾳ, μήτε καθόλου οἱ τινες ὄντες μήτε σκανδαλοποιοὶ (ἢ ἐκ τινος ἀνάγκης καὶ ποῖον κέρδος θηρεύοντες ἐμελλον γενέσθαι τοιοῦτοι;), ἀλλ' ἄνθρωποι τίμοι καὶ πιστοὶ ὑπὸ χριστιανικῆς ἀγάπης κινούμενοι, καὶ ὑπὲρ τῶν πατρίων ἀτιμαζομένων δεινοπαθοῦντες. Οἱ δὲ τινες καὶ τῶν παρ' ὑμῖν κατοικούντων ἐδηλοποιοῦν τὴν καινοτομίαν, ἅμα τε ἀρξαμένην (ὡς μήποτ' ὄφειλεν) εἰλικρινῶς ἐξιστοροῦντες, καὶ ὅθεν ἤρξατο, καὶ ὅπως προέβη, εἰς οἷων σκανδάλων καὶ θορύβων γέγονεν αἴτιος· καὶ ταῦτα μὲν μέχρι λόγων καὶ φήμης ἀπλῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τετράδια τῆς νεω-

τερισθείσης μουσικῆς ἀπεστάλησαν ἐνταῦθα, μὴδὲν μηδὲως τῶν ἐν θεάτροις διαφέροντα πινακίων (γραμμαῖς τε γὰρ καὶ νόταις καὶ ὀνομασίαις τοῦ ρ υ θ μ ο ὕ διόλου θεατρικαῖς ὑπῆρχον κεχαραγμένα καὶ ξένοις ὀνόμασιν ἄλλογενῶν ἁσματοποιῶν ἐπιγεγραμμένα, καὶ ξένην ὄλως τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐπιδεικνύμενα) ποίαν ἄλλην ἔπειτα πληροφορίαν περιμένει; Ἡμεῖς δὲ οὐδ' εἰς τοῦτο ἔστημεν ἀλλὰ καὶ ἀκοαῖς αὐταῖς ὑπομένομεν δοκιμάσαι τὸ μέλος τῆς τοιαύτης μουσικῆς, ἀκριβῶς μελετηθέν, καὶ ψαλὲν ἐν πληρεστάτῃ συνόδῳ ὑπὸ ἀνδρῶν πεπαιδευμένων τὴν τε καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μουσικὴν. Καὶ ἔγνωμεν καὶ ἐκ τῆς πείρας, πόσον ἀηδῶς καὶ φρικτῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς μελωδίαις τῆς θείας μυσταγωγίας, τὸ πατροπαράδοτον μέλος διέφθαρται καὶ βεβήλωται (καθὰ καὶ πρόην ἐγράψαμεν πρὸς τοὺς ἐπιστάτας τῆς αὐτόθι Καπέλλης τῶν ὀρθοδόξων)· οἱ δὲ τινες τῶν παρόντων κοσμικῶν ἀκρατῶν καὶ θέσεις τινὰς ἐπιγίνωσκον ἐκ θεατρικῶν ἀσμάτων εἰς τοὺς εὐγενεστάτους καὶ ἀγγελικούς ὕμνους ἐναγῶς μετενηνεγμένας. Ἐπὶ τοιούτων βάσεων, υἱὲ ἐν Χριστῷ περιπόθητε, εῖρεῖδαται ἡ πληροφορία τῆς Ἐκκλησίας, δι' ἧς, τέλος, ἀπεκήρυξε τὸ τόλμημα τῆς καινοτομίας. Ταῦτην δὲ καὶ ἡ ὑμετέρα ἐπιστολὴ καθομολογεῖ, ἐν οἷς λέγει νεοσυνταχθεῖσαν εἰς τέσσαρας φωνὰς τὴν παλαιὰν μουσικὴν καὶ προβιβαζομένην μετὰ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων καὶ τῆς σημερινῆς προόδου, καὶ τοιαῦτα φαίνονται ἀσυμβίβαστα καὶ ἀντιφατικά. Οὐτε γὰρ ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας νεωτεροποιηθεῖσαν μένει πλέον παλαιά, καὶ αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις, ἅς ἡ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία διακρατεῖ, οὐκ οἶδασι τὴν τετραφωνίαν· ὥστε ἡ καινοφανὴς μουσικὴ φαίνεται ἄκρατον γέννημα τῆς σημερινῆς προόδου. Ἄλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μίαν οἶδε πρόοδον τὴν προκοπὴν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ (ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος) καὶ τὴν ἀξίως αὐτοῦ τῶν εὐσεβῶν πολιτείαν ἐστηριγμένων ἐν τῇ πίστει καὶ προκοπτόντων ἐν τοῖς παραγγέλμασιν αὐτοῦ, πᾶσαν δὲ ἄλλην θουλλομένην πρόοδον τοῦ νῦν αἰῶνος οὐδέποτε παραδέξεται ἡ Ἐκκλησία οὐδαμῶς οὔτε ἐν ταῖς ἀγισταίαις καὶ τελεταῖς οὔτε κατὰ τὴν λοιπὴν, τὴν ἀποστολικὴν καὶ κανονικὴν αὐτῆς διάταξιν καὶ θεσμοθεσίαν. Ἐν αὐτῇ γὰρ «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Καὶ ταῦτα μὲν ταῦτη.

Ἡμεῖς δὲ λίαν ἠπορήσαμεν καὶ ἐπὶ τοῖς ἐφεξῆς τῆς ἐπιστολῆς. Λέγετε, ὅτι διάγοντες ἅπαντες ἐν εὐνομούμενῃ ἐπιτροπείᾳ ἀδιαφρεῖτε θερησευτικῶς τὰ πατροπαράδοτα, μὴ παραβιάζοντες ἀρχαίας τάξεις τῆς Ἐκκλησίας». Καλῶς γε ταῦτα καὶ δικαίως

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 581 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

* [Φακ. VIII. τετρ. 34 ἀρ. 58. Διαστ. 14,5×20, σελ. 10].

Πρόκειται περὶ τοῦ Σίμωνος Γεωργίου Σίνα (1810-1876), βαρόνου, ἰδρυτοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ὄχι περὶ τοῦ Γεωργίου Β [sic] Σίνα. [Πρβλ. Δ η μ η τ ρ ί ο υ Σ. Μ π α λ ἄ ν ο υ, Ἀνέκδοτοι... ἐνθ' ἀν. σ. 20].

Τὸ σχεδὸν αὐτὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ γράμματος ἀπέστειλεν ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀνθιμον τὸν ΣΤ', εἰς τὰς 18-1-1848, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἀποπέμψθη τὴν «ζητηθεῖσαν ἀπάντησιν» πρὸς τὸν Γεώργιον [Σίμωνα] Σίνα.

ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθε, ὡς πιστοὶ τῆς Ἐκκλησίας υἱοί. Καὶ ζήτω τὸ θεοστήρικτον κράτος, τὸ πατρικῶς ὑμᾶς περιθάλλον, καὶ περιέπον καὶ διατηροῦν τὴν θρησκευτικὴν ὑμῶν ἐλευθερίαν ἀχραντον καὶ ἀπηλλαγμένην πάσης καινοτομίας «ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγητε ἐν πᾶσι εὐσεβεία καὶ σεμνότητι». Ἄλλ' ἐφεξῆς εὐθὺς προστέθηκεν ἡ ἐπιστολὴ καὶ ὅτι προβαίνετε καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος προσπαθοῦντες διορθοῦν τινὰς ἐλλείψεις θρησκευτικὰς ὧν φέρετε παράδειγμα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Ταῦτα δὲ πῶς συμφωνήσουσι πρὸς τὰ πρότερα καὶ τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας; «Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ» Χριστὸς κελεύει διὰ τοῦ Ἀποστόλου· καὶ «Πάντα τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ περὶ τοὺς ψαλμοὺς) εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ Θεός». Ἡ δὲ περὶ τὴν ψαλμωδίαν ἀρχαία τάξις καὶ τὰ κεραικὰ ἔθνη πᾶσαις ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις συνωδὰ εἶη καὶ σύμφωνα, φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος ἐπιστέλλων τοῖς Νεοκαισαρεῦσιν. Ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ προβαίνοντες (ὡς φησὶν ἡ ἐπιστολὴ) κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, καὶ τὰ κεραικὰ ἔθνη μεταβάλλοντες καὶ διορθοῦντες ὡς λέγετε ἐλλείψεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, εὐκατε προσονειδίξετε καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἐλλειπόντως καὶ ἀναρμόστως ἐν τῇ κατ' αὐτὴν μελωδίᾳ διὰ τοσοῦτον αἰῶνων δοξάζουσα τὸν Θεόν.

Ἀμφότεραι (κατὰ τὴν ἐπιστολὴν) αἱ αὐτόθι Κοινότητες τῶν ὀρθοδόξων, οἶονεὶ κοινὴν συνιστάμενην συμμαχίαν (καὶ τοι ἡ μὲν ἐκ τῶν ἐντοπίων συνεστηκυῖα, ἡ δὲ τῆς Καπέλλης, ἡ τοῦ παρεκκλησίου, ἐκ τῶν λεγομένων Τουρκομεριτῶν, πρὸς ἣν ἰδίως ἐγράψαμεν, ὡς προεἰρήται) ἐψηφίσαντο καὶ παρεδέξαντο τὴν τετράφωνον καινουργηθεῖσαν μουσικὴν (διότι (λέγουσι αἱ Κοινότητες) ὁ παλαιὸς τρόπος τῆς μουσικῆς, δὲν ἐσυμβιβάζετο μὲ τοῦ ἔθνους τὸν ἐξευγενισμόν). Ἀλλὰ πρῶτον τίνες ὄντες καὶ πόσον μέρος τοῦ γένους ἀποτελοῦντες οἱ ἐν Βιέννῃ ὁμογενεῖς κἀθῆναι νομοθετοῦντες εἰς ὅλον τὸ γένος· καὶ ἐξευγενίζοντες τὴν ἁγίαν καὶ Ἀποστολικὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν; Ἐπειτα μήπως ὁ τοῦ ἔθνους (ὡς λέγουσι) ἐξευγενισμὸς ἀπαιτεῖ πάντα, ἵνα καὶ τὸν τρόπον τῶν σκηρικῶν ἁσμάτων μεταφέρει καὶ εἰς τοὺς θεῖους ναοὺς; Ἄλλ' οὐδεὶς ἀληθῶς τοῦ γένους ἡμῶν ἐξευγενισμὸς ἀντιβαίνει πρὸς ἃ παρέλαβεν αὐτὸ παρά τῶν Πατέρων ἱερώτατα ἔθιμα· εἰ δὲ μή, ἀποβαίνει πᾶν τοῦναντίον, ἀσχημοσύνη τοῦ γένους καὶ διανοθευσις. Μίαν ἐπισημοτάτην εὐγένειαν ἔσχε θεῖον καὶ ἔχει καὶ ἔξει πᾶν τὸ πλήρωμα τῶν ὀρθοδόξων Γραικῶν, «τὸ μένειν ἐν οἷς ἔμαθε καὶ ἐπιστάθη, εἶδος παρά τινων ἔμαθε», τὰ τε ἄλλα τῆς εὐσεβείας διδάγματα μυθῆν, καὶ αὐτὴν τὴν τάξιν τῆς ἱερᾶς ὑμνωδίας. Δι' αὐτῆς, οὖν χθὲς καὶ πρῶην συστάσης (ὡς περιθρολλοῦσι συνήθως οἱ περὶ τὰ πάτρια καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φύσιν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ἐκμανθάνοντες πρὸ δὲ τὰ ξένα κεκρηνοῖτες) νεωτερισταὶ ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνων, οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι καὶ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν

κατεκόσμησαν καὶ συνέστησαν, ἢ ἐκράτουν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτῆς καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐτόνισαν ὕμνους οὓς παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δι' αὐτῆς καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ μάρτυρες, ἀπαγόμενοι εἰς μαρτύριον ἐδόξαζον τὸν Θεόν ὡς ὁ μακάριος Ἀθηνογέννης ἐρχόμενος εἰς τὴν διὰ πυρὸς τελείωσιν ἔψαλλε τὸν ἐξίλαστήριον ἐκεῖνον ὕμνον (τὸ φῶς ἰλαρὸν) ὃν ἡμῖν καταλέλοιπε ψαλλόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτῆς ὡδῶν. Διὰ δὲ τούτων εὐλαβῶς ψαλλομένων, ὡς οἱ ἱεροὶ κανόνες διαγορεύουσιν (οἶον ὁ τῆς στ' Οἰκουμηνικῆς καὶ ὁ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ σε'), καὶ σέβας καὶ ὕψος καὶ κατάνυξις ἐμποιεῖται τοῖς προσέχουσιν εὐσεβέσι, θεοῦ πνεύματος χάρις, καρδιῶν ἀναβάσεις, ἀσθενούντων χειραγωγία, προκοπτόντων ἐνίσχυσις. Ταῦτα δὲ μάτην καυχᾶται ἡ περὶ ὑμῖν καινότροπος μουσικὴ, συμφύρουσα τοῖς ἁσμάσι τῆς θεατρικῆς θυμέλης τὰς θεοπρεπεῖς ὡδὰς τῆς ἀμώμου Σιών, τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Καὶ ὁμως αὐτὴ δὴ ἡ σύμμικτος μουσουργία «βαρβαροῦς φωνάων» (καὶ τὰ λοιπὰ σιωπήσομεν) ἀπεκάλεσε τὰ πατροπαράδοτα μέλη τῆς εὐσεβείας, παρεισαχθείσας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῶν πάλαι Πατέρων, ὡς δῆθεν ἀγνοούντων ἄλλην καλλιῶνα μουσικὴν, αὐτὴν δηλονότι τὴν νεαρὰν νομισθεῖσαν καὶ μελιχρὰν καὶ παγκαλεστάτην. Ἄλλ' ἀγνοεῖ πάντως αὐτὴ ἡ τῶν πάλαι Πατέρων ἡμῶν φαυλιστρία Μοῦσα, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ Πατέρες καὶ ἔργων καὶ κατεργῶν καὶ ρητῶς ἐξεκλήρυσαν πρῶτον τὴν κατόπιν τοῦ σχίσματος ἐπινοηθεῖσαν Γρηγοριανὴν μουσικὴν μετὰ τῶν ἀψύχων καὶ νεκρῶν αὐτῆς ὀργάνων, ἧς ἐκτυπον ἀπαράλλακτον εἰσέφρησεν αὐτὴ ἐν τῇ καθ' ὑμῶν ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ νῦν μὲν ἀνωθεν ἀπὸ τῆς συστάσης δυτικωτέρας Τριβούνας ἀφανῆς φωνασκουῖσα, μετ' ὀλίγον δὲ ἴσως συνωδοῦ ἐπισπασομένη καὶ τὸ βαρύφθογγον ὄργανον· καὶ τέλος τοῦ καιροῦ προϊόντος ἢ ἴσως καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς ὕμνους μεταλλάττουσα πρὸς ἄλλας νεωτέρας ὡδὰς, ἵνα τέρπη καὶ διὰ τῶν λέξεων (ὡς λέγει περὶ τοῦ μέλους) τῶν ὧν λέγει πολιτισμένων (ἀλλ' οὐχὶ πάντως κατὰ τοὺς ἐν Χριστῷ πολιτισμένους, ὧν τὸ πολιτεῦμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει). Τελευταῖον μὴ πλανηθῆτε, τέκνα ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ ὑπὸ τῶν συνήθως θρολλουμένων λόγων ἐκεῖνων «ὅτι δῆθεν ἡ μουσικὴ δὲν εἶναι δόγμα τῆς πίστεως συνήθεια δὲ τις καὶ τάξις ἐκκλησιῶν, ἥτις μεταβαλλομένη οὐδὲν παραβάσκει οὔτε τὴν θρησκείαν οὔτε τὴν Ἐκκλησίαν». Ἐθιμον πάντως ἱερὸν ἔστι ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀλλ' ἡ τούτου μεταβολὴ σφόδρα καθάπτεται τῆς ἐκκλησιαστικῆς τελειότητος· διότι α') ἀντίκειται πρὸς τὴν πάτρια καθεστῶσαν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις ὡς κρατεῖν καὶ τηρεῖν ἀκριβῶς προσετάγημεν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου. β') Ἀντιβαίνει πρὸς τοὺς κανόνες τῶν ἱερῶν Συνόδων, ὧν οἱ θεοὶ Πατέρες ἔψαλλον πάντες, ὡς ὁ Μέγας Βασίλειος διαγράφει, ὡς ἐτόνισεν ὁ θεὸς Δαμασκηνὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μελωδοὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ψάλλει καὶ ψαλεῖ τῷ Θεῷ εἰς αἰῶνας ἡ Ἐκκλησία. γ') Ἀντιβαίνει πρὸς καιρῖον καὶ λίαν ἀναγκαῖον σημεῖον τῆς ἐνότητος τῶν ἐν τοῖς Ἀνατολικῶς θρό-

νοις ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἱεροῖς μοναστηρίοις καὶ ἐν πάσαις ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις ἀνέκαθεν ὁμοφώνως μελωδοῦνται πρωτοτύπως ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Πατέρων ἡμῶν συντεταγμέναι ᾠδαί. δ') Σκανδαλίζει τὰς συνειδήσεις τῶν κατὰ μέρος ἀδελφῶν, καὶ προξενεῖ κατὰ τόπους πολυειδεῖς καὶ ψυχολέθρους ταραχάς. «Οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». ε') Ἀνοίγει θύραν χειρόνων νεωτερισμῶν εἰς τὰς ὑπερβολὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ὅσαι μακρὰν τοῦ κέντρου τῶν ἐκκλησιῶν συνεστήκασιν. ζ') Τέλος ἀντιτάσσεται πρὸς τὰς ἀποστολικὰς διαταγὰς, διότι σφετερίζεται τὴν περὶ τὰς ἱεράς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διατυπώσεις καὶ διατάξεις πνευματικῆν ἐξουσίαν ἣν ὁ Θεὸς ἐνεπίστευσεν ἐκείνοις μόνοις οὕς ἔθετο ἐπισκόπους ποιμένειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. «Αὐτὸς γὰρ φησὶν ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσίους δ').

Ταῦτα ἀναλογισθέντες, τέκνα ἐν Χριστῷ περιπόθητα, πάντες τῶν ἐν Βιέννῃ ὀρθοδόξων Κοινοτήτων οἱ προϋστάμενοι, φύγετε τὴν φθῶν τοῦ πονηροῦ παρεσφρήσασαν ἐν ταῖς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίαις καινοτομίαν, μηδὲ κρατηθῆτε εἰς τέλος ὑπὸ φιλοτιμίας ἀδίκου, ἧς γλυκεῖς οἱ καρποί. Καὶ θέατρα εἶη παρ' ὑμῶν καὶ παντοῖοι καθ' ἡμέραν ἀγῶνες καὶ ἐπιδείξεις εὐρωπαίας μουσικῆς, ἧς ἐκάστοτε ἀπολαύετε μέχρι κόρον. Ἄφετε ἄχραντον καὶ ἀγνήν τὴν ἱεράν καὶ ἀπλὴν καὶ τῇ γλώσσῃ τῶν ἀλιέων Ἀποστόλων μάλα πρέπουσαν μουσικὴν, ὅπως δι' αὐτῆς ἐν τοῖς θεοῖς ναοῖς ὑμνεῖτε τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ὑμῶν. «Ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς» μὴ γεγραφαῖς καὶ προστυπούσαις εἰς τὰς θείας ἐννοίας τῶν σαρκικῶν παθῶν τὰ ἰνδάματα. Ἐκλέγετε δὲ ψάλτες καὶ εὐσεβῶς τῷ Θεῷ λειτουργοῦντες καὶ ἐπιτήμονες καὶ καλλιφώνους εἰς κόσμον τῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα τελευταῖον ἡ Ἐκκλησία μητρικῶς ὑμᾶς νοθετεῖ καὶ παρακαλεῖ φιλοστόργως, εὐλογοῦσα ὡς πιστοὺς αὐτῆς υἱοὺς, οὓς ἐγέννησεν, οὓς ἐτίθηνήσθε, οὓς ἔθρεψεν καὶ τρέφει καὶ μυσταγωγεῖ διὰ τῶν παρ' αὐτῆς ἐκάστοτε πεφασμένων ἱεουργῶν. «Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον» μηδὲ ἀδικεῖτε τὴν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ γεννησαμένην, καὶ τῆς σωτηρίας ὑμῶν κηδομένην Μητέρα (πρὸς τὴν γὰρ ἄλλο τοσαύτην εἰς ὑμᾶς ἐπιδείκνυται φροντίδα πρὸς θεραπείαν τοῦ συμπτώματος;) Μνήσθητε τῶν μακαρίων ὑμῶν Πατέρων, οἵτινες ἐκατέρας τὰς ἐκκλησίας συνέστησαν ἐπὶ τῇ ἀκραδάντῳ κρηπίδι τῆς ἐν πᾶσιν ἀδιαίρετου πρὸς τὴν γεννησαμένην ἐνόητος, ἐν ἧ καὶ μέχρι σήμερον ἐστήκασιν, καὶ εἰς αἰῶνας στηριχθήσονται· μὴ φανῆτε νομιμώτεροι καὶ σοφώτεροι νόμων πατρῶν καὶ θεσμῶν ἱερῶν. Παραδότε τοῖς τέκνοις ὑμῶν ἄχραντον καὶ ὀλοσχερῆ τὴν ἱεράν παρακαταθήκην καθὼς αὐτὴν παραλάβετε, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ πιστεύσαντι Θεῷ.

Ταύτας τὰς πατρικὰς ἡμῶν εἰσηγήσεις κοινοποίησον ἐξοχώτατε ἄρχων Βαρόνε, τοῖς αὐτόθι προϋσταμένοις τῶν ὀρθοδόξων κοινοτήτων. Κἂν μὲν

ἀπωσάμενοι νόθους λογισμοὺς ἀσπασθῶσιν τὴν ἀλήθειαν, τιμήσαντες τὴν Μητέρα, τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δ' οὖν, ἡ μὲν Ἐκκλησία διατηρήσει τὴν θεοθεν αὐτῇ πεπιστευμένην μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Σὺ δέ, υἱὲ ἐν Χριστῷ περιπόθητε καὶ ἐπ' εὐσεβείᾳ περιφανέστατε, διαφύλαξον τῆς χριστιανικῆς σου λαμπρότητος τὸ ἀξίωμα καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ τῆς ψυχοβλαβοῦς ταύτης καινοτομίας, ἐπαξίως τῆς σῆς συνέσεως καὶ τῶν μεγάλων δωρεῶν, ὧν ἠξίωσας παρὰ Θεοῦ. Οἶδαμεν ὅτι ἀνθίστατο ἐξ ἀρχῆς ἡ σὴ ἐξοχότης οὐδ' ἀσμένως, τέλος, ἐνέδωκε πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου. Ἀπόστηθι καὶ νῦν ἀπὸ τῶν ἐπιβαλομένων ἀδικεῖν τὴν πνευματικὴν σου Μητέρα, ἵνα μὴ εἴπωσι καὶ ἤδη καὶ ἐν γενεᾷ πάσῃ τῇ ἐρχομένη, ὅτι καὶ Σίνας ὁ εὐσεβέστατος συνηρόκει. Ἀναλόγισας πόσα καὶ ἐκ μικρᾶς τινοῦ ἐκκλησιαστικῆς καινοτομίας παρέχονται τοῖς εὐσεβεῖσι ψυχώλεθρα δεινά, ὧν γέμει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Τίς γὰρ οἶδε ποῦ στήσεται τὸ κακόν; ἢ μήπως δι' αἰῶνος οἰκήσομεν ἐπὶ γῆς, ὥστε κωλύειν καὶ ἀποτρέπειν τὰ ἐκ πονηρᾶς τινοῦ ἀρχῆς ἐπακολουθοῦντα ναυάγια τῶν ψυχῶν; Οἶδε δὲ ἡ θεοφιλὴς Σου φρόνησις τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ρητόν «Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοι εἰσὶ προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν». «Ὁ μὲν τοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ Θεοῦ ἔστηκεν, ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην. Οἶδε Κύριος τοὺς ὄντας υἱοὺς καὶ, ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Χριστοῦ», οὐ ἢ χάρις καὶ τὸ ἀπειρόν ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογία εἶη μετὰ σοῦ.

(Τέλος)

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

φιλόλογος - θεολόγος

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- Σ τ ῆ σ ε ι ρ ᾶ, Θ ε ω ρ ῖ α κ αὶ Π ρ ᾶ ξ η :
- ★ Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου, ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ στὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα. Σελ. 160. Δρχ. 550.
 - ★ Ἀρχιμ. Γερθασίου Ἱ. Ραπτοπούλου, Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ. Σελ. 80. Δρχ. 350.
 - ★ Γεωργίου Π. Σωτηρίου, ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ (Εἰσαγωγή στὴν Παλαιὰ Διαθήκη). Σελ. 152. Δρχ. 550.
- Σ τ ῆ σ ε ι ρ ᾶ, Φ υ λ λ ᾶ δ ι α ἐ π ι κ α ι ρ ὸ τ ῆ τ α ς :
- ★ Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ. Σελ. 32. Δρχ. 75.
 - ★ Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθίμου, ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΥΣΕΒΕΙΑ (ἐκκλησιασμός - ἐξομολόγηση - θεία Κοινωνία). Σελ. 48. Δρχ. 75.
 - ★ Καθηγ. Ἀθαν. Ἱ. Δελικωστόπουλου, Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ (ἀνάλυση τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»). Σελ. 48. Δρχ. 75.
 - ★ Τοῦ ἰδίου, Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ (Ἀνάλυση τοῦ «Πιστεύω»). Σελ. 32. Δρχ. 75.
- Κ αὶ μ ῖ α ἀ κ ὸ μ α ἐ ν δ ι α φ ἑ ρ ο υ σ α κ αὶ ἐ π ῖ κ α ι ρ ῆ ἔ κ δ ο σ η :
- ★ π. Γ. Δ. Μεταλληνοῦ, ΟΥΝΙΑ, πρόσωπο καὶ προσωπεῖο. Σελ. 88. Δρχ. 350.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τιμητική εκδήλωση.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρθενώ» καὶ ἡ «Ἐστία Θεολόγων Χάλκης» δικαίως ἐτίμησαν καὶ προσέβαλον προσφάτως τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ πολυσχιδὲς ἐκκλησιαστικόν, ἐπιστημονικόν καὶ συγγραφικόν ἔργον τοῦ πρώτου τῆ τάξει τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἤτοι τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γέροντος Ἐφέσου κ. Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου. Κατὰ τὴν ἀξιόλογον ταύτην ἐκδήλωσιν, —ἐνώπιον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ, τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου καὶ πολλῶν Ἀρχιερέων, ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου—, οἱ Καθηγηταὶ κ.κ. Λειβαδάρας (Πρόεδρος τοῦ «Παρθενώ»), Ἀναγνωστόπουλος (τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης), Σκουτέρης, Βούλαρης καὶ Φειδᾶς (τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν) παρουσίασαν εὐγλωττῶς τὰς κυριώτερας πτυχὰς τοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου, ὅστις ἀναμφιβόλως εἶναι εἰς τῶν πλέον διακεκριμένων Ἱεραρχῶν τῆς καθ' ὅλον Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐφέσου, ὅστις εἶναι Ἐπίτιμος Διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔχει διακριτῶς ὡς στέλεχος τοῦ πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖου, ὡς Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ ὡς οἰκουμενικῆς ἐμβελείας θεολόγος καὶ συγγραφεύς. Τὸ εὐρὸν συγγραφικόν του ἔργον περιλαμβάνει ποικιλίαν δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν εἴτε ἐκ θεολογικοῦ - ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, εἴτε —ὅπως σημειοῖ ὁ ἴδιος— «ἀπὸ διάφορες θέσεις καὶ ἀνάλογα μὲ τὶς ἐκάστοτε ἀνάγκες καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, καὶ ἀκόμη, ἀνάλογα πρὸς τὴ φύσιν τῶν διαφορῶν ἀποστολῶν», αἱ ὁποῖαι ἀνετέθησαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ «σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικώτερη προβληματικὴ» αὐτοῦ «ὡς Ἱεράρχου τοῦ Φαναρίου καὶ ὡς Θεολόγου» (Ὁρθ. Κατόψεις, Α', σ. 14).

Πτυχὰι ἠθολογημένης παρουσίας καὶ συμβολῆς.

Ἦδη τὰ ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει σημειωθέντα ἀποδεικνύουν, ὅτι τὸ συγγραφικόν ἔργον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Ἐφέσου, ὄπερ ὑπὸ τοῦ

ἐκλεκτοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου «Τέρτιος» (Κατερίνη) ἐξεδόθη εἰς πέντε καλλιτεχνικῆς ἐμφανίσεως τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ὁρθόδοξοι Κατόψεις», τόμ. 1-4 καὶ «Τάδε λέγει Πατριαρχικὸς Ἀμβων», ἀντιανακλᾷ τὴν παρὰ Θεοῦ ἠθολογημένην παρουσίαν καὶ συμβολὴν τοῦ διακεκριμένου Ἱεράρχου εἰς δύο κυρίως χώρους: πρῶτον εἰς τὴν θεολογικο - ιστορικὴν ἔρευναν, ἣτις ἐνδιαφέρει τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν, καὶ δεύτερον εἰς τὴν σύγχρονον πολυδιάστατον προβληματικὴν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰς διορθοδόξους καὶ διαχριστιανικὰς σχέσεις, εἰς τοὺς θεολογικοὺς διαλόγους, εἰς τὴν πορείαν πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ἀντιμετώπισην ποιμαντικῶν προβλημάτων, εἰς τὴν διαπραγματεύσιν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστοριολογικῶν θεμάτων, εἰς τὴν προβολὴν ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν κ.τ.λ.

Ἀληθῶς τὸ ἔργον τοῦ τιμηθέντος Μητροπολίτου συνδυάζει προσωπικὰ διώματα καὶ θεολογικὸν σιοχασμόν, λαμπρὰν πρᾶξιν καὶ εὐστοχον θεωρίαν, ἐμμογήν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον παράδοσιν καὶ ὑγιὲς πνεῦμα συγχρονισμοῦ καὶ προόδου, ὡς τοῦτο κατεδείχθη καὶ διὰ τῆς κατὰ τὴν ἐν τῷ «Παρθενώ» τελετῆν ὁμιλίας του, ἣτις ἀνέπτυξε γλαφυρῶς τὸ θέμα: «Ὁ θεολογικὸς λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ὁ προβληματιζόμενος ἄνθρωπος σήμερον». Γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως ὁ Θεὸς δωρῆται εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Ἐφέσου ἔτη πολλά, ὑγίειαν καὶ τὸν ἀνωθεν φωτισμόν διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ πολυτίμου ἔργου του πρὸς δόξαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Θεολογίας.

Ἡ τελευταία τριετία ἐνὸς ἀκτινοβόλου Ἰδρύματος.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 6 ἔκδοσις τοῦ «Λουριδεῖου Ἰδρύματος καὶ Πνευματικοῦ Κέντρου Μνήμης τῆς Πόλης» ὑπὸ τὸν τίτλον «Τριετηρὶς τοῦ Ἰδρύματος» παρουσιάζει, εἰς ὀγκώδη τόμον 1060 σελίδων καὶ μετὰ πολλῶν ἐγχρωμῶν καὶ μὴ φωτογραφικῶν, τὴν κατὰ τὰ ἔτη 1989-1991 λαμπρὰν καὶ πολυπτυχον ἐθνικὴν, ἱστορικὴν, πνευματικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν δρασίμν του, ἣτις κορυφῶται μὲν εἰς τὴν προβολὴν τῆς μνήμης τῆς Βασιλευσύσης, ἀλλὰ δὲν παραλείπει νὰ ἀποβλέπη καὶ εἰς τὴν ἀξίισον ἀπαιτούμενη ἀνεύρεση, μελέτη, θεώρηση καὶ προβολὴ ὄλων τῶν σύγχρονων πνευματικῶν

ἀναζητήσεων καὶ κοινωνιολογικῶν προβλημάτων, θεμάτων καὶ ἐπιτευγμάτων τῆς Πολιτικῆς Ὁμογένειας, καὶ αὐτὰ ὅλα — ὅπως, εὐτυχῶς, ἀναγνωρίσθηκαν ἀπ' τὴν ἔντιμη κριτικὴ ἀναφορὰ “ἐπαϊόντων” — μὲ περισσὴ γνώση, μὲ σοβαρότητα καὶ νηφαλιότητα κρίσεως, ὡς καὶ μὲ εὐσυνείδητη καὶ ἐνσυνείδητη ἀντικειμενικότητα) (σ. 8).

Πρόκειται τῷ ὄντι περὶ τέρασιόν ἔργου, ἐμφυλονόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰδρυτοῦ καὶ Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος Καθηγητοῦ κ. Ὁρ. Ἀθ. Δουρίδου, ὅστις εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς ἀναγνώστιας τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν προσφορὰν του εἰς τὴν Ἐπιστήμην, εἰς τὴν Κοινωνίαν, εἰς τὸν Πολιτισμὸν καὶ εἰς τὸ Ἔθνος, ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὡς ποικιλοτρόπως ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τόμου, ὅστις ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ προῦ τριῶν ἐτῶν δημοσιευθέντος ἐξ ἴσου ὀγκώδους τόμου ὑπὸ τὸν τίτλον «Πνευματικὴ Ἰστορία». Ὑπερθυμίζομεν, διὸ διὰ προσωπικῶν θυσιῶν αὐτοῦ ἀνηγέρθη, συντηρεῖται καὶ ἀκτινοβολεῖ ὁ περικαλλὴς Ἰ. Ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀντύπα ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ὁδοντιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Πνευματικὴ κυψέλη τῶν Καλαβρύτων.

Ἡ ἐπὶ δύο καὶ πλέον ἔτη λειτουργία τοῦ ἐν Καλαβρύτοις λειτουργοῦντος «Καλλιμανοπουλείου Ἐκκλησιαστικοῦ Διακονικοῦ Κέντρου» (Κ.Ε.ΔΙ.Κ.) ὑπῆρξε τῷ ὄντι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἠὲ λογιμένη. Τὸ Κέντρον τοῦτο, ὅπερ δι' ἀξιοποιήσεως σχετικῆς δωρεᾶς ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου, ἔχει παρουσιάσει ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ ἀξιολόγους δραστηριότητας καὶ ἔχει τῷ ὄντι ἀποθῆ «πνευματικὴ κυψέλη τῆς μαρτυρικῆς γῆς τῶν Καλαβρύτων».

Ἐκ τῶν δραστηριοτήτων αὐτῶν μνημονεῖται ὡς παραδείγματα τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1990 φιλοξενίαν τοῦ πρώτου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου Πατερικῆς Θεολογίας ὑπὸ τὸν Καθηγητὴν κ. Στυλιανὸν Παπαδόπουλον καὶ —κατὰ τὸ τρέχον ἔτος— τῆς Δ' Διορθοδόξου Συνδιασκέψεως Ἐντεταλμένων διὰ θέματα αἰρέσεων καὶ παραθρησκείας, ὡς καὶ τῶν παιδιῶν τῆς ἔκρηξης» τοῦ Τσερνομπίλ.

Εἶναι πανθομολογούμενον τὸ γεγονός, διὸ οἱ οἰκοδεσπόται καὶ τὸ προσωπικὸν τοῦ Κ.Ε.ΔΙ.Κ. δίδουν πρὸς πάντας τοὺς φιλοξενουμένους τὸ πλεόνασμα τῆς ἀγάπης των καὶ ἀναδεικνύουν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Κέντρον εἰς ἐστίαν γνησίου διακονικοῦ πνεύματος καὶ

εἰς ρηξικέλευθον προσπάθειαν ἀναπτύξεως σημαντικωτάτου τομέως τῆς καθ' ὄλου χριστιανικῆς διακονίας.

Φιλοξενία παιδιῶν τῆς Οὐκρανίας.

Ἐν συνεχείᾳ ἐξαίρομεν ἰδιαιτέρως τὴν ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει μνημονευθεῖσαν φιλοξενίαν ἐν τῷ «Καλλιμανοπουλείῳ Ἐκκλησιαστικῷ Κέντρῳ» τῶν «παιδιῶν τῆς ἔκρηξης» τοῦ Τσερνομπίλ. Περὶ τῆς φιλοξενίας ταύτης πληροφοροῦν ἡμᾶς αἱ σελίδες τοῦ λιτοῦ εἰς ἐμφάνισιν, ἀλλὰ πάντοτε πλουσίον εἰς εὐστοχα μηνύματα Δελτίου Τύπου καὶ Πληροφοριῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας («Διακονία καὶ Μαρτυρία»). Ἄς ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσωμεν κατωτέρω τὰ ἐξῆς ἐπιτενῆ ἀποσπάσματα:

«Μερικὰ ἀγγελούδια τοῦ Minsk, τοῦ Gomel, τοῦ Vitebsk, τοῦ Polotck, τοῦ Orsha βρέθησαν γιὰ λίγες μέρες στὴν περιοχὴ μας μετὰ ἀπὸ πρόκλησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου μας κ. Ἀμβροσίου πρὸς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Minsk κ. Φιλάρειο καὶ κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ κ. Παύλου Τζιβανίδη. Εἴκοσι πέντε —25— ψυχῶδες φθάνουν... Ἡ ζεστὴ ἀγκαλιὰ τῆς Ἐκκλησίας κλείνει τὰ παιδιὰ καὶ αὐτὰ νοιώθουν τὴν ζεστασιά καὶ τὴν ἀγάπην τῆς. Ἀγκαλιὰ φιλόξενη καὶ στοργικὴ γιὰ ὅλους... Τὰ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ πιστοί, ὀδηγοῦν τὰ θῆματά τους σὶ τὸ χῶρον τοῦ καταλύματος μὲ χέρια πάντοτε γεμάτα. Οἱ κατασηματάρχες τῆς περιοχῆς, ὁ Σύλλογος Πολυτέκνων Αἰγίου, ὁ Δ)ντῆς τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης, δεξιώνονται τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς προσφέρουν δῶρα. Καὶ τ' ἀγγελούδια τῆς Οὐκρανίας δέχονται τὴν ἀγάπην ποὺ τοὺς παρέχεται ἀλόχερα. Δὲν γνωρίζουν Ἑλληνικὰ — δὲν μιλοῦμε Ρωσικὰ. Ὅμως δὲν ὑπάρχει ἔλληνη ἐπικοινωνίας. Τὰ μάτια μιλοῦν, ἡ γλῶσσα σχηματίζει τὴν λέξιν «Σπασίμπα — Ἐὐχαριστῶ» καὶ γρήγορα γίνεται κτῆμα τους ἢ Ἑλληνικὴ προσφορὰ τῆς. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς παραμονῆς τους εἰς τὴν Κοινότητα Καμαρῶν, γνωρίζουν μὲ κοντινὰς ἐκδρομὰς τὴν Πάτρα, τὸ Ἀίγιο, τὸν Δόγγο, τὸ Δαμπίρι, τὰ Σελιανίτικα. Χαίρονται τὰ γαλάζια νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ διασκεδάζουν...»

Μὲ τὴν φροντίδα τοῦ Δημάρχου Καλαβρύτων κ. Τάκη Νικολάου φθάνουν εἰς τὰ Καλάβρυτα. Τὸ Καλλιμανοπούλειον τὰ ὑποδέχεται εἰς τὰ φιλόξενα δώματά του. Τὸ προσωπικὸν ἔχει φροντίσει καὶ τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια ὀδηγημένο ἀπὸ τὸν π. Σωτήριον Κόσκορη καὶ τὴν δ. Ἀδαμαντίαν Μπουρδῆ. Ἡ ἀρχικὴ διατακτικότητα τῶν νεοσσῶν τῆς Λευκορωσίας χάνεται ὅταν ἡ χάρις τῆς Παναγίας μας τῆς Σπηλαιώτισσας

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἐπισκόπου Διονυσίου Κ. Κυράτσου, μητροπολίτου Δράμας, ΕΟΡΤΙΟΙ ΑΝΑΒΑΘΜΟΙ, Δράμα 1992, σσ. 278.

Ἡ καθημερινή ἀπασχόληση καὶ οἱ βιοτικές μέριμνες, ἡ γρήγορη ἐναλλαγή τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀλληλουχία τῶν γεγονότων ποῦ προσελκύουν συνήθως τὴν προσοχή καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων, συντελοῦν ὥστε νὰ μὴ γίνεται ἐπαρκῆς ἀξιολόγηση καὶ ἀποτίμηση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Πόσοι, γιὰ παράδειγμα, θὰ πίστευαν ὅτι μέροσ τῶν ὁμιλιῶν, τῶν διαλέξεων καὶ τῶν ἄρθρων ἐνὸς Ἐπισκόπου θὰ ἀπήρτιζαν τρεῖς ὀγκώδεις τό-

μους, συνολικῆς ἔκτασις 982 σελίδων; Ἀναφέρομαι συγκεκριμένα στὸν Σεβ. Μητροπολίτη Δράμας κ. Διονύσιο, ὁ ὁποῖος τὴν τελευταία διετία ἐξέδωκε μιὰ συλλογή ὁμιλιῶν, διαλέξεων καὶ ἄρθρων σὲ τρεῖς τόμους, μὲ τοὺς τίτλους: «Σκέψεις καὶ Στοχασμοὶ» (Δράμα 1991, σσ. 472), «Λειμῶν πνευματικὸς» (Δράμα 1992, σσ. 232) καὶ πρόσφατα τὸ «Ἐόρτιοι ἀναβαθμοὶ» (Δράμα 1992, σσ. 278). Γιὰ τὸν πρῶτο τόμο γράψαμε τὰ δέοντα [«Ἐκκλησία» ΕΗ (1991) σ. 253]. Ὁ λόγος νῦν γιὰ τοὺς «Ἐόρτιους ἀναβαθμούς».

Ἡ συλλογή περιλαμβάνει 34 κείμενα, χωρισμένα

μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ καθηγουμένου τῆς Μονῆς κ. Νικηφόρου γίνεται προσκνηματικὴ ξενίγηση εἰς τοὺς χώρους τῆς Μονῆς, ὅπου τὰ βλέπουμε νὰ σχηματίζουν δειλὰ - δειλὰ σὴν ἀρχὴ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ προσκυνοῦν τὴν εἰκόνα τῆς Μεγαλόχαρης. Ἀκολουθεῖ πλούσιο τραπέζι καὶ ἡ ἔκκληση. Ἐνα δέμα, δῶρο σὲ κάθε παιδί μὲ γραφικὴ ὕλη, γλυκίσματα καὶ ἄλμπουμ μὲ εἰκόνες καὶ φωτογραφίες τῆς Μονῆς. Εἰς τὴν Μονὴν θρῖσκονται καὶ τὰ Κατηχητόπουλα τοῦ Ἁγίου Ἀλεξίου τὰ ὁποῖα μὲ τὴ σειρά τους προσφέρουν δῶρο γραφικὴ ὕλη καὶ τὰ διασκεδάζουν μὲ Χριστιανικὰ Τραγούδια ὄχι μόνο σὴν Ἑλληνικὴ ἀλλὰ καὶ σὴν Ρωσικὴ γλῶσσα.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Ἁγία Λαύρα. Ὁ καθηγουμένος π. Ἀνθίμος δεξιῶνεται τὰ παιδιὰ εἰς τὸ Κ.Ε.ΔΙ.Κ. καὶ τοὺς προσφέρει ἀναμνηστικὰ δῶρα. Γιὰ τὴν ψυχαγωγία τους τὰ παιδιὰ τοῦ Χορευτικοῦ Ὁμίλου Αἰγίου ἐρχονται στὰ Καλάβρυτα καὶ χορεύουν Ἑλληνικοὺς παραδοσιακοὺς χοροὺς σιτοὺς ἤχους τῆς δεξιῆς τοῦ Ὁμίλου. Βραδυνὰ κεφιοῦ, δώρων ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ Χορευτικοῦ εἰς τὰ φιλοξενούμενα παιδιὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ κοινὴ γιὰ ὅλους, ἐπίσημος - χορευτικὸ καὶ φιλοξενούμενος τραπέζι. Ἐνα πλούσιο βραδυνὸ στὸ Καλιφῶνι προσφορὰ τοῦ πατρὸς Σωτηρίου, εἶναι μιὰ ὑπέροχη καὶ ξεχωριστὴ ἐμπειρία γιὰ τὰ παιδιὰ.

Καὶ πάντα δίπλα τους ὁ κ. Δήμαρχος Καλαβρύτων τὰ δεξιῶνεται καὶ φροντίζει προσωπικὰ γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἐκδρομῆς τους εἰς τὴν ἀρχαία Ὀλυμπία ὅπου τοὺς δίδεται ἡ ἐνκαιρία νὰ γνωρίσουν τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ νὰ φιλοξενηθοῦν γιὰ λίγο εἰς τὴν «ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΑ» μερίμνη τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Γερμανοῦ.

Πάντα οἱ εὐτυχισμένες στιγμὲς τελειῶνουν γρήγορα. Καὶ ἡ στιγμή τοῦ ἀποχωρισμοῦ φθάνει. Μάτια ὄγρὰ — καρδιὲς ποῦ παίζουν ἀνάμεσα σὴν χαρὰ τῆς ἐπιστροφῆς σιτοὺς γονεῖς, σὴν πατρίδα, σιτοὺς φίλους καὶ τῆς κάποιας λύτης τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν καινούργιων φίλων καὶ μιᾶς ζωῆς διαφορειακῆς. Ὁ κ. Παῦλος Τζιθανίδης, ἀκάματος συμπαραιοστάτης τῶν παιδιῶν, ἀναγκάζεται νὰ ναυλώσῃ φορητὸ προκειμένου νὰ μεταφερθοῦν τὰ δῶρα ἀγάπης εἰς τὴν Σόφια τῆς Βουλγαρίας γιὰ νὰ φορτωθοῦν σὶν τραινὸ τῆς ἐπιστροφῆς. Δῶρα πολλὰ καὶ χρήσιμα. Ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία μας συμβολικὰ προσφέρει σὲ καθένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς συνοδοὺς των μιὰ ποσότητα ἐλαιολάδου ἀπὸ τὶς Ἱερὲς Μονὲς Ταξιαρχῶν καὶ Πεπελενίτης. Ἀκριβὸ δῶρο γιὰ τὴν περιοχὴ προορισμοῦ του.

Καλὸ ταξίδι παιδιὰ. Ὁ Χριστὸς μαζί σας.

Τὰ παιδιὰ ἔφυγαν — ἔφθασαν σὴν πατρίδα καὶ ῥιχθῆκαν σὴν ἀγκάλῃ τῆς οἰκογένειάς τους. Ὁ Σεβασμιωτάτος Μητροπολίτης μας κ. Ἀμβρόσιος, χάρις σὶν ὁποῖο πῆρε σάρκα καὶ ὅσιν αὐτὴ ἡ φιλοξενία, δέχεται ἐπιστολὴ εὐχαριστιῶν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Σμολένσκι καὶ Καλίνινγκραντ κ. Κύριλλο, ἡ ὁποία φανερώνει ταυτόχρονα καὶ τὸ δράμα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ...» (ἀρ. 198, Αὐγουστος 1992).

Εἶναι τόσον εὐγλωττον τὸ ἀνωτέρω κείμενον, ὥστε τὰ σχόλια περιτεῦνουν. Μόνον ἄς προσθέσωμεν τὴν ἐσχῆν, ἵνα ἡ λαμπρὰ πρωτοβουλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου ἀνοίξῃ τὴν ὁδὸν πρὸς μιάν οὐστηματικώτερον φιλοξενίαν νέων ἐκ δοκιμαζομένων περιοχῶν.

Ε. Δ. Θ.

σὲ ὀκτὼ ἐνότητες, ποὺ ἀναφέρονται, κατὰ ἡμερολογιακὴ σειρὰ: Στὸ Νέον Ἔτος (8), τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες (11), τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή (3), τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου (1), τὸ Θεῖον Πάθος (4), τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου (3), τοὺς Πρωτοκορυφαίους Ἀποστόλους (1) καὶ τὴν Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ (3).

Στὴν ἔκδοση τῶν ἀνωτέρω τόμων ὁ Σεβ. συγγραφέας ὀδηγήθηκε ἀκολουθώντας, «μεταφορικῶς βεβαίως, τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ Διδασκάλου ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν δοθεῖσαν πρὸς τοὺς μαθητάς του, νὰ συγκεντρώσουν τὰ «περισεύματα τῶν κλασμάτων» κατὰ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἄρτων, «ἵνα μὴ τι ἀπόληται». Ἔτσι λοιπόν, συνέλεξε «ὡς ἄλλα «περισεύματα κλασμάτων» τοῦ ἐν γένει ποιμαντικοῦ καὶ πνευματικοῦ του ἔργου» αὐτὲς τὶς ὀμίλιες, τὶς διαλέξεις καὶ τὰ ἄρθρα, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅπως σημειώνει στὸν Πρόλογο (σ. 7) «ὅτι κάποιοι «πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην», ἴσως εὑρουν εἰς ταῦτα ρινίσματα τῆς θείας Ἀληθείας καὶ «χορτασθῶν» ὡς οἱ πεντακισχίλιοι ἐν τῇ ἐρήμῳ...».

Ἀνεξάρτητα ἀν τὰ δημοσιευόμενα παρουσιάζουν ἐξωτερικῶς κάποιες διαφορὰς ὡς πρὸς τὴ μορφή, τὴν ἔκταση καὶ τὴ γλώσσα (ἀφοῦ γράφτηκαν ἢ ἐκφωνήθηκαν κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα), ἀπὸ πλευρᾶς ἐσωτερικῆς ἐνότητας, χριστιοκεντρικοῦ καὶ ἐκκλησιολογικοῦ περιεχομένου καὶ ἐπικαιρότητας, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἔχουν μιὰ πνευματικὴ φρεσκάδα, ποὺ τὰ κάνει ἐλκυστικὰ ὄχι μόνον γιὰ τοὺς κήρυκες τοῦ θεοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν κάθε φιλομαθῆ ἀναγνώστη.

Τὸ βιβλίον εἶναι τὸ 91ο ἔργο τῆς ἀκάματης γραφίδας τοῦ Σεβ. Δράμας κ. Διονυσίου.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Γεωργίου Ἱ. Μαντζαρίδη, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσ/νίκης: α) Χριστιανική Ἡθική, γ' ἔκδοση, ἔκδ. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη 1991, σσ. 510. β) Χρόνος καὶ ἄνθρωπος, ἔκδ. Πουρναρᾶ, Θεσ/νίκη 1992, σσ. 160.

Ὁ γνωστὸς Καθηγητὴς τῆς Ἡθικῆς καὶ τῆς Κοινωνιολογίας τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Θεσ/νίκης κ. Γ. Ἱ. Μαντζαρίδης, ποὺ ἔχει προωθήσει (μαζὶ μὲ τὸν Καθηγητὴ κ. Π. Κ. Χρήστου) τὶς σπουδὲς γιὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο Παλαμᾶ στὴν Ἑλλάδα, μᾶς προσφέρει σήμερον δυὸ καινούργια ἔργα. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ τρίτη, καὶ πλήρως ἀνανεωμένη, ἔκδοση τῆς Χριστιανικῆς Ἡθικῆς του, σὲ μεγάλο σχῆμα καὶ πολὺ καλαίσθητη ἐμφάνιση. Ὁ συγγραφεὺς, παρακολουθεῖ

μὲ προσοχὴ τὶς ραγδαῖες ἐξελίξεις καὶ ἀνακατατάξεις στὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν τεχνολογία, οἱ ὁποῖες φυσικὰ διαμορφώνουν νέες καταστάσεις καὶ δημιουργοῦν καινούργια προβλήματα στὴν προσωπικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ προσεγγίζει μὲ γνώση καὶ τόλμη τὴν ὄλη προβληματικὴ, σὲ τρία κυρίως Μέρη: Α' Ἀνθρώπος καὶ Θεός, Β' Ἀνθρώπος καὶ Συν-ἄνθρωπος καὶ Γ' Προβλήματα καὶ προοπτικὲς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως — μὲ τελευταία παράγραφο τῆς θέσης τοῦ ἀνθρώπου!

Τὸ δεύτερον βιβλίον τοῦ κ. Μαντζαρίδη, μικρὸ καὶ κομψότατον, εἶναι πολὺ πρωτότυπον στὴ σύλληψη καὶ στὴ διαπραγματεύση. Μὲ ἀπλότητα καὶ λογοτεχνικὴ χάρη, μὰ καὶ ἀκρίβεια καὶ τεκμηρίωση σὲ ἀπρόσιτες γιὰ τὸν κοινὸ ἀναγνώστη πηγές, τοποθετεῖται μπροστὰ στὰ μεγάλα πνευματικὰ προβλήματα, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὸ χρόνο καὶ τὴν αἰωνιότητα — ὅπως αὐτὰ βιώνονται ὡς ἀγῶνας καὶ ἀγωνία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Δὲν ἀγνοεῖ οὔτε παραμερίζει οὔτε τοὺς κλασσικοὺς μας οὔτε τοὺς σύγχρονους φιλοσόφους καὶ θεολόγους, ποὺ ἀντιμετώπισαν, ἀπ' τὴ σκοπιὰ του ὁ καθένας, προβλήματα ὅπως: α) ἡ προβληματικὴ τοῦ χρόνου, β) Χρόνος καὶ χῶρος, γ) Χρόνος καὶ ζωὴ, δ) Χριστὸς καὶ χρόνος, ε) Ἐκκλησία καὶ Χρόνος, ς) ἡ διαχρονικὴ παράδοση, ζ) ἡ βιολογικὴ ἀσυνέχεια τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ ἡ πνευματικὴ συνέχεια τῆς Ἐκκλησίας, η) ἡ μεταμόρφωση τοῦ χρόνου καὶ θ) ὁ λειτουργικὸς χρόνος (μακροχρονικὸς καὶ μικροχρονικὸς ἑορτασμός). Ἐνα βιβλίον ποὺ πρόκειται ν' ἀνοίξει γόνιμον διάλογον μὲ τοὺς ἀναγνώστες του — ἰδιαίτερα τοὺς νέους μὲ σοβαρὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἱ. Μονῆς Ἀγ. Διονυσίου, Ἁθω: α) Ὁ Ἅγιος Νήφων, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (πρότυπον ἀσκήσεως καὶ ταπεινώσεως), Ἀγ. Ὅρος 1990, σελ. 144. β) Ἀζάροῦ Μοναχοῦ Διονυσιάτου, Διονυσιατικὰ διηγήσεις, Ἀγ. Ὅρος, 1989 (6' ἔκδ.), σελ. 214.

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλες παραδόσεις τοῦ βιογραφικοῦ κειμένου γιὰ τὸν ἅγιον Νήφωνα, ποὺ ὑπῆρξε ἀδελφὸς τῆς Ἱ. Μ. Διονυσίου καὶ Πατριάρχης Κων/πόλεως, ἀλλὰ ἡ Ἱ. Μονὴ προτίμησε — πολὺ καλά, κατὰ τὴν γνώμη μας — τὸ κείμενον τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, μὲ τὶς ἀπαραίτητες συμπληρώσεις καὶ διευκρινιστικὰς ὑποσημειώσεις. Τὸ κείμενον τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγίου Νήφωνος ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον, ποὺ φυσικὰ μεγαλώνει μὲ τὴν πλήρη χάριτος

καὶ δυνάμει γραφῆ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου. Διαβάζεται σχεδὸν ἀπνευστί, χάρις στὴν ἐξαιρετικὴ ποιότητα τῆς ἐκδόσεως καὶ τὴν ὄλη ἐπιμέλεια ποὺ ἔβαλαν στὸ βιβλίον οἱ σύγχρονοι πατέρες τῆς Ἱ. Μονῆς, γιὰ νὰ τιμῆσουν τὸν μεγάλο ἀδελφὸ τῆς Μονῆς, τὸν ἅγιο Νήφωνα, «ὅστις ἐστάθη τῆς Θεσσαλονίκης τὸ κἀνχημα, τοῦ οἰκουμενικοῦ Κωνσταντινουπόλεως Θρόνου τὸ σεμνολόγημα, τῶν Ὁσίων ἢ δόξα, τῶν Ἀρχιερέων ἢ καλλονῆ, τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ σωτήρ, τοῦ Ἀγίου Ὁρους τὸ ἀγλαΐσμα, καὶ ἐξαιρέτως καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς ἱερᾶς καὶ σεβασμίας Μονῆς Διονυσίου τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιφανέστατον ἐγκαλλώπισμα» (σελ. 74).

Τὸ δευτέρου βιβλίον εἶναι μιὰ ἐπανεκδόση τῶν «Διονυσιατικῶν διηγήσεων», ποὺ πολὺ ἀγαπήθηκε ἀπὸ τὸ φιλάγιο, φιλομόναχο καὶ φιλαθωνικὸ κοινό. Γραμμένο ἀπὸ τὸν ἀειμνήστο π. Λάζαρο, ποὺ ἦταν ἀδελφὸς τῆς Ἱ. Μονῆς καὶ ἀναπαύτηκε τὸ 1974, περιέχει σὲ ἀπλή καὶ κατανυκτικὴ γλῶσσα μοναστικὲς διηγήσεις, ἀφηγήσεις θαυμάτων, ἐμφανίσεις ἁγίων, τὰ ὁποῖα ὁ ἅγιος αὐτὸς μοναχὸς εἶτε ὁ ἴδιος ἔζησε εἶτε πληροφορήθηκε ἀπὸ παλαιότερους Μοναχοὺς καὶ Γέροντες τοῦ ἁγιωτάτου Ὁρους. Ὅπως πολὺ ὀρθᾶ σημειώνει στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου ὁ Γεώργιος Μαντζαρίδης, γνωστὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐρευνητὴς τῶν ἔργων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, «ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας προέρχονται οἱ ἀλήθειες τοῦ βιβλίου Ἰονυσιατικὰ Διηγήσεις». Εἶναι ἓνα κείμενο μὲ καταθέσεις καὶ μαρτυρίες γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ποὺ κυφορεῖ ἢ ὑπακοὴ καὶ ζωογονεῖ ἢ ἐλευθερία τοῦ Πνεύματος. Ἡ παρουσία του στὴ σύγχρονη ἀσκητικὴ γραμματεία ἀποτελεῖ ἀληθινὴ εὐλογία». Πράγματι, πρόκειται γιὰ ἓνα βιβλίον, ποὺ καὶ ἄπιστος ἀκόμη νὰ διαβάσει τίς σελίδες του δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὠφελῆθῃ. Τόση ἀπλότητα καὶ τόση πνευματικὴ δύναμη ἔχουν τὰ θαύματα καὶ τὰ παραδείγματα ποὺ μὲ τόση χάρις ἀφηγεῖται.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἰεραὶς Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἀσματικὴ Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον Λάζαρον τὸν τετραήμερον, Ἔκδ. Ἱ. Μ. Βατοπαιδίου (ἐπιστοσία-προλεγόμενα Λαζάρου Μοναχοῦ Βατοπεδινῶ), Ἀγ. Ὁρος 1990, σελ. 110.

Πρόκειται γιὰ μνημειώδη καὶ πολυτελέστατα τυπωμένη ἐκδόση τῆς ἀνέκδοτης Ἀκολουθίας τοῦ ἁγ. Λαζάρου, ἀπὸ χειρόγραφο ποὺ βρέθηκε στὴν Ἱ. Μ. ἁγ. Παντελεήμονος (ρωσικὸ) τοῦ Ἀγ. Ὁρους. Ἡ Ἀκολουθία φέρεται ἀνωνύμως, γραμμένη ἀπὸ εὐλα-

βῆ μοναχὸ καὶ ἁγιορείτην ὑμνογράφον (τὸ χφ ἔχει χρονολογία 1891, ἐν Ἀθῶν), «δι' ἐπιμελείας καὶ δαπάνης τοῦ Πανοσιολογιώτατου ἐν ἱερομονάχοις ἁγίου Καθηγουμένου κυρίου Ἀνδρέα, τοῦ ἱεροῦ Ρωσικοῦ Κοινοβίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος», ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἐξώφυλλο τοῦ χειρογράφου. Εἶναι μιὰ Ἀκολουθία πληρέστατη, γιὰ ὅσους θέλουν νὰ τιμῆσουν καὶ νὰ γιορτάσουν πανηγυρικὰ τὸν ἅγιο καὶ φίλον τοῦ Χριστοῦ Λάζαρο, ἀφοῦ περιέχει διαρρυθμισμένη τὴν ὄλη ἐορτολογικὴ παράδοση στὴ μνήμη τῆς Ἀνακομιδῆς τοῦ Λειψάνου τοῦ Ἀγίου (17 Ὀκτωβρίου), μὲ τὴ χρήση ὅλων τῶν ὑμολογικῶν κειμένων. Ὁ φιλάγιος καὶ φιλακόλουθος ἀναγνώστης θὰ βρεῖ στὸ χρησιμώτατο τοῦτο βιβλίον: Μικρὸ καὶ Μεγάλον Ἑσπερινόν, Λιτή, Ὁρθρο μὲ ὄλους τοὺς σχετικὸς ὕμνους καὶ μὲ τρεῖς κανόνες (α' τῆς Θεοτόκου, β' τοῦ Ἀγίου —πρώτης βιοτῆς, καὶ γ' τοῦ Ἀγίου— δευτέρας βιοτῆς), ΚΔ' Οἴκους, Παρακλητικὸν Κανόνα, δυὸ Λόγους τοῦ Ἀρχιεπ. Καισαρείας Ἀρέθα εἰς τὴν μετακομιδὴν τῶν τιμῶν λειψάνων τοῦ Ἀγίου στὴν Κωνσταντινούπολη (στὸ πρωτότυπο καὶ σὲ νεοελληνικὴ μετάφραση), καθὼς καὶ πλούσιο μουσικὸν παράρτημα, μὲ εἰδικὸν γιὰ τὸν ἅγιο Πολυέλεον καὶ Κρατήματα, ποὺ συνέθεσε ὁ μουσικολογικώτατος Φιλοθέτης μοναχὸς καὶ διάκονος Ἰερόθεος, πάνω σὲ στίχους τοῦ ἀειμνήστου Γερασίου μοναχοῦ τοῦ Μικραγιαννανίτου (σελ. 70-109).

Εἶναι ἄξια συγχαρητηρίων ἢ Ἱ. Μ. Βατοπαιδίου (ποὺ πρόσφατα ἔγινε, ζήλευτο πράγματι, Κονόβιον), ἢ ὁποῖα πρόσφερε γενναιοδωρα γιὰ τὴν πολυτιμὴ αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ ἔκδοσις καὶ ὁ πολλὰ κοπιᾶσας γιὰ τὴ σύνταξιν τῶν Προλεγόμενων καὶ τὴν ὄλη ἐπιμέλεια, βιβλιοθηκᾶριος τῆς Μονῆς Μοναχὸς Λάζαρος. Ἐχὼ τὴ γνώμη πὼς, στίς πανηγυρικὲς ἀκολουθίας πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου, αὐτὴ ἐδῶ ἢ Ἀκολουθία θὰ εἶναι πολὺ χρησικὴ καὶ στοὺς μουσικὸς ἱεροψάλτες, γιὰ τὰ μαθήματα τοῦ π. Ἰερόθεου (ἐκλογή-πολυέλεος καὶ κρατήματα) εἶναι ἁρμονικώτατα, στὴν παραδοσιακὴ καὶ κατανυκτικὴ ἁγιορειτικὴ γραμμὴ μελοποιημένα.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Μαξίμου Ἱερομονάχου, Εὐαγγέλιον Ἰησοῦ Χριστοῦ (Θεολογία τῆς Καινῆς Διαθήκης), Ἀγ. Ὁρος Ἀθῶν 1992, σελ. 264.

Παλαιὸς ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, πῆγε γιὰ σπουδὲς στὸ ἐξωτερικόν, μὰ γρήγορα ἐπανῆλθε καὶ ἄραξε στὸ λιμάνι τῆς Παναγίας, δηλ.

στό "Άγιον Όρος, ό συγγραφέας αυτού του βιβλίου. Άπ' ό,τι βλέπω, πριν λίγα χρόνια, έξέδωκε και άλλο βιβλίο, αφιερωμένο στην Έφορο του Άθω, τή «Μητέρα των Χριστιανών — Θεομητορικές έορτές — θαύματα στον Άθωνα», που δεν έτυχε να τό ιδώ. Τό καινούργιο βιβλίο του, όμως, έχει ένα βαθύτατο θεολογικό περιεχόμενο και άφορά τό βασιλιά των βιβλίων, δηλ. τό ιερό Εύαγγέλιο. Ό τρόπος, με τον όποιον ό π. Μάξιμος —σεμνός, ταπεινός, ύποτακτικός και ύπάκουος πάντα στο Γέροντά του— πλησιάζει τό Εύαγγέλιο είναι πατερικός. Προσπαθεί να βρει ποιά είναι τα σημεία που έχουν τή σπουδαιότερη σημασία για τον άνθρωπο και αυτά παίρνει, τα βάζει στη σειρά και μās τό δίνει έτοιμα για πνευματική άφοσίωση και τροφοδοσία. Δέν είναι μόνο έπιστήμη, ούτε μονάχα πρακτική έφαρμογή στα διδάγματα του Εύαγγελίου. Είναι και ι αυτά. Όμως, βαλμένα όλα σε μία χρονολογική και θεολογική σειρά, χωρίς ν' άγνοείται τίποτε που θα έβλαπτε τήν ένιαία γραμμή των λεγόμενων «Συνοπτικών» και του Εύαγγελιστού Ιωάννου. Είναι ένα Εύαγγέλιο με σύγχρονο άφηγηματικό τρόπο, με θέματα και ένότητες που στηρίζονται στις πηγές, με παραπομπές στο τέλος των παραγράφων, για να μη διασπών τήν ανάγνωση. Είναι και για όποιον έχει πολλές γραμματικές γνώσεις, μα και για κείνον που δέν έχει διπλώματα και μακροχρόνιες σπουδές. Είναι και βοήθημα για μαθήματα - κηρύγματα, μα και για προσωπική, ψυχοφελή ανάγνωση. Κανείς, που θα τό προμηθευθεί, δέν θα ζημιωθεί. Χρησιμώτατο και ψυχοφελέστατο!

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Μάριου Π. Μπέγζου, Ό λόγος ως διάλογος: Μιά προσωπογραφία του Νίκου Νησιώτη. Θεσσαλονίκη, Πουρναράς 1991, σελ. 140.

Ό θάνατος του Νίκου Νησιώτη, έκείνο τό αύγουστιάτικο πρωινό του 1986, πολύ σωστά θεωρήθηκε δεινή άπώλεια για τήν όρθόδοξη Θεολογία. Στο άνθρωπο τής ώριμότητάς του, στην ηλικία που οι έργατες του πνεύματος παρουσιάζουν τα μεγάλα τους έργα, με μία καταξιωμένη διεθνώς προσφορά στη Θεολογία και στη Φιλοσοφία, ό Νησιώτης εγκατέλειπε τον κόσμο κατά τρόπο αιφνίδιο όσο και τραγικό. Ίσως και γι' αυτό, σ' όν τοίς άλλους, και ή τόση αίσθηση τις μέρες εκείνες, αλλά και ή πληθώρα των έπιμνημοσύνων έκδηλώσεων, τόσο στο έσωτερικό, όσο και στο έξωτερικό, καθώς και οι πολλές νεκρολογίες, που δημοσιεύθηκαν στον έλληνικό και ξένο τύπο. Όμως όλ' αυτά παρέρχονται και ό χρόνος διαλύει, ως άτμίδα καπνού, τον

άπόχό τους. Και τό χειρότερο, ένα σάρωθρο άμείλικτο, με τον καιρό, εξαφανίζει θύμιση και άναμνήσεις. Ή λήθη! Ή αντίσταση στο σάρωθρο αυτό, γράφει ό Μάριος Μπέγζος, λέγεται μνήμη. Κι αυτό κάνει στην περίπτωση του Νίκου Νησιώτη. Άντιστέκεται. Κι αντιστέκεται με τον προσφορότερο και διαρκέστερο τρόπο. Μ' ένα βιβλίο - αφιέρωμα στο δάσκαλο που έφυγε. Ένα βιβλίο, που δέν μένει μόνο στα βιογραφικά του έκλιπόντος και στην κατάθεση κάποιων προσωπικών μαρτυριών, αλλά παρουσιάζει, με τρόπο έξαιρετικά σαφή, τή θεολογική και φιλοσοφική σκέψη του, όπως αυτή έμφανίστηκε στο έργο του και έκφράστηκε στη διδασκαλία του. Στην ουσία ό συγγραφέας άνοίγει ένα διάλογο. Διάλογο με τό αντικείμενο του βιβλίου και με τον άναγνώστη. Έτσι τό κείμενό του φαινομενικά έχει τή μορφή του λόγου — του γραπτού λόγου— ουσιαστικά όμως κινείται «ως διάλογος». Όπως ακριβώς συνέβαινε και με τό Νησιώτη, που πίστευε ότι ό λόγος είναι διάλογος και ποτέ μονόλογος. Άπ' αυτής τής πλευράς δικαιολογείται πλήρως ό τίτλος του βιβλίου.

Ό Μάριος Μπέγζος, Έπίκουρος Καθηγητής σήμερα τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών, έζησε τό Νίκο Νησιώτη για δεκαπέντε χρόνια. Μαθητής του στην αρχή, συνεργάτης του μετά. Έτσι είναι ό άρμοδιότερος να μιλήσει γι' αυτόν. Και τό κάνει με πολλή αγάπη και σεβασμό στη μνήμη του, ξεφεύγοντας από τα πλαίσια μιās έκτεταμένης, έστω, νεκρολογίας. Ξεφεύγοντας, δηλαδή, από τήν τυπικότητα και τήν ψυχρότητα παρόμοιων άλλων δημοσιεύσεων. Στο βιβλίο του ό συγγραφέας μιλά για τό Νησιώτη άνθρωπο, τό Νησιώτη δάσκαλο, τό Νησιώτη καθημερινό στις σχέσεις του με τους άλλους. Και κυρίως για τό Νησιώτη ως κριτικό φιλόσοφο του ύπαρξισμού, ως όρθόδοξο θεολόγο του οικουμενισμού και ως Έλληνα θεωρητικό του όλυμπισμού. Μ' άλλα λόγια ό συγγραφέας έπεδίωξε μία ουσιαστική προσέγγιση στο έργο και στην προσωπικότητα του δασκαλού του, χωρίς τήν όποία δέν θα ύπήρχε λόγος για τή συγγραφή του βιβλίου, όπως κι ό ίδιος παραδέχεται. Κι αυτό τό πέτυχε ξεκινώντας από δύο θεμελιακά έρωτήματα: Τί είναι αυτό που συνιστά τήν άπουσία ενός προσώπου; Ή στέρηση μιās ύπαρξης είναι και ή ουσία τής άπουσίας; Στα έρωτήματα αυτά, ως προς τό Νίκο Νησιώτη, δίνει άπάντηση ό Μάριος Μπέγζος στις σελίδες του καλογραμμένου βιβλίου του. Άπάντηση, που μεγαλώνει τό αίσθημα φτώχειας για τήν σημερινή πνευματική ζωή.

ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΠΑΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Αρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Με έντολή του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Σεραφεΐμ, τὸ Γενικὸν Φιλὸπτωχον ταμεῖον τῆς Ἱεράς Αρχιεπισκοπῆς, απέστειλε πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κῶου κ. Αἰμιλιανόν, ἑπτακοσίας χιλιάδας (700.000) δρχ. πρὸς παροχὴν βοήθειας εἰς τοὺς λαθρομετανάστες τοῦ πλοίου «Κωστάκης», ἰδίως πρὸς τὰ παιδιὰ καὶ τὰς ἐγκύους γυναῖκας.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Με ἐπίσημο Γράμμα του τὸ Πατριαρχεῖο Ρουμανίας γνωστοποίησε στὶς ἀδελφές ὁμόδοξες Ἐκκλησίες, ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος αὐτοῦ κατὰ τὶς συνεδρίες τῆς 19 καὶ 20 Ἰουνίου 1992 κατέταξε στὸ ἀγιολογίό της τοὺς ἐξῆς νέους Ἁγίους τῆς Ρουμανικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας (σὲ παρένθεση ἢ ἡμερομηνία τῆς μνήμης τους):

1. Ὅσιον Ἰωάννη τὸν ἐρημίτη Πρισλόπ (13 Σεπτεμβρίου).

2. Ὅσιον Ἀντώνιον τοῦ ΙΕΖΕΡΥΛ - VILCEA (23 Νοεμβρίου).

3. Ὅσιο Δανιὴλ SIHASTRU (18 Δεκεμβρίου).

4. Ὅσιο Γερμανὸ τῆς DOBROUGEA (29 Φεβρουαρίου).

5. Ὅσιον Ἰωάννη τοῦ NEAMT - HOZEVITUL (5 Αὐγούστου).

6. Ὅσια Θεοδώρα τῆς SIHLA (7 Αὐγούστου).

7-8. Ἱερομάρτυρες Ἰωάννη τῆς GALES καὶ Μωυσὴ MACINIC τῆς SIBIEL (21 Ὀκτωβρίου).

9. Ἱερομάρτυρα ἀρχιερέα Ἀνθιμο τὸν Ἰθρήτιν (27 Σεπτεμβρίου).

10. Ἰωσήφ ἀρχιερέα τὸν Ὁμολογητὴ (MARAMURES, 24 Ἀπριλίου).

11. Γελάσιον ἀρχιερέα τοῦ RIMET (30 Ἰουνίου).

12. Λεόντιον, ἐπίσκοπο RADAUTI (1 Ἰουλίου).

13. Στέφανο, τὸν μέγα Βοεβόδα (2 Ἰουλίου).

14. Τοὺς μάρτυρες Κωνσταντῖνο Βόδα, τοὺς τέσσαρις γιούς του Κωνσταντῖνο, Στέφανο, RADU καὶ Ματθαῖο καὶ τὸ σύμβουλό τους ΙΑΝΑΧΕ (16 Αὐγούστου).

Ἡ ἐπίσημη τελετὴ τῆς ἀναγγελίας κατατάξεως τῶν νέων Ἁγίων στὸ Συναξάριο τῆς Ὁρθόδοξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας ἔλαβε χώρα μετὰ τὸ πέρας τῆς θ. Λειτουργίας τῆς 21ης Ἰουνίου ἐ.ε., στὸν καθεδρικό ναὸ τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος Βουκουρεστίου.

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾶ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», δδὸς Ἰωάννου Γεγγαδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Σιδηροκάστρου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τοῦ ἀρθροῦ 53 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ὁμαλοῦ - Θρακικοῦ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Σιδηροκάστρῳ τῇ 9ῃ Σεπτεμβρίου 1992

† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ

Ίερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) τὰς διατάξεις τοῦ Ν. Δ. 1398)73 «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», 2) τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1342)76 ἡμετέραν ἀπόφασιν, 3) τὰς διατάξεις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2104)76 ἐγκυκλίου τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ ἀναδιαρθρώσεως τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων», 3) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Ν. 673 «Περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τινων θέσεων Διακόνων» καὶ 5) τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 33-34 καὶ 36 καὶ 37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)69 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρηξιν τῶν ὑποψηφίων Διακόνων πρὸς πληρῶσιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν, α) Ἁγίου Θεράποντος Μυτιλήνης, β) Ἁγίου Συμεῶν Μυτιλήνης, γ) Ἁγίας Βαρβάρας Παμφίλων καὶ δ) Ἁγίου Νικολάου Πλωμαρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 22ῃ Σεπτεμβρίου 1992

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργα-

νικὰς θέσεις τακτικῶν ἡφμεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν
1) Ἁγ. Ἀθανασίου Γαλατσάδων Ἱστιαίας, 2) Ἁγ. Παντελεήμονος Καμματριάδων Ἱστιαίας, 3) Κοιμ. Θεοτόκου Γερακιοῦ Ἱστιαίας, 4) 6' θέση Ἁγ. Παρασκευῆς Χαλκίδος, 5) Ἁγ. Ἰωάννου Πολυλόφου, 6) Ἁγ. Ζώνης Ἀμελάντων, 7) Ἁγ. Ἀθανασίου Δαφνούσης, 8) Κοιμ. Θεοτοκόου Παπάδων, 9) Ἁγ. Παρασκευῆς Παγῶντος, 10) Ἁγ. Κων)νου καὶ Ἐλένης Νεροτριβιάς, 11) Γεν. Θεοτόκου Λούτσης, 12) Ἁγ. Ἰωάννου Κοτσικιάς, 13) Ἁγ. Τριάδος Σίμας, 14) Ζωοδ. Πηγῆς Τσοῦκας. Ἐπίσης καὶ διακόνων τῶν Ἱερῶν Ναῶν, Ἁγ. Δημητρίου Χαλκίδος καὶ Ἁγ. Νικολάου Χαλκίδος,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Χαλκίδι τῆ 24ῃ Σεπτεμβρίου 1992

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἡφμερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Δημητρίου Τρωϊαννάτων Κεφαλληνίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῆ 29ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρὰ «Φυλλάδια ἐπικαιρότητας»
κυκλοφοροῦν καὶ τὰ τεύχη:

★ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ Ι. ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ὅπως βιώνεται στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία (τοῦ Βασ. Μουστάκη, †).

★ ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ.

★ ΤΟ ΑΛΛΗΤΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ (κριτήριο καὶ βάση ἐνότητος), τοῦ Καθηγ. Παν. Ι. Μπούμη.

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἡφμεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν
α) Ἁγίου Γεωργίου Γουμενίσσης - Καλαβρύτων, β) Ἁγίου Γεωργίου Ἀγίας Βαρβάρας - Νωνάκριδος, γ) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Πλατανιωτίσσης - Καλαβρύτων,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Αἰγίῳ τῆ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἰτύλου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 25 τοῦ Νόμου 817)78 «Περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τιῶν θέσεων Διακόνων εἰς θέσεις Ἱεροκηρύκων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ πρὸς τοῦτο κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς 15νθημέρου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος ἐν τῷ Δελτίῳ Ἐκκλησίας, ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως Ἱεροκήρυκος ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱεραῖ Μητροπόλει.

Ἐν Γυθείῳ τῆ 21ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἱκαρίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἡφμερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ταξιαρχῶν Νεοχωρίου Σάμου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Σάμῳ τῆ 29ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Λήμνου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς

Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τὰς κενὰς οργανικές θέσεις τακτικών έφημερίων τών Ίερών Ναών 1) Άγ. Τριάδος Μυρίνης, 2) Κοίμ. Θεοτόκου Μυρίνης, 3) Άγ. Παντελεήμονος Μυρίνης, 4) Άγ. Δημητρίου Κοντοπούλου, 5) Εύαγγ. Θεοτόκου Μούδρου, 6) Γενέσ. Θεοτόκου Παναγίας, 7) Εισοδ. Θεοτόκου Πορτιανού, 8) Άγ. Αναργύρων Δάφνης, 9) Άγ. Παχωμίου Καρπασίου, 10) Άγ. Δημητρίου Λύχνων, 11) Άγ. Δημητρίου Πλάκας, 12) Άγ. Νικολάου Σκανδάλης, 13) Κοίμ. Θεοτόκου Τιμανδρίων, 14) Άγ. Ιωάννου Φυσίνης, 15) Άγ. Γεωργίου Άγγαριώνων, 16) Άγ. Μαρίας Λειβαδοχωρίου και 17) Άγ. Δημητρίου Σαρδών, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τών άνωτέρω κενών θέσεων.

Έν Μυρίνη τῇ 30ῇ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Σταγῶν και Μετεώρων

Έχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τών άρθρων 38, παράγρ. 2 και 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 και προκειμένου ἵνα πρόθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τής κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου έν τῷ Ι. ναῶ Ἁγίου Βησσαρίωνος Καλαμπάκας, καλούμεν τούς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τήν Διακονικήν ταύτην θέσιν και έχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ άρθρου 34/ια' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων» προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διά τὰ περαιτέρω.

Έν Καλαμπάκκα τῇ 30ῇ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Σταγῶν και Μετεώρων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ίερά Μητρόπολις Νικοπόλεως και Πρεβέζης

Έχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περί Καταστατικοῦ Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος» και τών άρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τής Ίεράς Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τήν κενήν οργανικήν θέσιν τακτικοῦ έφημερίου τοῦ Ίεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Πρεβέζης, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τής άνωτέρω κενῆς θέσεως.

Έν Πρεβέξη τῇ 30ῇ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Νικοπόλεως και Πρεβέζης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκδιδόμενον κατὰ δεκαπνθήμερον

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Μεγάρων και Σαλαμίνας ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου
τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἄδικοι ἰσχυρισμοί.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Λόγος και ἀναγγελία ἀνακηρύξεως τοῦ νέου Ἁγίου ἱερέως Νικολάου Πλανᾶ.

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Ἡ φύσις τῆς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίας.

Μητροπολίτου Θήρας Παντελεήμονος, Εἰσηγήσις τοῦ Σύρον Φιλαρέτου (†), περὶ Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς.

Μητροπ. Γουμενίσσης Δημητρίου, 70 χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ τραγωδία.

Ἰωάννου Φουντούλη, Σύγχρονα λειτουργικά προβλήματα.

Γεωργίου Ν. Διλαίου, Γνωμοδότηση.

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου Β' στὴν Ἐκκλησία τῆς Ελλάδος (17-26 Ἰουνίου).

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. Ἐλενοθεριάδη, Ἡ μορφὴ τοῦ Θεοφάνου Χριστοῦ.

Ἀνδρέα Ν. Παπαβασιλείου, Ἡ Ἐκκλησία καταλύτης στὴν προστασία τῆς φύσεως.

Ἰωάννου Δ. Μποργάτσου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων περὶ τῆς Τετραφωνίας και τοῦ Λεσβίου συστήματος.

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Βιβλιοκρισίαι.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.